

БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ РОМАНИ

ПЕТЪР БОБЕВ

ТАЙНАТА КНИГА

ПЕТЪР БОБЕВ
ТАЙНАТА КНИГА

chitanka.info

Историческият роман на Петър Бобев претворява художествено темата за българското идейно и културно влияние във Франция през XII и XIII в. Чрез жизнената драма на френската аристократка албигойка Женевиев дьо Монгри и българския Богомил Слав граматик, които пренася от България до Южна Франция тайната богомилска книга. Чрез противопоставяне на позиции на герои, на възвишено и низко, прогресивно и исторически обречено писателят създава широка панорама на живота от оная епоха.

В НОКТИТЕ НА ИНКВИЗИЦИЯТА

Женевиев дьо Монгри, божем благородничка, божем господарка на замъка Монгри с всичките села наоколо, пластеше сено ведно с крепостните си селянки, облечена като тях в груба конопена риза, препасана с връв, нахлузила същите дървени обувки като тях. С кикот и закачки жените пристъпваха по изпръхналите откоси и събираха сеното с дървени вили. На отсрещния хълм пък проблясваха размаханите коси от мъжете, наредени като отлитащи жерави. И само понякога, когато бризът полъхнеше откъм тях, довяваше откъслечните им подвиквания и гърлести смехове. Невидими в синия простор, чучулигите заливаха света със звънката си песен. Стопленият въздух ухаеше на прясна трева и полски билки, на изорана пръст и пролетна свежест. Бухнала в зеленина, земята се гънеше в кадифени дипли на юг, където в далечината искреше морето, и на север, към нагиздените с къдрави дъбрави ридове. И там, сякаш орел, кацнал върху стръмната скалиста грамада, надигаше яките си зидове замъкът Монгри — заплашителен, настръхнал с редките си зъбери, е изшилените кули и втречените като зли очи амбразури.

Изправила за малко снага за отмора, внезапно една жена засенчи очи с ръка. Сподириха погледа ѝ и другите. Смутени. Размирно време — всичко става. И видяха прахуляка, що се надигаше по пътя откъм Стария манастир. Видяха това, от което най се бояха — лъснали под руменината на подранилото слънце, сякаш оплискани с кръв, брони, шлемове и алебарди.

Пластачките се засуетиха, отпуснали вилите, скупчиха се като стадо, подушило близостта на вълк.

— Боже, опази! — пошепна някоя. — Кръстоносците!

Пребледняла, с разтуптяно сърце, Женевиев дьо Монгри опита да се покаже твърда. Длъжна беше.

— Дойде часът! — рече тя. — И ние да докажем достойни ли сме за истинската вяра!

А в същото време сърцето ѝ биеше, та щеше да се пръсне. Боеше се Женевиев, ужасно се боеше. Не толкова за себе си. Повече заради сина си, малкия Жан, когото бе оставила в замъка. Боеше се и за стария анцианус Филип, когото криеше в най-недостъпното подземие. Боеше се и за Тайната книга, закътана под каменната плоча в нейната спалня. Досещаше се — не за няколкото селяци и господарката им бяха тръгнали кръстоносците насам. Друго имаше. От месеци дебнеха те опасния катарски първосвещеник, от години претърсваха изби и тавани дано открият последната Тайна книга. Защото знаеха, опасно беше словото, заключено в Тайната книга, по-опасно от някаква слаба жена, по-опасно от някакъв грохнал анцианус, много по-опасно от цяла армия албигойци. Защото словото, избликнало от истината, има власт не над телата, които са дело на Мамона, а над душите и волите на хората; има власт да изправи срещу, земните властелини и козните на църквата хиляди нови самоотвержени бойци. Затова с нокти и зъби, с огън и меч, сключили вълчи съюз помежду си, и кралят, и контовете, и цялото папско духовенство се мъчеха да сломят борците на истината; затова от толкова години ненаситният папа насъскваше насам, към плодородния и богат Лангедок, алчните си кръстоносни пълчища; затова обсипваше с анатемии, а когато те не помагаша — и е огън, дръзналите да се усъмнят в непогрешимостта на Сатанаиловата му църква, дръзналите да мислят различно от неговите канони. И най-важното — ако мисълта не водеше към делото, той нямаше да се гневи така. Ала те, еретиците, както ги заклеймяваха кюретата, се бяха одързостили и да действуват, да се бунтуват. Простите отроци отказваха да робуват на феодали и манастири, градската беднота завладяваше кметствата, слабите се опълчваха срещу силните. И може би най-лошото — дори някои благородници, поставени от бога над простолюдиецо, се отричаха от божия порядък и се нареждаха до селската папач. Такива като Женевиев дьо Монгри, като загиналия ѝ съпруг, като Тулузкия конт Раймонд VI, който бе повел онеправданите в бой срещу неправдата. Това именно не бе могъл да им прости дяволският наместник на земята Инокентий III, затова бе насъскал в кръстоносен поход лакомите феодали на Северна Франция към богатия Юг начело със свирепия Симон дьо Монфор. Слава на бога, един метнат от женска ръка камък от стените на обсадената Тулуза бе препратил душата му в ада при духовния му отец Инокентий III. Ала и

папа Хонорий III бе излязъл достоен наследник, бе продължил кървавото му дело. Бе изправил сина на Симон дьо Монфор, негодника Амори дьо Монфор срещу доблестния син на Раймонд Тулузки и борбата бе пламнала отново. Ненаситните за кръв и богатства кръстоносни шайки вилнееха из страната, грабежа, безчинствуваха, присвояваха си замъците и владенията на еретиците.

Жените се взираха занемели към приближаващата дружина. Ще продължи ли надолу, към пристанищния град? Ще ги отмине ли и тоя ден бедата? Прекъснали работата си, и косачите забързаха насам към жените и дъщерите си.

Не! Не ги отминаха. Свърнаха насам. Нямаше съмнение, тях търсеха. Ето, приближиха. Откроиха се червените кръстове върху черните наметала. Охранените жребци, отрупани с разкошна сбруя, сякаш танцуваха под тях с извити шии. Мълчаливо ездачите обградиха скупчените жени. Конете запръхтяха недоволно от опънатите поводи.

Тогава водачът на отряда, отец Франсоа Льокок, се привдигна на стремената:

— Коя е Женевиев дьо Монгри? Селянките опитаха да я закрийт с телата си. Отец Франсоа побесня:

— Коя е главатарката ви, мръсни българки?

И те го знаеха, и той ги знаеше. Не бяха българки. Но всички ги наричаха така: булгари, бугари, бугри, понеже ереста им беше пренесена от далечната България.

Женевиев мълчеше, скрита в тълпата. Друг път не би се укривала така. Достойнството ѝ не би позволило. Но сега не биваше да рискува. На нея разчиташе старият анцианус, тя беше отговорна и за Тайната книга, и за всички.

— Чувате ли, еретички? — изкрещя инквизиторът. — Ако не ми я покажете, ще изгоря всички ви вкупом. От сандалите ви ще направя влада и ще ви опека на нея.

Той вдигна кръста си. С обнажени мечове, готови за сеч, настъпиха войниците. Женевиев разбра, че повече нямаше право да излага на опасност невинните. Тя ги разбута решително и излезе напред.

— Това съм аз, монсиньор. Какво искате? Льокок сви презрително устни.

— Благородничка! Облечена като просякиня! Женевиев вирна глава.

— Всички хора са равни пред бога!

Кръстоносецът стегна юздата и конят му се изправи на задни крака, готов да се стовари с предните подковани копита върху непокорницата.

— Бог е създал едни за господари, други за слуги. А когато някои опитват да объркват божия порядък, бог ги наказва строго. Такива като теб, мадам дьо Монгри!

Женевиев понечи да отвърне тъй, както е достойно за истинския християнин: „И крепости, и владения, в титли са дело на Сатанаила. Бог не би се унижил да се занимава със земния ред.“

Ала замълча. Трябваше да мълчи. После запита кротко:

— Какво лошо съм сторила, та ме корите толкова жлъчно?

Той се усмихна злорадо.

— Какво си сторила? Това ще ти каже преподобният абат Симон дьо Клерк, който ще те съди от името на Светата инквизиция.

— А в какво ме обвинява пък той? — опита тя все още да запази достойнството си, да покаже самообладание пред вярващите. — Нито съм откраднала, нито съм убила.

Льокок отвърна нетърпеливо:

— Не е нужно да те обвинява. Достатъчно е да те види човек — уж благородничка, а наравно с крепостните си, е техните дрехи, е техните еретически обувки.

— Повтарям въпроса си, отче. В какво престъпление ме обвинявате?

След кратко замълчаване той рече:

— Че си яздила облаците и си пращала мълнии по хората. Друго по-страшно обвинение искаш ли?

От гласа му не можеше да се разбере подиграва ли се или самият той вярва в това, що говори.

— А доказателства, монсиньор? Той се наведе хищно от коня си.

— На Светата инквизиция не са нужни доказателства. Стига й обвинението. Сетне самопризнанието ти ще бъде достатъчно доказателство.

Той даде знак на войниците.

— Водете я!

В тоя миг отгоре им се нахвърлиха с косите и сопите си дотичалите косачи. Наистина те бяха слабо въоръжени, но затова пък — много, сто и петдесет — двеста яки селянци. Простите им оръжия свалиха на земята неколцина обковани в желязо кръстоносци. Останалите развъртяха мечовете. Но не можаха да устоят срещу разяреното множество, взеха да отстъпват. Франсоа Льокок пръв се измъкна от полесражението.

И всичко можеше да завърши печално за самонадеяните нападатели, ако Женевиев не бе прекратила боя.

— Братя! — провикна се тя. — Спрете! Истинският християнин не пролива кръв! Чуйте, спрете!

И те, разколебани, отпуснаха оръжията си. Посрамените кръстоносци побързаха да последват предводителя си. Но на стотина крачки от полесражението той ги спря, успял да се опомни от първата си уплаха.

— Женевиев дьо Монгри! — провикна се той отдалеч, задъхан от омраза и обида. — Мисли му! Ако не се предадеш доброволно, после ще дойда с цяла армия. Ще срина замъка ти, ще прекарам под меча всичките ти хора. Тая бунтовна паплач...

Трябваше да я отведе при инквизитора. Нямахше право да се завърне безславно, посрамен, прогонен от шайка дриплъовци. И додаде:

— От тебе зависи!

Нещастницата премисляше трескаво. Това не беше празна закана. Много крепости бяха сринали кръстоносците, безброй клетници бяха посекли. Нямахше да се спрат и пред Монгри. А там беше старият Филип, там беше Тайната книга, там беше и Жан, сърцето, любовта ѝ, смисълът на целия ѝ живот.

Женевиев пристъпи напред:

— Добре, водете ме!

После се обърна към селяните:

— Моля ви, заповядвам ви! Не позволявам заради мен да се пролива невинна кръв. Останете тук! Старите, истинските християни не се побояха от смъртта по арените на Нерон и Калигула. Имам ли право да се уплаша от мъките на инквизицията аз?

Слисани от необичайната развързка, войниците я поведоха към Стария манастир, там, където бе устроил жестокия си съд

някогашният еретически проповедник, а днес най-върл гонител на бугрите, инквизиторът абат Симон дьо Клерк, наричан от всички, от паписти и от противниците им, Симон Еретика.

Селяните наново надигнаха солите и косите, готови да не ѝ се подчинят. Видяла това, тя побърза да ги изпревари:

— Най-омразното богу дело е кръвопролитие. Изпълнете божия закон! Ако трябва, Женевиев ще умре. А може би още по-добре. Тялото е ковчег за душата.

Вече се бе пожертвувала, решена да изтърпи докрай всяко мъчение, но да не издаде нито анциануса, нито книгата. Няма власт над душата, която не се бои да съблече грешната обвивка на тялото — тъй я бе поучавал старият Филип, тъй я бе поучавала бавачката ѝ след смъртта на майка ѝ. Както бяха устояли хилядите мъченици на истинската църква, както устояваха и сега други хиляди бугри, тъй трябваше да устои и тя, тъй щеше да си осигури мястото горе, при бога, при любимия съпруг, когото същата тази инквизиция ѝ бе отнела.

След дълъг преход из вековната дъбрава дружината най-сетне навлезе в манастира, същинска крепост, обграден като всяка друга крепост със същите дебели каменни зидове, увенчан със същите бойни кули и зъбери, зад които проблясваха копията на стражите. Навред, из цялата гора наоколо, бяха опънати шатрите на кръстоносците. Огромната армия не бе успяла да се смести зад манастирските стени. Здраво бе строен той, ала не за толкова народ. Преди десетина години кръстоносците бяха избили и изгорили на кладите предишните монаси-еретици, а папата го бе подарил на доминиканския орден заради заслугите на основателя му, преподобния Доменик Гусман, в гоненията срещу албигойците.

Женевиев успя да запази гордостта си, докато налягалите край пътя войскари я обсипваха с хули и ругатни. Устоя и пред клетвите на струпаните край вратата като орляк лешояди доминиканци с лъснали тонзури на теметата. Не само народът ги наричаше така. И те самите се гордееха с каламбура на името си. „Домини канес“ — „кучета господни“, така се величаеха и те самите. И залягаха денонощно да заслужат славата си.

Смелостта на клетата пленница като че ли стигна само до тук. Досега тя се чувствуваше някак закриляна, защитена от любовта на

своето мнозинство срещу шайката насилница. Но тук, сред това друго, враждебно множество мъжеството ѝ се разколеба.

А когато пред входа на подземиеето я поеха в железните си пръсти двамата палачи с черни качулки върху лицата и само два отвора за очите, тя усети как цялата ѝ решителност се стопява.

После я вкараха в подземната зала, където заседаваше трибуналет. Там всичко бе натъкмено за разпит. Единствен черният кръст на стената загатваше, че всичко се върши в името на богочовека, който бе приел кръстната смърт заради любовта към ближния. Зад тежката дъбова маса, в сянката, бяха тримата съдии, почти невидими, като грозни привидения. Пред тях, осветен от факлите, седеше някакъв окървавен нещастник, над който се бе надвесил разсъблечен до кръста мъчител с нагорещени до бяло клещи в ръце.

Един от съдиите се обърна към подсъдимия:

— Е, сега признаваш ли, мръсен бугр?

Женевиев позна този омражен глас. Никога нямаше да го забрави. Нямаше да забрави убиеца на мъжа си, вероотстъпника Симон дьо Клерк, сега страшилище за албигойците, инквизитора Симон Еретик. Ясно, нямаше смисъл да се надява на пощада. Той не познаваше пощада — още по-малко към нея, която бе отхвърлила любовта му. Не само от верска ревност и нетърпимост. И поради мъжка ревност щеше да я погуби.

Измъченият нещастник дишаше тежко. Продължи да мълчи, сякаш не бе чул въпроса.

Палачът посегна отново с клещите и откъсна от гърдите му нов къс месо, което зацвърча, задимя. Жертвата изрева от болка, мирис на изгоряла плът изпълни подземиеето.

— Признаваш ли? — повтори Симон Еретик. — Че дяволът, преобразен като маймуна, е напътствувал мръсното ви сборище?

— Не! — изхриптя еретикът. — Лъжа... И загуби съзнание.

Симон Еретик махна с ръка към слугите да изнесат жертвата навън. После вдигна молитвено очи. Устните му пошепнаха с благоговеен шепот:

— Господи, господи! Прости им, защото те не знаят какво вършат! Ще се изпълни пророчеството на апокалипсиса. Ще се сбъднат думите за Гог и Магог. В Армения има област Гогарене, която

са обитавали павликентите. Ще намерим Магог в Скития, откъдето са дошли българите, най-омразните врагове на светата църква...

Изведнъж той се обърна към Женевиев:

— Ела, грешнице! Представи се пред съда на Светата инквизиция!

Тя помисли, че ще загуби съзнание. Не така си бе представяла своята роля пред мъчителите. Едно изглеждаше, когато само слушаше разказите за мъченичество и саможертва. Тогава ѝ се струваше, че божите ангели ще пеят псалми над главата ѝ, докато чакат душата ѝ като насън да се отдели от ковчегата си — тялото. Представяше си нещо величаво и героично. Не като тая мрачна дупка, натъпкана с всички уреди, които сатаната е дал в ръцете на своите слуги за укрепване на неговото царство. По стените висяха вериги и куки за окачване на осъдените, щипци за разкъсване, триони за разрязване на живи хора. В дъното стърчеше заплашително дървеното колело за разтягане на тялото, а до него железният кол за набиване. Бесилка, въжета, бичове. Железни шлемове, които се поставят нажежени на главата. Ножове и ножици. И какво ли не...

И тая воня на печено човешко месо!

Мъчителен спазъм сгърчи стомаха ѝ. В следния миг щеше да припадне. Но не припадна. Здрава беше човешката природа. Осъдена беше да изживее всичко, целия ужас.

Симон Еретик вторачи в нея поглед.

— Признаваш ли, че отричаш честния кръст, и иконите, и светите тайнства? Че не признаваш светия отец за божи наместник на земята? Признаваш ли се за еретичка?

Женевиев опита да отвърне гордо и решително, тъй както си бе представяла някога тоя съд. Ала от гърлото ѝ излезе само някакъв глух шепот:

— Аз съм истинска християнка. От тези, що умираха по арените.

И толкова. Забрави другото, цялата проповед, която си бе съчинила, с която бе мечтала да срази духовно мъчителите си. Останал беше само леденият ужас от предстоящите изтезания, от неминуемата смърт.

Инквизиторът не я остави да мисли много. Франсоа Льокок, който стоеше от дясната му страна, пошепна нещо. И Симон Еретик изсъска през зъби:

— Ако искаш да се отървеш от участието на този негодник преди теб, отговаряй направо!

А защо и неговият глас трепереше? Или само тъй й се струваше? Защо по челото му бяха избили едри капки пот?

Тон преглътна и добави:

— Къде е анцианус Филип, главатарят ви? Къде е Тайната книга?

Тя опита да изправи глава.

— Няма да кажа! Убийте ме, насечете ме на късове, изгорете ме — няма да кажа!

Дали наистина щеше да устои на изтезанията?

Тогаваш Симон Еретицик направи знак на палача. Той излезе бързо навън и веднага се върна, понесъл на ръце един вързоп.

— Ще мълчиш ли още? — запита инквизиториът.

Палачът разгърна вързопа. И отвътре се показа синът й, тригодишният Жан, с овързани ръце и крака и запушена с кърпа уста. Женевиев се вцепени. Нима и това, нима не бяха пощадили и него? Нали го беше оставила в замък? И замък ли бяха превзели?

Симон Еретицик се изправи.

— Женевиев дъшо Монгри! Ако не отговориш на въпросите ми, ще ослепя детето ти, ще изтръгна езика му, ще отсека ръцете му.

Наистина той беше способен на това. Пътищата на Франция бяха пълни с просяци, осакатени от инквизицията.

— Няма да кажа! — прошепна тя с пресъхнали устни. — И той ще ми прости, и бог ще ми прости.

По знак на инквизиториа палачът извади един зачервен шиш от жаравата и го насочи към детето, което гледаше слисано.

Нещастницата стисна зъби. Не! Нямаше право да говори! Нямаше. Братята й бяха поверили най-ценното, което имаха — анциануса си, последната си Тайна книга. Инквизицията бе открила всички други книги, бе ги изгорила. Само тая бе останала. Длъжна беше да ги запази...

Палачът наведе нажеженото желязо и го опря в детското рамо. Жан изпищя от болка.

След него изкрещя и обезумялата майка:

— Убийци! Пуснете го! Ще кажа! Всичко ще кажа! Само него оставете!

Не можа да изтърпи това. Нямахте сила. По-добре да загинеше тя, по-добре да загинеше Филип, да се затриеше и последната книга, целият свят да загинеше! Само да запазеше детето си... Само него...

Палачът прибра безучастно зловещите си сечива. Трибуналът се приготви да слуша. А Женевиев премисляше трескаво. Какво да каже, какво да признае, какво да издаде: евангелието или анциануса? Книгата или човека?

Сам Филип ѝ бе говорил: „Хора много! Книгите са малко! Книгата е нашата сила. Най-ценното е нашата книга.“

Значи тъй, трябваше да запази нея, свещената книга, Йоановото евангелие! Да пожертвува човека!

Сърцето ѝ не послуша гласа на разума. Сякаш против волята устните и сами прошепнаха:

— Книгата... е... в моята спалня... под плочата...

Франсоа Льокок скочи веднага, поднесе ѝ пергамент и перо.

— Пиши! До кастелана си. Да извади книгата. И да ми я даде!

Тя надраска с треперещи пръсти бележката. Подпечата восъка с пръстена си. Франсоа грабна свитъка и излетя навън. Знаеше, че трябва да бърза, докато досетливите бугри не са се опомнили още, докато не са я преместили другаде.

А Женевиев остана да чака в затвора. Стоеше, не мислеше, не плачеше. Затъпяла от мъка, от ужас. Предателството се беше промъкнало в живота ѝ. Някой бе издал, че тъкмо тя от хилядите бугри знае къде е Тайната книга, че знае скривалището на анцианус Филип. Някой бе предал на инквизицията и детето и. Някой... От нейните хора... Кой ли?

След няколко часа Франсоа Льокок се върна с тържествуващ вид. Като победител. И донесе, загърнал в плаща си, скъпоценния трофей. Постави книгата в тежка кожена подвързия пред Симон Еретик.

След като я разлиства дълго, инквизиторът прочете първите страници. После натопи пачето перо в мастилницата и написа:

„Това е Тайната книга, лъжливото евангелие на бугрите от Лангедок, пълна със заблуди, пренесена от България и издирена от мен, абата от ордена на доминиканците Симон дьо Клерк.“

Лицето му грееше от доволство. Той се изправи тежко.

— Ще я изпратя на сигурно място. Негово светейшество ще бъде благодарен, че сме обезвредили последния плевел.

И без да я поглежда, заговори към свитата върху каменната пейка нещастничка, която проплакваше тихо, смазана от всичко преживяно:

— Женевиер дьо Монгри, ти свърши едно богоугодно дело. Остава да ни помогнеш още веднъж. И всемилостивата майка — църквата, ще ти опрости страшния грях...

Покрусена от чувството за виновност, че въпреки всичко не бе устояла, че бе измамила доверието на братята си в Христа, тя вдигна разширените си от недоумение и уплаха очи. А знаеше — за този, който се поддаде веднъж, няма вече спасение. Едно предателство води подире си и друго, и трето. И тъй, по надолницето докрай, до последното стъпало на падението.

— Искам от тебе само едно — добави инквизиторът. Тя скочи:

— Нищо повече няма да кажа! Нищо! Нищо! И се захлупи върху пейката в ридания.

— Слушай! — продължи Симон Еретик. — И ти, и твоят син сте в ръцете ми. Ще правиш това, което кажа аз!

Тя се изправи, загледа го уплашено с очите на бито куче.

— Ще напишеш едно писмо до България, до средецкия дееец!

— Какво искате от него сега?

— Да изпрати нова Тайна книга. Ще му кажеш истината, че аз съм ви взел последната. И ви е нужна да я преведете.

Тя премисляше бързо. Предаде една книга, защо да не предаде втора? Нали не беше човек? Нали щеше да запази сина си? За нея човекът значеше повече от каквато и да е книга, значеше повече от всички книги на света. Не човекът е създаден заради книгата, а книгата заради човека.

— Ще пишеш и друго — додаде мъчителят й. — Той самият, средецкият дееец, да я донесе. Ще му пишеш от името на анцианус Филип. Да дойде лично той. За посредник. Да изглади вътрешните ви прения. Да отсъди кои от вас са прави: тези, за които Сатанаил и бог са равни и предвечни, или ония, дето смятат, че Сатанаил накрай ще бъде победен от бога...

Този стар еретик, архиеретикът Петър, му беше много нужен. Трябваше да изкоренят ереста в извора й. Тая многоглава хидра! Да отсекаат още една от главите й. А нямаше как другояче. Трябваше да го примамят тук. И Женевиер щеше да бъде стръвта. Както мамката при лов на диви патици...

Този се оказа последният ѝ опит за съпротива:

— Няма да му пиша! Няма...

А го съзнаваше. Беше тръгнала по надолницето. Като търкулнат камък. Нямахше къде да спре.

Абат Симон я изчака малко, после заговори тихо, почти приятелски:

— Това е последното, което ти искам, Женевиев. Дотогава ти ще бъдеш свободна. Но синът ти ще остане заложник при нас. Да не те изкуши с нещо сатаната. После ще пусна и теб, и него.

— Няма! — изхлипа нещастницата. — Няма... Очите на инквизитора станаха отново студени.

— Палачът! — викна той. — С нажежения шиш!

А гласът му, тя познаваше тъй добре тоя глас, бе прегракнал повече и наистина трепереше.

Преди мъчителят да сложи сечивата си в жаравата, тя се хвърли в краката на Симон Еретик.

— Дайте перото! Дайте пергамента!

СТАРЕЦЪТ ОТ ПЛАНИНАТА

Рашид бен Омар се наслаждаваше от блаженствата на Джанарая, легнал сред купчина възглавници, по-меки от птичи пух. По-право не лежеше, а летеше, понесен от облаците. Към пламналото му тяло се притискаха, прегръщаха го с гъвкавите си топли ръце цяла дузина хурии — райските девственици. Нямаше купищата пилаф, за които говореха дервишите; нямаше реките от мед и масло. Види се, сладостите за устата бяха отредени за по-старите праведници. За младите аллах бе запазил само хубавиците си. Понякога, сред омаята на жарките целувки, през посипаните върху очите му дълги коси, той зърваше върху бухналите облаци образа на някой от пророците, както ги изписват в църквите на неверниците. Рашид не ги познаваше, само беше убеден, че са те, че бдят над него. Но само за малко, само за миг. Образите бързо се разтопяваха в облачните струпвания, изместени, заличени от сладостните видения на ненагледните красавици. Единствен аллах не свари да види. Не можа да почувствува поне лъчезарното му присъствие. Знаеше, че бог е невидим, неосезаем, недостъпен за сетивата, че бог е навред. Може би това ослепително сияние беше самият аллах, който е светлината и истината на света. То беше чуден блясък, който преливаше на ослепителни вълни като бързо сменящи се изгреви и залези над затрупаното с многобагрене облаци небе. Едно удавено в краски небе, от което ведно с пороите светлина струяха водопади от сладостни звуци, като хор на ангели, медни тръби, някаква неземна музика. Сякаш звуците се обагряха, а светлината звучеше като божествени химни.

И лекота, и топлина, и щастие. Но й някаква смътна тревога, предусещане, че това щастие не може да бъде вечно, че ще има край.

Неусетно пухкавите облаци изсивяха, натехаха, взеха да се спускат надолу, към земята. Една след друга потънаха, изчезнаха с тях ненаситните на ласки хубавици. Божественият блясък потъмня. Замаян, уморен от сладостните видения, като през розова мъгла, Рашид бен Омар видя къде се намира.

Бе слязъл отново на земята. Раят бе останал високо-високо горе, с блаженствата, с прелестните девойки. Момъкът лежеше сред истински възглавници в просторната зала на сарая навръх планината. През островърхите прозорци, замрежени със железни плетеници, бликаха в грейнали снопове слънчевите лъчи. Те огряваха дебелите персийски килими по пода и отрупаните с оръжия стени, по които изкусните строители бяха взидали пъстри фаянсови плочки, украсени с причудливи арабески и мъдрости от корана. „Раят, това е душата, достигнала съвършеното познание — пишеше там. — Адът, това е невежеството.“

Рашид беше богатски син, учил бе, както се полагаше на бащиния му сан, в много медресета, при много ходжи и мутакалими. Като добър търговец умееше да говори арабски и франкски, и гръцки. Усвоил бе цялата исмаилитска мъдрост. Знаеше, че душата, дори и най-грешната, престоява в Джаханам — ада, временно. После се преселва, връща се на земята, настанява се в друго тяло, за да добие нови знания, с които да се издигне още по-нависоко по стълбата на съвършенството. Има седем степени на възход към рая — обикновените правоверни са първите степени, мисионерите — дайте, стигат до шестата степен. След седмата степен душата, обогатена със знания, се слива с аллаха, световния разум. Знаеше Рашид, че злото в света ще изчезне, когато всичко се уподоби със световния разум.

Мъглата пред очите му се разсейваше бавно, разплутите очертания на предметите се уплътняваха, добиваха истинските си цветове. До него, сред друга купчина възглавки, лежеше брат му Саид. Със същия замътен израз на очите. А пред тях, седнал кръстато на дивана, облечен в целия си салтанат в атлаз и сърма, с бяла чалма на челото, забодена с искрящ от скъпоценни камъни полумесец, ги изучаваше мълчаливо с присвити очи имамът на всички исмаилити, истинският наместник на пророка, Старецът от планината, както го назоваваха с уважение и страх кафири и правоверни. Помежду им още стоеше нераздигната софрата със саханите курабии и кали шербет. Замесеният в тях хашиш бе пренесъл за кратко двамата гости на имама в Джанна, бе им показал още приживе всички райски блаженства.

Постепенно Рашид си припомни всичко, цялото зло, що се бе струпало преди няколко дни връз главата му... Целия ужас... Сякаш отново го изживя...

Тогава керванът пътуваше с многочислена охрана. Макар че отново имаше примирие, предвидливите търговци все не се решаваха да тръгнат по тоя път безоръжни както из вътрешността на страната. Размирна беше хавата. Никой не знаеше кой какво е завзел в изстрадалата Левантинска земя; никой не знаеше кога Ала-ад-дин Кей Кубад, селджукският султан, ще прати насам тагмите си; кога на френките-кръстоносци пак ще хрумне да освобождават божия си гроб; кога Ейюбидският халиф от Египет ще си науми да изтласка неверните кучета от крайбрежните им калета, за да ги натика в морето, или пък кога исмаилитският имам от своето Орлово гнездо ще поиска да разчисти сметките си с всички тях...

Кадърен търговец беше Омар бен Абид. И хаирлия. Затуй аллах го бе напорил с богатство и сила. Пълни бяха раклите му със злато и сребро, мазите му — с безценни стоки, сараите му — с хубави ханъми и деца. Знаеше той, ненаситни бяха френките за коприна и бисер, за благовония и подправки. Полудиви бяха още те. Нито знаеха как да живеят, нито пък как да се обличат, нито пък как да се хранят. За нищо друго не мислеха — нито за работа, нито за сносен живот, нито за наука или изкуство. Само за война. Ако ли нямаше чужди врагове, с които да воюват, се трепеха помежду си. Гледал бе Омар бен Абид, кога попаднеш по търговските си работи в крайморските им замъци, как се биеха, облечени в желязо, на дивашките си тържества, наречени турнири.

За чер пипер и карамфил, за свила и порцелан, за бисери и тамян плащаха с чисто злато, братята си в робство продаваха, кръвта и душите си залагаха. За такива богатства бяха готови на всякаква подлост, на всякаква гадост. Та нали заради тях бяха зарязали земите и домовете си отвъд морето, за да стигнат до керванските пътища, отгдето направо да грабят богатата, вместо да ги плащат честно, вместо да претопяват златните кръстове, свещниците и потирите в черквите си.

Петдесет смелчаци, подобрани от най-дръзките бедуини, възседнали неуморими арабски жребци, с лъснати брони и шлемове препускаха покрай кервана. Нямаше по-голяма опасност от бедуинските набези, ала нямаше и по-сигурна защита за купеца, който успееше да наеме такива скъпо платени, но верни до смърт бойци.

Тоя ден керванският път, който се провираше из гънките на ливанските планини, изглеждаше пуст и безлюден. Редките планинци бързаха да се приберат в каменните си домове още по светло, да предпазят стадата, па и собствения си живот от нощните хищници, още повече от човешките хищници.

Достигнал крайпътния кладенец, Омар бен Абид даде знак за почивка. Камиларите накараха животните си да коленичат и взеха да разтоварват привързаните към гърбовете им чували. Ездачите поведоха добичетата към водопойните корита. Заскрибуца старата геранска кобилица.

Омар бен Абид остана на коня си. Така знаеше той от баща и дядо — пръв сяда на седлото купецът, последен слиза. Редом с него язدهа и двамата му сина, Рашид и Саид, мургави, жилави младежи с току-що наболи брадички, с воля и решителност в тъмните очи под надвисналите вежди.

Внезапно отдясно долетя тропот на препускащи копита. Бедуините наскочаха върху седлата, опитвайки да се подредят за бой. Ала нападателите бяха изпитани бойци. Зачаткаха мечове и ятагани, забумтяха боздугани и алебарди. Конете зацвилиха диво. Застенаха ранени. Макар и изненадани, бедуините се опомниха скоро. Те бяха калени войскари, не вземаха даром платата си от търговеца. Без страх, без суетня пресрещнаха облечените в желязо кръстоносци. Нападателите се смутиха, объркаха се. После един след друг побягнаха от полесражението, преследвани по петите от самоотвержените защитници.

Тогава дойде неочакваната развръзка. Иззад скалистия рид, обрасъл с разкривени от жарта и ветровете кедри, връхлетя изчакалият в засада многоброен рицарски отряд. Ударени в гръб, бедуините не удържаха. Само за няколко минути редиците им бяха сметени от превъзходящия противник. Подплашените жребци, останали без водачи, се пръснаха безредно.

Справили се с охраната, френките нападнаха беззащитния керван. Макар и убеден в безполезността на съпротивата, Омар бен Абид измъкна ятагана си и се хвърли напред, последван от синовете и най-верните си слуги. Напразна саможертва. Преди да падне на земята, пронизан от стрела, Рашид бен Омар зърна как се строполи баща му, посечен от гяурския предводител...

Когато се свести, Рашид бен Омар се видя положен на носилка върху два коня с превързано рамо, а на съседната носилка лежеше брат му Саид. Редом с тях яздеше дружина въоръжени до зъби араби, исмаилитите, от хората на аламутския имам.

— Какво стана? — запита Рашид.

И брат му, стиснал от болка зъби, отговори:

— Френките, да ги слети гневът на аллаха, избиха всички, ограбиха кервана. Сметнаха, че ние с тебе сме умрели. И си отидоха...

После, поел дълбоко въздух, добави:

— Тогава дойдоха исмаилитите. Погребаха баща ни и другите. С глави към Мека...

— Къде ни водят? — пошепна Рашид.

— По-далеч от френките. А сетне — където пожелаем...

Рашид се умисли. Къде трябваше да иде? Какво му предстоеше сега? Всъщност какво друго освен възмездието. Ако не го бе познал, все още имаше някакво право да се отклони от дълга си. Сега не. Сам аллах му го показа. Убиецът беше един от главатарите на неверниците. Знаеше и името му — абат дьо Монгри. Научил го бе, когато бе отишъл при него да изплати откуп за пленения си чичо. Това беше голяма милост на аллаха. С нея аллах му бе посочил пътя. Рашид бен Омар беше длъжен да отмъсти за баща си. А там, в гънките на ливанските планини, в непристъпното Орлово гнездо, го очакваше Стареца от планината, наместникът на аламутския имам, най-непримиримият враг на кафирите. Мнозина правоверни правеха мили очи на неверниците: и конийският султан, и Ейюбидският халиф, и магребските шейхове, и монголските ханове. Всеки за някаква изгода. Единствен исмаилитският имам никога не бе протегнал ръка на неверник, единствен той ги избиваше безмилостно, на война и в мир.

Рашид направи знак с ръка. И шейхът на спасителите му приближи коня си до него. Наведе се да чуе по-добре.

— Слава на аллаха! — вдигна очи нагоре раненият. — Тъй ми било писано, да оцелея.

Водачът сложи ръка на сърцето си.

— Аллах е велик!

Рашид бен Омар заговори развълнувано:

— Отведете ме при имама! Аллах да благослови дома и синовете му!

Арабинът се поклони:

— Ще стане! Това е и неговата воля. Да види синовете на достойния Омар бен Абид.

И отмина напред, застана отново начело на дружината си.

Пътуваха така, криволичейки през сенчести долини, по каменисти чалове и кози пътеки три дни, докато на третата вечер зърнаха кацналото на стръмния връх кале. През това време Рашид и брат му, дали от младостта си или от церовете на стария хекимин, а може би най-вече от пламналата в сърцата им жажда за мъст, успяха да се вдигнат от носилките.

Имамът ги прие на третия ден след идването им, когато бяха укрепнали съвсем. Поговори с тях ласкаво и ги нагости с най-вкусните курабии, които бяха опитвали през живота си, и с най-сладкия шербет. Най-хубавите одалиски танцуваха пред тях, докато траеше угощението.

Помнеха само това — че ги налегна дрямка, че клепачите им натезаха, а сърцата им бяха обхванати от странна веселост, съвсем неуместна след скорошната смърт на баща им. Бодрост и дързост смениха тъгата и чувството за безпомощност...

Рашид бен Омар трепна. В царящата тишина кроткият глас на имама звучеше повелително:

— Рашид бен Омар! И ти, Саид бен Омар! Слушайте потомъка на истинския имам, на седмия имам след пророка, потомъка на незаконно отстранения старши син на Джафар Садък, на благословения от аллаха Исмаил!

Рашид опита да се привдигне на възглавниците си, ала имамът го спря с поглед.

— Аз, наместникът на пророка, ти показвах блаженствата, що те очакват отвъд, ако изпълняваш волята ми. Вместо да се прераждаш от човек в човек, докато добиеш мъдростта, с моето застъпничество веднага след смъртта ти пророкът ще те отпрати в Джанна.

Подчинен на равния му глас, безволев под острия му поглед, замаян от хашиша, момъкът кимна с глава.

— Чрез мен говори пророкът. Слушай волята на пророка!

Старецът от планината се изправи тежко. Сякаш израсна, внушителен и могъщ, с дълга бяла брада, тъкмо такъв, какъвто Рашид си бе представил самия пророк. Простря напред ръце.

— Слушай, Рашид бен Омар! Аллах те е предопределил за велики дела. Аллах те е отредил да седнеш отдясно на престола му.

Момъкът само го слушаше. Не усещаше нищо. Подчинен, покорен изцяло под необяснимата му власт.

— Слушай! — повтори за кой ли път имамът. — Ти жадуваш да отмъстиш на кафира. И аллах чу молбата ти. Ще се разплатиш по-жестоко, отколкото ако погубиш него самия.

— А как? — пошепна Рашид. — В името на аллаха, как?

— Ти, Рашид бен Омар, ще станеш фидаин — жертвуващ живота си, ще се качиш на един от моите кораби, за да слезеш на френкския бряг, където ще те чака един кафир. Ти знаеш, френките са ненаситни на злато. За злато са готови и вярата си да променят. За злато те ни продават кораби и оръжия, за злато служат на нашите гемии, за злато той ще ти предаде господарката си, дъщерята на кафира.

Момъкът не свари да сподави погнусата си.

— Рашид бен Омар не е ловец на роби. Рашид бен Омар иска с кръв да измие бащината си кръв.

Имамът го изчака търпеливо. После рече:

— Ислям значи покорство. Добре е това, което повелява аллах, лошо — което запрещава. И волята на имама — това е волята на аллаха. Волята на имама е тая: Рашид бен Омар да отвлече Женевиев дьо Монгри. Така ще нарани по-жестоко сърцето на баща й абат Мишел дьо Монгри.

Момъкът беше чувал и това. Абат дьо Монгри, един от приорите на тамплиерския орден, беше най-довереният човек на Великия магистър — главатаря на тая омразна шайка от главорези и мародери. Когато Ерусалим още пъшкаше под ботуша на кръстоносците, тамплиерите бяха построили замъка си до развалините на Соломоновия храм. Но и след като воините на пророка ги изгониха от там, след като ги изтласкаха до морето, те запазиха старото си име тамплиери — храмовници.

Имамът продължи:

— Погубиш ли него самия, стотина ще го заместят, може би и по-свирепи. Жив, той ще бъде по-полезен за исляма, отколкото мъртъв. Попадне ли в моите ръце дъщеря му, омразният френк ще омекне, ще ме слуша, ще изпълнява волята ми. Преди три дни той е пленил моя първороден син, бъдещия имам на исмаилитите. Така свързва ръцете

ми. Аз ще разменя неговата дъщеря с моя син. И ще развържа ръцете си. Тогава вече ще те пратя да убиеш и него...

— Ами ако загина преди това?

— Тогава Саид бен Омар ще отмъсти за двама ви. Наместникът на пророка беше премислил всичко.

Наместникът на пророка не грешеше. Рашид се изправи и с молитвено свити ръце промълви:

— Нека главите на враговете ти се търкалят в нозете на твоя жребец! Да бъде волята на аллаха!

СРЕДЕЦКИЯТ ДЕДЕЦ

Малко преди мръкване богомилският дедец Петър, яхнал мършаво муле, и стройникът Слав, по прякор Граматик, напуснаха Средецката твърдина, съпроводени от петима яки вярващи с дрянови сопи в ръце.

Не бяха направили и двеста крачки през полето, когато от градските стени засвири рог и веригите на желязнообкованата порта задрънчаха звънливо, за да я затворят до заранта.

Над долината лежеше лятна омара. Подир бързащите към кошарите стада се виеше облак прах, който лягаше ниско над земята като жълта мъгла и забулваше натрупаните по стърнищата ечемичени кръстци. Ръжта още не беше станала за жътва. Мучаха говеда, блееха овце. Окъснели жетварки подтичваха към село с весели припеви. Отнейде долиташе мекият глас на кавал.

Отсреща се надигаше планината, наедряла в здрача, величествена, притъмняла и заплашителна. Единствени върхарите ѝ и двете снежни преспи под тях, що се стопяваха чак към листопад, все още светлееха, озарени от гаснещите лъчи на залязващото кървавочервено слънце.

А долу, сред бухналите в зеленина букаци се червенееха покривите на грънчарската община.

Отскоро царуваше Иван Асен над българските земи, ала вече бе съумял да въдвори ред и мир в царството си. Преследваните доскоро като вълци богомили най-сетне си бяха отдъхнали. Нямахше го вече проклетникът Борил. Като че ли най-важното, що бе вършил през безславното си царуване, бе да мъчи и осакатява еретици. А Иван Асен бе дал свобода на всички вери: и на православието, което божем изповядваше самият той, и на богомилите, чиито бунтове му помогнаха да си вземе трона, и на папистите, за които милееше търновградският примас Василий и новата царица Анна-Мария Маджарска. Много кръв бе пролял неуморният Борил Ересобореца —

и от верско усърдие, и заради лични облаги, заради лична мъст, заради имотите и богатствата на неугодните боляри и първенци.

Тъй преди десетина години палачите бяха лепнали дамгата с нажежено желязо и върху челото на дедеча Петър. От незнание. Ако се бяха досетили кой е паднал в лапите им, жив нямаше да го пуснат, на огън щяха да го пекаат, с четири коня да го разчекнат, надолу с главата да го обесят на поляната край крепостната стена. Но тогава богомилските достойници, та и другите съвършени, се криеха, не се мяркаха сред народа. Малцина ги знаеха. Простите вярващи както всички слушатели не бяха чували дори имената им. За да не се промъкне издайничеството. Слава богу, отминали бяха тия тежки времена. Вече можеха спокойно да излизат пред всички и с открити чела да бранят святата си вяра. И по-рано сред монасите из българските земи имаше богомили. Ама тогава трябваше, кога се зададат Бориловите съгледвачи, с преструвки да палят свещи пред иконите и литургии да отслужват, и тамян да кадят. А сега спокойно бяха изхвърлили от черквите икони и кръстове, требници и свещи, епитрахили и потири за причест. Превърнали бяха манастирите и селата си в богомилски общини, където нямаше игумени и владици, йереи и дякони, където всичко беше общо и всички бяха равни помежду си, тъй както бяха и пред бога. И понеже цар и власт не ги закачаха, пълнеха се манастирите с всякакви хора; босоноги парици и отроци, които тъй бягаха да се отърват от болярски тегоби и насилие, и разкаяни търговци, и прогледнали в бога боляри.

Тая вечер щяха да посвещават в сана „съвършени“ петима вярващи, които бяха устояли на всички изпитания, та да заслужат голямата чест, що им оказваха бог и братята; петима истински християни, отрекли се от дом и имане, от жени и деца, от всички земни радости и грижи, отдали живот и сили на вярата. А утре заран, както всяка година през първия ден на Горещниците, при изгрев слънце дедецът Петър лично щеше да благослови за съпружеския хомот младите двойки, които бяха свързали сърцата си по тлаки и седенки и бяха чакали месеци наред тоя щастлив ден.

От притъмнялата снага на планината лъхаше хлад. Над каменните й чукари грееше сърпът на новата луна. По тъмносиньото небе покълваха безброй звезди, сякаш невидим сеяч пръскаше с пълни

шепи бисерни семена по небесната нива. Върбалакът край реката зашумя сънливо. Заскрибуцаха щурци и бръмбари-жетвари.

А седмината богомили бързаха нагоре по урвестото корито на запенената река, която се мятеше с рев от камък на камък и разсичаше като гигантски меч обраслите с вековни дъбрави ридове.

Слав Граматик спря дружината. Опита се да надвика грохота на реката:

— Я да се поразпръснем. Да не вървим вкупом. Така, ако някой си науми, може всички ни да изтрепе, преди да гъкнем.

— Че кой ще ни трепе? — усмихна се дедецът. — Това не е Борилово време.

— Додето има ромеи и унгарци, за истинските християни мир няма да има.

Тъй богомилите наричаха враговете си. Православните за тях бяха ромеи, защото оттам бяха приели вярата си, защото и досега от Константинопол черпеха силата си. Католиците пък наричаха унгарци като привърженици на унгарския католически крал.

— Що искаш тогава? — запита дедецът.

— Аз ще вървя напред, да видя чист ли е пътят. А ти с братята — след мен.

Селяните кимнаха с глави в съгласие. Право думаше стройникът. Планина е това. Не знаеш що те чака зад завоя, зад дървото — звяр ли, тат ли нощен. И да не са ромеи или унгарци, нима планините не гъмжат от власи, овчари разбойници, дето за един клашник убиват човека.

И дедецът склони. Слав Граматик избърза петдесетина крачки пред другите, закрачи през черната гора, в която едва се светлееше пътеката. И прав беше. Стори му се, че сред дървесните стволоче се мярна човешка сянка.

— Кой е? — извика Слав, като се метна встрани зад първото дърво, що му попадна.

В същия миг рой стрели бръмнаха покрай него, за щастие без да го засегнат.

— Братя, назад! — извика той и побягна след тях. Ала още при първите крачки отгоре му се метнаха двамина здравеняци, що го бяха дебнали до пътеката. Слав забрави заръките на вярата си и дълга на сана си. Забрави, че истинският християнин не се противи на земното

зло. Без да мисли, той грабна единия в яките си ръце и го метна върху другия. После хукна да догони дружината си. Нападателят се поспряха пред двамината проснати на земята, които стенеха с натрошени кокали, после се втурнаха надолу, размахали мечове и ножове.

Настигнал другарите си, Слав продължи да тича редом с мулето на стария дедец. Враговете, почивали, докато бяха чакали в засадата, взеха да ги настигат. Подире им излетя сноп стрели. Само една улучи, и то тъкмо тоя, когото целеше. Първосвещеникът Петър изохка и се свлече от седлото. Слав едва успя да го задържи. Съобрази бързо. Метна се върху добичето зад ранения и така продължи, като го придържаше пред себе си. Ала под двойния товар животното забави хода си. Преследвачите отново взеха да ги догонват. Но тогава, отдолу, откъм селото се чу някаква гълчава и скоро напреде им излезе тълпа богомили с борини в ръце, окъснели за утрешния сбор слатинчани и паничарци. Разбрали набързо какво става, селяните размахаха сопите и се спуснаха подир нощните нападатели. При тая неочаквана заплаха враговете се пръснаха безредно из гората.

Слав едва успя да запази двамината, що се гърчеха проснати на пътеката. Разгневените селяци щяха да им смажат главите, ако той не се бе изправил пред тях с думите:

— Помнете що рече бог на Петра: „Скрий ножа в ножницата! Защото който вади нож, от нож умира.“

Богомилите сплетоха набързо три тарги от пръти и понесоха обратно ранените.

В общиарията, след като извадиха стрелата от рамото на дедца, наложиха раната е целебни билки, а пленниците увиха в кожи. Уплашени до смърт, и двамината признаха, че са стражници на средецкия владика, прикрит Борилов привърженик и фанатичен пазител на православието. Решил бе божият служител на своя глава, против волята на царя, скритом да отърве църквата от най-стръвния й враг, средецкия дедец, който и по възраст, и по сан беше пръв между еретиците. Слав Граматик заръча на хората да усилят охраната, та да не ги изненадат отново вразите, и влезе при ранения старец. Намери го още по-блед отпреди, още по-посърнал, ала с бодри както винаги очи.

— Учителю! — Слав се строполи на колене пред одъра му. — Изповядай ме, наложи ми изкупление!

— Защо, сине? — пошепна дедецът.

— Сгрехих, учителю. Грях сторих. Божем свършен, истински християнин, от солта на земята, а се поддадох като безумец на човешките, бесове. И човек ударих, осакатих, без да мисля, двамина. Не съм достоен, отче, за сана и за доверието ти.

Дедецът го гледаше спокойно, но твърдо. И мислеше. Не казваше нищо. Припомняше си. От дете, от тригодишно сополанче бе отгледал Слав при себе си. Като син. Намерил го бе сред опожареното от Борилските главорези богомилско селище до трупове на баща му и майка му. И го бе взел със себе си. И макар че свършеният няма право на дом и челяд, задържа при себе си сирачето достойникът Петър. Нийде не бе речено, ни в апокрифи, ни в предания, а камо ли в Тайната книга, че свършеният няма право да осиновява. Израсна Слав дълъг като върлина, попрегърбен, ама жилав, як като мечка, с младежко лице, почти като момче, и остра руса коса. Надарил бе сатаната, владетелят на видимия свят, тялото му с якост, що не е потребна за апостол, сякаш го гласеше за Мамонов слуга, за воин или панаирджийски борец, а не за небесен жител. Не изтощиха здравата му плът нито дългите пости, три пъти по четиридесет дни годишно, нито пълното въздържание от месо и вино, та дори и от мляко, яйца и сирене, нито многократните молитви, по седем пъти на ден и пет пъти през нощта, нито нощните бдения над леглата на болни братя, нито дългите преходи от поселище в поселище по богомилски заръки, нито зимните мразове, когато беше длъжен да носи само една риза.

И все пак смилил се бе бог. В коравото земно тяло бе вложил божествена душа. Схватлив излезе Слав — и в светските науки, и в божите. И с разум го бе напорил всевишният, и с воля. Изучил бе Слав българското четмо и писмо, и елинското, и римското; овладял бе цялото богословско знание — и патриаршеското, и папиското; напипал бе де що грешки имаха и разногласия, и глупави нелепости. Никой не познаваше по-добре от него цялата богомилска книжнина — от беседата на Исуса с Йоан Богослов, що всички наричаха Тайната книга, до апокалипсиса. Знаеше това, що е длъжен да знае земеделецът, различаваше билки и лекове по-добре от най-вещите врачове. А повечето богомилски свършени бяха все врачове — ведно с душата лекуваха и тялото. Бързо бе преминал от прост слушател във вярващ, а след две години изпитания и учение бе встъпил в сана на

съвършения. Ако не беше толкова млад, с тия умения и божи дарби можеше да стане и „старец“, та дори и „гост“ — първият помощник на дедеча. Но имаше още нещо — пазеше го дедецът Петър от самия него. Макар и съвършен, а всеки знае, че съвършените са неподатливи на злото и че върху тях бесовете нямат власт, пазеше го дедецът Петър от беса на самодоволството. Затова го беше оставил прост „стройник“ — сан, що отговаря на черковния дякон. Да израсне първом, да възмъжее напълно, да добие опит в тоя Мамонов свят.

Старецът отправи поглед към ученика си, сякаш едва сега проумя думите му. Знаеше, не беше виновна душата на младежа. Душата му беше чиста като на младенец. И беззлобна. Виновна беше плътта му. За воин го бе създал несправедливият уредник, сатаната, царят на царете, за свой пълководец, за земен завоевател. За да спаси безсмъртната му душа, Петър трябваше да го подложи на нови изпитания, на нови несгоди и усилия.

— Сине — рече дедецът, — виждам, борят се и в тебе все още двете начала: разрушението и сътворението, звярът и човекът. Силен е човекът у теб, ала сме длъжни да му помогнем. Достоен си ти за съвършен, защото се бориш с Мамона. Победа без борба не е победа. Лесно е на скопеца да бъде непорочен. Трябва да помогнем на човека, да отслабим звяра.

Той положи ръка върху главата на Слав. Тъй приемаше изповедта му. И му даваше прощението си.

— Налагам ти, чедо, запрет! — додаде той. — Още четиридесет дни пълен пост. С тримирене ката неделя. Докато изографисаш още една книга.

Тъй в грижи за ранения, в молитви и самообвинения Слав Граматик прекара цялата нощ. Друг апостол приобщи към съвършените петимата вярващи. Той благослови и младите двойки за брачен живот. Той освети и пазара, що се събираше там всеки петък.

Към пладне в килията влезе един смутен вярващ да извести, че някакъв чуждоземец дири дедеча Петър. Пуснали го бяха, след като го бяха изпитали с всички знаци и тайни богомилски думи. Нямахше нищо чудно в това посещение. На пазарите идваха какви ли не люде — да купят, да продадат или просто да чуят новини отблизо и далеч. А на годишните сборове идваха търговци и от чужбина — не само дубровничани, които цяла година кръстосваха страната като „любезни

гости на царството“, както ги величаеше Иван Асен, ами и маджари, и фръзи-латинци.

Затова дедецът кимна с глава. В килията влезе почтително млад чернобрад мъж, босоног и гологлав, с тонзура на темето и препасано с връв францисканско расо.

— Благослови ме, учителю, и утеши ме! — рече той на латински.

Дедецът отвърна тихо:

— Благословен бъди от вседържителя бога, и от сина, и от духа свети.

— Амин! — пошепнаха всички присъстващи.

— Мога ли да помоля за разговор насаме? — запита тогава францисканецът, като се извини с поглед на останалите.

Дедецът кимна. Слав и вярващият излязоха вън. Тогава гостът запретна ръкава на расото си и показа татуировката на ръката си; две кръстосани елипси, една по-голяма и друга по-малка. Това беше емблемата на богомилите, приета и на запад, която символизираше двете начала на битието: сътворението и разрушението, вплетени в един безконечен въртеж, различни и неотличими, крайни и безкрайни. При драговитите-павликяните те бяха еднакви, тъй като според тях са равностойни и всевечни злото и доброто, богът и сатаната. При богомилите едната беше по-малка, за да символизира надмощието и крайната победа на доброто.

— Казвам се Жак Баптист — рече гостът. — Пратеник и писмоносец съм на всеуважавания анцианус Филип. Облечен съм като францискански лицемер, та да заблудя слугите на Мамона, които ме преследват.

Петър запита:

— Как се чувства със здравето братът Филип? Чух, че бил ослепен от фарисеите.

— Вярно е, отче. Ала и тъй апостолът не напусна божията нива. С духовния си поглед води паството по правия път по-добре от зрящите.

Той бръкна в пазвата си и извади един свитък. Подаде му го с поклон. Дедецът разгледа восъчния печат. Изглеждаше истински. И друг път беше получавал послания от анциануса Филип. След като счупи печата, разгърна пергамента и зачете латинското писмо.

„До всеуважавания средецки деец.

Брате в Христа, лоши дни настанаха за добрите люде в Лангедок. Слугите на лукавия, освирепели като вълци, овладени от всички човешки и сатанински бесове, изстребват с огън и меч божите люде, без да щадят ни майките, ни младенците. Ти навярно си чул вече как палачите на звяра Симон дьо Монфор изклаха седем хиляди души в черквата в Безие. А това е нищо в сравнение с новите изстъпления, що се раждат в главите на сина му Амори и на помагачите му. Не би повярвал какви жестокости може да нашепне земният властелин — сатаната, на своя наместник, римския папа, и на неговото адско изчадие — инквизицията. В беда сме, мой старши брате! Доминиканците — тия, дето се назовават «господни кучета», а всъщност са Сатанаилови псета, с апокалиптични изтезания успяха да издирят всичките ни истински евангелия и да ги изгорят. И сега верните на Христа са останали без книги. А безкнижни люде стават лесна плячка на Мамона и на неговите коварства. Помогни ни, брате! Изпрати ни още една Тайна книга, за да бъде преведена и размножена, та да сее просветление и сила в сърцата на измъчените борци за правата вяра в много изстрадалия Лангедок. И още нещо, брате Петре. Не стигат гоненията на безумците и фарисеите. Ами и в средата на разумните люде проникна отново раздвоението. Последователите на Манеса сноват между добрите люде и ги отклоняват от единствения път. Убеждават ги, че Сатанаил е всевечен, че е бил и ще пребъде редом с бога. Че злото безкрай ще властвува над земята. И като гледат как побеждава Сатанаиловата инквизиция и кръстоносните антихристи, мнозина се разколебават. Ела при нас, брате, за да просветлиш умовете на раздвоените, да сплотиш редиците ни. Изпращам ти моя верен брат, вещь в езиците и пътуванията, за да те доведе невредим при нас за спасение на душите ни. Довери му се, както би се доверил на мен самия.

Твой брат в Христа, слуга на слугите и на светата
вяра Филип.“

Достойникът Петър дълго стоя замислен, след като прочете тревожното писмо. Не му мина и помисъл за измама, не допусна, че може да е написано не от анцианус Филип, а от Женевиев дьо Монгри под диктовката на свирепия еретически гонител Симон дьо Клерк; че все тя бе взела пръстена на духовния си баща и бе щампосала восьчния му печат. Всичко беше тъй чистосърдечно казано, тъй убедително в съгласие със слуховете, та старият богомил не можа да се усъмни в истинността му.

Вдигнал нагоре очи, към опушения от лоеничетата таван, без да поглежда госта си, Петър прошепна:

— Стар съм, сине! Веднъж ходих у вашата земя. Вече не мога. При това, както виждаш, съм ранен. Мамонови слуги има и у нас. Смятаха, че като ударят немощния старец, ще ударят словото. Не знаят скудоумните, че словото е безсмъртно, че надживява устата, що го е изрекла.

После изведнъж реши:

— Ще пратя другиго вместо мен. Не по-малко достоен. Извикай братята!

Жак Баптист отвори вратата и двамата богомили влязоха.

— Сине! — обърна се дедецът към Слав. — Дойде време да докажеш усърдието си. Вместо мен ти ще заминеш за фръзката земя.

— Що ще правя там, учителю?

— Тайната книга ще им отнесеш. Ще им я разтълкуваш. Да разсееш заблудите и разкола.

Слав Граматик наведе поглед.

— Ще имам ли крепкост и умение да го сторя, учителю?

— Ти ги имаш. И знания, и воля. И още нещо. Това, що ти пречи тук, у нас, в мирното време. Воинска доблест имаш, синко, що е нужна в размирието, сред опасностите. С тебе ще бъда по-спокоен за Тайната книга, отколкото ако аз я носех.

— С голяма чест ме удостояваш, отче. А има по-достоини.

— Аз те пращам на подвиг, чедо. На смъртна опасност. Не на сватбена благословия. Може би на мъченическа смърт. Сигурен съм, че ти по-напред ще пожертвуваш своя живот, отколкото книгата.

Така едно подправено писмо измени равния безбурен живот на младия богомил, отклони го от богоугодните дела, от учението и молитвата, за да го запрати по пътя на страданието и смъртната угроза.

Само един ден се стяга за път стройникът Слав. Че какво толкова има да стяга един съвършен? Нали цялото му имане се побира в една торба през рамото? Нали затуй ги наричат торбеша? Нали затуй Презвитер Козма, най-яроствният ересоборец, ги кореше, че ядели чуждия хляб?

Да не буди съмнение и Слав се преоблече като францисканец, натовари и той едно муле с постилки, сред които скри увитото в боброва кожа евангелие да го пази от дъжд и влага.

Тъй двамата тръгнаха на път, благословени до леглото от ранения дедец. До пернишката крепост ги изпроводи дружина вярващи, скрили мечовете си под клашниците. От там ги поеа богомилите от Велбъжд, те ги предадоха на велешанските бабуни, както там наричаха богомилите.

Дълго пътуваха двамата странници от село на село, покрай градища и крепости, покрай богатски твърдини, извисени върху скалисти зъбери, в които се криеха отрупани с кадифе и сърма боляри; покрай имотни манастири, по-непристъпни дори от властелските кули. Понякога се отбиваха в някоя селска колиба, до половината вкопана в земята, с покрив от слама или изградена от камък и покрита с цепени плочи, опасана с трънливи плетища, по които се зъбеха волски черепи да плашат птиците и злите духове. Повече се осланяше Слав на нищите хора, по ги чувствуваше свои. Затова не се издаваше на богомили-боляри. А нощуваше у селяците, ядеше с тях ечемичен хляб, замесен с плява и пепел и изпечен в подницата, додето отрудената стопанка продължаваше да тъче в стана или да върти хромела за ново месиво.

На минаване край гроба на поп Богомил двамата само го поменаха в молитвите си, защото богомилите не тачат гробовете, където почива телесната обвивка на човека, що е творение Сатанаилово. И продължиха пътя си.

Най-сетне на деветата нощ ги отведоха до пристана на Салоники. Когато видя привързаната към кея нава, Жак Баптист въздъхна облекчено:

— Слава богу! Вече можем да смятаме, че сме свършили делото си!

Още на трапа, що свързваше кораба с брега, видяха капитана Оноре Рок, за когото Жак Баптист каза, че също е албигоец, както и целият му екипаж. Че е еретически корабът, личеше от пръв поглед. Над вълнореза му нямаше никаква статуя на светец или светица, нийде, на никоя мачта не беше окачена икона, не висеше разпятие.

Капитанът ги посрещна почитателно. Все тъй приведени, застанали до него, ги очакваха няколко едри матроси. В мига, когато новодошлите стъпиха на палубата, съвсем изненадващо матросите се нахвърлиха отгоре им и ги свалиха върху дъските. Ала не прецениха добре с кого имат работа. Слав Граматик се сви като звяр и ги отхвърли от себе си, после понечи да скочи на брега. Нападателят увиснаха като кучешка глутница по краката му. Извъртял се рязко, той грабна двамина в прегръдките си. Стисна с цялата си мощ. Усети как изпращяха гърдите им. Ала не спря, продължи да стиска, побеснял от ярост. Едва когато почувствува, че омекват в ръцете му, че почват да хъркат, той се опомни.

Нима пак, господи? Нима той, свършеният, посланикът на самия дедец, ще убие хора? Той, когото богоугодникът Петър бе удостоил с доверието си, който със своите деяния беше отреден за пример на бугрите по пътя към спасението?

Богомилът отпусна ръце и двамата се свлякоха омаломощени на пода, докато той стоеше над тях с виновен вид като хванат на местопрестъплението убиец. Слисани от страшната му сила, останалите неволно отстъпиха. Сега Слав би могъл, ако иска, да скочи на брега, да се спаси. Ала той не го поиска. Не можеше да мисли за личното си спасение, докато Тайната книга оставаше на кораба ведно с вързопа му, захвърлен в битката до мачтата; докато брат Баптист лежеше овързан пред краката му. Тайната книга струваше повече от неговия живот. Нямаше право да я остави в мръсните ръце на коварните безумци.

Настръхнал като мечка, той пристъпи към товара си. Наведе се да го вдигне. В тоя миг ловко метната откъм бака рибарска мрежа го

омота и обезсили в здравите си бримки.

КОШМАРИТЕ НА ИНКВИЗИТОРА

То беше страшен сън. И не само тая нощ. От седмици, от месеци наред. Все едни и същи присъници, от които по челото му избиваше ледена пот, а сърцето се разтопуркваше с мъчителни болки като еж, който подскача в гърдите му. В едно и също време в него се въплътяваха съдникът и подсъдимият, палачът и мъченикът. Една след друга през паметта му преминаваха безбройните жертви, плачеха, виеха, скубеха си косите, очаквайки присъдата. И когато той я изрече, мигом, по чудо, заемаше мястото на осъдения, който пък се преобразяваше в палач. Още не казал: „Бичуване!“, и осъденият почваше да го шиба с камшика; още не пошепнал; „Разпъване на колело!“, и се виждаше привързан към него; усещаше нажежения шлем, който овъгляваше косата, кожата, черепа му; огнените езици на разпалената клада обгаряха дрехите и плътта му; ноздрите му се задавяха от смрадта на печеното месо. Той се събуждаше с писък и отново потъваше в клокочещия казан на кошмарите, за да продължи прекъснатите изтезания и неизживените ужаси.

И ето отново, за кой ли път, пред него изплува от мъглата на съновиденията със засъхнала кръв по лицето и гърдите омразният му съперник, съпругът на Женевиев, непреклонният еретик Жан дьо Траси. Едва се крепи на крака, но намира сили да го заплюе. Симон дьо Клерк успява да се измъкне от мръсното блато и се нахвърля върху врага си. Удря, удря както тогава, а оня стои насреща му непоклатим като камък. „Да се изгори на кладата!“ — крещи Симон както тогава и се събужда, задъхан от гняв и ужас...

До леглото му бе застанал брат Франсоа Льокок и го гледаше с присмехулната си камериерска гримаса.

— Ваше преосвещенство! — пошепна той. — Събудете се!

„Проклет доносник! — помисли си абат Симон с погнуса. — Навсякъде се вре, навсякъде души, слухти, дебне.“ През седмица, през две пуска гълъби до господаря си, кардинал Ромен дьо Сент Анж, папския легат. Не забравя благодетеля си. И тогава като негов слуга

само с клевета се издигна. Злословеше за всички, що се мяркаха покрай господаря му: и роднини, и приятели, и куртизанки, и офицери, и подчинени, и лакеи. За тия заслуги, макар и неграмотен, от великодушие кардиналът го ръкоположи за свещеник, падре Франсоа. И понеже дори „Патер ностер“ не умееше да изрече без грешка, го остави без енория. Намери му подходяща работа. Сякаш самият бог го бе създал за инквизитор. Вместо разум му бе дал послушание, вместо съвест — злоба. Нямаше по-яръстен доминиканец от брат Франсоа, по-усърден в издирването, по-непреклонен в разпита. Ала не за това го мразеше Симон дьо Клерк. Всеки държи да има ревностни и непреклонни помощници. Не само го мразеше. По-лошо, боеше се от него. От кардинал Ромен не се боеше, дори с папата би се оправил някак си, ако му се наложеше да се оправдава. С тоя не би могъл. Ако Симон Еретик беше жесток, жесток по принуда, тоя беше самият сатана, жесток по душа. Та нали тъкмо за това, за туй усърдие и тая стръв кардиналът му бе възложил най-важната задача. За никого сред духовниците не беше тайна, още по-малко за самия абат Симон, защо папският легат бе изпратил при него някогашния си камериер, който преди това бе почиствал спалнята му след нощните оргии. Възложил му бе да следи не простите селяци и градските чираци. По-опасен от тях беше Симон дьо Клерк, отметналият се еретик. Както веднъж е изменил на еретиците, тъй утре може да измени и на папата. Несигурен беше някогашния бугр, ала полезен за светото дело. Никой не познаваше еретическите тайни, еретическите хитрини, цялото им подмолно устройство, главатарите им, силата и слабостта им. Затуй му бе възложила Светата инквизиция най-отговорното дело — да изкорени това учение, което той познаваше най-добре от всички. Но за безопасност, да не би лукавият отново да го изкуши (за борба с лукавия), папският легат бе прикачил към него най-ревностния си шпионин. Да следи всяка крачка, не само денем, а и нощем на бившия грешник. Защото вълкътменява козината си, не и нрава си. Еретикът си остава винаги еретик. Който веднъж се е усъмнил в една истина, полесно може да се усъмни и в друга. При това не беше забравил негово блаженство как бе променил Симон дьо Клерк убежденията, вярата, целия си живот. Как от гонена жертва се бе превърнал в безмилостен ловец.

Не бе забравил този ден и абат Симон. Отдавна се бе разколебал той. Сигурен беше, в началото не се съмняваше, че видимият свят е творение на Сатанаила. Нима всемилостивият и всемогъщият бог би могъл да създаде толкова зло, събрано на едно място? Ясно, само със зла умисъл, със сатанинска цел бяха изградени и земята, и морето, и въздухът дори. Разколеба се по-късно, когато Женевиев дьо Монгри предпочете Жан дьо Траси, а кръстоносците нахлуха в страната. Бугрите не устояха насреща им, отстъпиха. Симон дьо Клерк се бе надявал, след като успее въстанието, след като бъде разгромена църквата, да се докопа до някое манастирско имение, да облече голото си аристократско име със замъци и земи, със села и крепостни селяни. Тъй както се надяваха мнозина. И както се надяваха, додето имаше надежда, тъй се и отказаха първи от делото, когато връхлетя бедата. Не устоя и Симон дьо Клерк. Озлобен към целия свят, той прие този начин да отмъстя на ощастливения си съперник. Покрай него намрази всички бугри. Всички ли? И Женевиев ли?

Затова се отметна леко. Поне външно. Още щом го въведоха в подземията за разпит, щом видя осакатените в мъченията нещастници, заяви, че се е разколебал, нещо повече — че е намразил ереста и е готов да прегърне честния кръст, та да се влее в редиците на светата църква. Да се бори срещу нейните врагове. А когато говореше за еретиците, той си представяше единствено Жан дьо Траси, който бе оглавил един бунтовнически отряд в околността на замъка Монгри.

Кардинал Ромен можеше да бъде обвинен в безброй недостатъци, във всички човешки грехове. Само не и в наивност. Не от наивност взе при себе си разкаяния грешник. Каза му откровено: „Сине, длъжен си с верско усърдие да докажеш смирението си, да изкупиш тежката си вина пред бога!“

С много кръв, с много убийства се наложи да изкупува вината си новооглашеният доминиканец. Ала никое старание не задоволи папския легат. Все му се струваше малко, все изискваше още. Както откъртен от скалата камък се търкаля по надолницето, отскача, опитва да се спре в някой корен или кичур трева и все напразно, тъй и Симон дьо Клерк вече не можеше да се задържи по своето надолнище. Продаде душата си. А му бяха противни и мъките, и кръвта на случайните хора, които нито обичаше, нито мразеше. За една-единствена кръв жадуваше, за кръвта на Жан дьо Траси, който изглеждаше неуловим.

Това го озлобяваше. Още повече го озлобяваше безсилието пред кардинала, ужасът, що изпитваше пред суровия папски легат. И най-страшното — ужасът от Светата инквизиция, тая същата, на която той беше един от най-усърдните крепители. При всяко следствие, когато произнасяше присъдата, го обхващаше леден трепет, като си въобразяваше, че и той самият би могъл да се окаже на подсъдимата скамейка, ако някой успееше да прочете мислите му.

А неговите мисли го отнасяха все по-често при Женевиев, при анатемосаната еретичка; за него, откакто я видя за пръв път, та до днес непостижим блян, терзание и обич; Женевиев, заради която — в това не се съмняваше — и сега беше готов на всичко... На всичко...

А когато веднъж едва успя да се спаси с лека рана от покушението, що му бяха устроили бугрите, страхът отново скова съзнанието му. Убеди се, че вече е напълно сам. Срещу целия свят. Против него бяха еретиците, не беше с него и духовенството. Не напразно му бяха преиначили името, не напразно му бяха прикачили прякора. Да знаят всички, да не му се доверяват.

Сам сред целия свят, срещу целия свят!

— Ваше преосвещенство! — повтори Франсоа Льокок. — Нося ви лоша вест.

Симон Еретик прекара ръка по челото си да разгони кошмарите, по-жестоки наяве, отколкото насън. Надигна се в леглото.

— Говори, брате!

А му се искаше да хване тоя брат за гърлото и да го прати по дяволите, където му беше мястото. Не го направи. Слабодушието надделя. Франсоа Льокок натърти:

— Синът на Женевиев дьо Монгри е избягал.

Гръм да бе паднал, не би го разсънил тъй. Тази вест объркваше всичките му планове.

— Как? — запита той, задъхан от изумление.

— Тая заран, когато влязъл в килията му, монахът я намерил празна. Ведно с него изчезнал и стражът, който бил пред вратата.

Недочакал повече обяснения, абат Симон почна да се облича трескаво сам, забравил да повика камериера си.

Тогава брат Франсоа подметна:

— Аз бях предупредил, ваше преосвещенство, че не бива да имате вяра на това вълче. Казах да го приковете с вериги. А вие с

вашето християнско милосърдие...

И тоя път абат Симон овладя гнева си. Боязънта от шпионина бе дълбоко всадена в душата му. А беше убеден, че и за този пропуск още днес ще бъде донесено на папския легат. В мрежа от опущения го бе оплел кардиналът. И в нея се мяташе като безпомощна птица страшният инквизитор, без да има сила да я разкъса. Симон помнеше, тъй отначало бе отказал да затвори и Женевиер, не можеше да понесе мисълта, че тя, тъкмо тя ще гние в тъмницата. Твърдеше, че е дребен дивеч, че не заслужава заради нея да се пилеят сили. Затова тогава на своя глава брат Франсоа я бе отвлякъл, да докаже, че съвсем не е дребен дивеч. Тъй и сега с малкия Жан...

Без да му отговори, абат Симон изтича към подземието. Нямаше насилие. Всичко стоеше на мястото си, здраво и непокътнато. И каменните зидове, и плочите на пода, и яката дъбова врата. Вратата беше отворена отвън, с ключ. Пазачът или сам бе я отключил, или пък беше съучастник на похитителите. Детето не би могло да се измъкне само. Съществувахе заговор — добре скроен, добре изпълнен.

Цял час трая разпитът на монасите, слугите и войниците от подземията. И накрая нещо като че ли се поизясни. Вратарят си припомни, че рано заранта, тъкмо след като бе отворил главната порта, същият пазач излизал от манастира на една каруца, натоварена с винена бъчва. Били двама: войникът и един от слугите. Когато го потърсиха, оказа се, че и слугата е изчезнал.

Вратарят се кълнеше, че в колата не е имало никой друг, ни дете, ни коте дори.

— А в бъчвата? — досети се брат Франсоа. Запитаният преглътна мъчително.

— Как така човек в бъчва? Беше пълна с вино.

— Отгде знаеш, че е била пълна?

Нещастникът се изпоти. Но пред суровия поглед на инквизитора трябваше да признае:

— Опитах го. Наляха ми едно канче.

— Идиот! — изруга го невъздържано абатът. — Та тя е била с три дъна: отпред виното, отзад момчето.

И след като нареди да му ударят сто камшика, възседна коня и препусна към замъка на Женевиер начело на дружина от петдесетина конника. Останалите войници щяха да тръгнат подире му, щом се

приготвят, за да обсадят, ако се наложи, и да завземат Монгри. Дълго пътуваха през гората, водени от абат Симон, на две крачки зад когото като негова сянка яздеше Франсоа Льокок. Понякога изрядко, не устоял на изкушението, абатът се извъръщаше назад, за да пришпори след това още по-ядно коня си при вида на укорително-присмехулната полуусмивка върху противното лице на бившия кардиналски камериер.

Най-сетне гората пооредя. Отпреде им светна обширна поляна, оградена отвред с дървета. В далечината, над бухналата горска зеленина, върху мрачносивата скална грамада на хълма Монгри, се надигаше вековният замък дьо Монгри.

Неволен спомен стисна устните на абата. Тук, на тая поляна, пред очите на цял Лангедок, той преживя непоносимия си позор. Тогава турнирите бяха рядко и радостно събитие. Първата вълна на албигойската война беше преминала и в състезанията на честта кавалерите даваха изблик на буйната си кръв.

Симон Еретик отново се върна назад, в миналото, на същото място, сякаш отново видя под стария дъб украсената с килими и засенчена с балдахини дървена площадка, на която седеше конт Раймонд, обкръжен от неучастващите в борбите благородници. И най-важното — дамите, седнали пред всички на разкошните си столчета, облечени в най-пищните си премени. А сред тях — Женевиев, по-хубава, по-желана от всякога. Херолди обявяваха със звънки фанфари и барабани началото и края на всеки двубой. В почивките свиреха музиканти, а трубадури възпяваха подвизите на някогашни рицари и съвършенството на отдавна изчезнали от този свят хубавици. Жонгльори и ваганти забавляваха простолудието, което се притискаше до нашарената в червено и бяло ограда.

Една след друга, сред звън на желязо, предизвикателни възгласи и облаци прах, се сменяха сражаващите се двойки, а оръженосците притичваха да изправят сваления на земята свой господар, който не можеше да се надигне сам, затиснат от тежките си доспехи. Имаше ли ранени, тогава дотичваха бръснарите, за да ги превържат.

Симон дьо Клерк едва сдържаше възбудата си. Той беше силен и опитен рицар, ала важността на предстоящия бой го вълнуваше тъй, че свиваше до болка сърцето му, спираше дъха му. Устните му неволно шепнеха молитви за помощ, за закрила. Нищо, че бугрите не признаваха светиите. Изходът от днешната битка щеше да реши

съдбата му, бъдещето му, цялото му щастие. Днес Женевиев дьо Монгри трябваше да изяви кому от двамата си настойчиви обожатели ще отдаде сърцето си. Ако вече не го бе отдала. Знаеха го всички, цял Лангедок.

И ето, фанфаристите обявиха новия двубой. Симон стегна поводите на жребеца си, спусна забралото на украсения с бяло перо шлем и излезе на арената. От другия край се показа съперникът му, скрит като него в желязо, с развяващо се на главата червено щраусово черо. По тях, по разноцветните пера, по пъстрите им наметки, по украсените с гербове щитове щяха да ги различават зрителите.

Двамата се изправиха пред трибуната, за да поздравят сюзерена и дамата си. Тогава Симон дьо Клерк вдигна меча си и извика дръзки:

— До смърт!

Такъв беше обичаят. Щом единият пожелае, другият няма право да откаже. Нямахше право да се меси и сюзеренът. А и кралят Филип II Август, още не бе забранил дуелите.

Тъй пламна лютата битка. Противниците се отправиха към противоположните краища на арената, оръженосците им поднесоха копията и при сигнала на тръбите двамата връхлетяха в кариер един срещу друг. Първият сблъсък излезе несполучлив. Копията им се подхлъзнаха в срещнатите устойчиви щитове. Едва успели да се разминат, те се обърнаха за нова схватка. Втурнаха се отново един срещу друг. И тогава щастие се усмихна на Симон, за да го изостави напълно след това. Той се оказа срещу слънцето. Същото слънце блестеше не само в очите му. То блесна и в излъскания му щит. И умело насочен от ръката на Симон, неговият отблясък ослепи Жан дьо Траси. Само за миг. Но миг, достатъчен за опитния боец да отправи копието си в гърдите на врага и да го сине на земята. Ако не беше поискал двубой до смърт, това щеше да значи пълна победа. И Женевиев щеше да бъде негова. За беда той самият бе предизвикал съдбата. Длъжен беше да довърши наченатото. Когато видя, че поваленият неприятел се изправя с изваден меч, Симон едва сдържа желанието си да връхлети отгоре му и да го стъпче с коня си. Ала рицарските правила не допускаха това. Длъжен беше да им се подчини. Той също скочи на земята, нападна спешен. Ударите зачаткаха по броните като желязна градушка. Дълго продължи яростната схватка, с променлив превес. И двамата се задъхваха под

тежкото снаряжение. Все по-вяли ставаха нападите и ударите им — все по-неточни.

Симон вече помисли, че не му е останала сила за друг удар. Затова в него, в последния замах вложи и сетните си сили. Но премерил зле, не улучи врага си, който бе отскочил встрани, и политна в празното. Преди Симон да се опомни, съперникът му го блъсна с щита си и го повали в праха. После го затисна с коляно и отметна с меч си забралото на шлема му. Победеният не устоя пред насоченото острие, вдигна ръка за пощада. А по-добре да бе загинал тогава! Жан дьо Траси имаше право да го убие. Законите на турнира позволяваха това. Но той беше бугр — изпълни молбата му, пощади го. Само отрязва бялото перо от шлема му и отиде, та го положи в нозете на Женевиев дьо Монгри. По-добре земята да се бе разтворила тогава, да го бе спасила от позора! От срама, от презрението...

Затова тъкмо тук, на същата поляна, когато Жан дьо Траси му падна в ръцете, инквизиторът Симон Еретик издигна кладата, на която омразният му враг изгоря, превърна се на пепел и дим. Само че загина така, както не бе допускал Симон дьо Клерк. Симон бе очаквал от него молби и вайкания. Това очакваше, това щеше да бъде най-сладкото му отмъщение. Ала не получи такова удовлетворение. Когато изпрати падре Франсоа да го изповяда пред смъртта, Жан дьо Траси рече: „Нямам нужда от поп! Защото няма нужда от посредник между човека и бога.“ А когато Симон дьо Клерк приближи, за да се наслади на победата си, оня го заплю, както беше вързан на кола.

И с това отрови целия му живот. Не можа да помогне нищо: ни кладата, ни пръснатата без гроб пепел на врага му, ни стотиците избити след това еретици.

С неговата смърт Симон се надяваше най-сетне сърцето му да се смири, душата му да се отпусне. А може би и още нещо — Женевиев да стане по-благосклонна. Всъщност не постигна покой. Щастието му стана още по-непостижимо. Когато я срещна отново, тя сякаш не го видя. Но той знаеше, че го е видяла. Почувствува го по мраза от нейните очи, който облъхна сърцето му. И адът в душата му се развихри още по-буйно. И злобата му към целия свят. Пропищя всичко наоколо. Ала писъците на жертвите вече нито го трогваха, нито го облекчаваха. Обхващаше го задавяща жестокост, от която той самият страдаше не по-малко от своите жертви.

Абат Симон тръсна глава да разпъди мъчителния спомен и пришпори ядно коня си. Отмина проклетото място.

Още по пътя за Монгри срещна своите съгледвачи, които му съобщиха, че владетелката на замъка отпътувала със сина си в галоп към морето.

Разбрал намеренията ѝ, Симон Еретик препусна след нея, последван от цялата си дружина. Когато закова коня си на кея, ладията с Женевиев дьо Монгри вече излизаше в открито море.

Инквизиторът заповяда да се качат на друг кораб, за да преследват бегълката. Ала и това не му се удаде. Бе попаднал в еретическо свърталище. Още при неговата поява всички моряци и рибари се бяха разбягали, бяха се изпокрили в изби и тавани. И ако се опиташе да ги измъкне насила от там, щеше да се стигне до бой, изходът от който трудно можеше да се предвиди.

Налагаше се да стори друго, да изчака цялата войска. Тогава щеше да накара тая еретическа паплач да плати за бягството на съмишленичката си, да му плати за всичко, за цялата злоба и отчаяние, които тровеха душата му.

В ПЛЕН НА АСАСИНИТЕ

Слав Граматик лежеше в трюма редом с Жак Баптист. И двамата — с оковани във вериги нозе, за които висяха окачени железни топузи. Въздухът беше тежък, застоял, с мирис на мухъл и мръсотии. Наоколо шумоляха едри корабни хлебарки като неспиращ дъжд. Трополяха плъхове, които понякога притичваха и по телата им. Кожата смъдеше като залята с вряла вода от ухапванията на пълчищата дървеници. Докато Жак Баптист се окайваше през цялото време, Слав предпочиташе да мълчи. Неохотно отговаряше на безбройните въпроси, с които го обсипваше другарят му. Всъщност какъв смисъл имаше от празнословия, от вайкане? Участиа на всеки, който е паднал в ноктите на инквизицията, е една и съща. И с хленч, и без хленч. Предстоеше му само едно — да устои до този миг, когато душата му щеше да съблече телесната си обвивка, за да се яви пред бога; да съдържи езика зад зъбите си, да не издаде никого, да запази в себе си всичко, което знаеше. Той не се съмняваше. Ако целяха да убият него самия, можеха да го сторят още в България. Ако държаха само да му отнемат Тайната книга, тя и без туй вече беше у тях. Явно, нужен им беше той самият, за да научат от него колкото може повече за реда на богомилската общност, за водителите ѝ, за връзките ѝ със западните еретици, от които папите вече години наред губеха съня си. Трябваше да мълчи. И ако му се удадеше, да избяга. Не биваше да пропусне и най-нищожната възможност. И то не заради себе си. Та какво беше той? Главно заради Тайната книга. Тя трябваше да стигне на всяка цена до тези, за които беше предназначена.

А тоя Жак Баптист, божем също така съвършен, непрекъснато бърбореше, питаше. Сякаш не го очакваше и него кладата. В уплахата беше забравил най-простото богомилско задължение — с никого освен със своя настойник да не споделя поверената му тайна. Слав го оправдаваше с това, че клетникът се бе объркал от страх. И се тревожеше само за едно — как ли ще устои на изтезанията? И тъкмо защото не беше сигурен в твърдостта му, още повече мълчеше.

Ето, чуха се тежки стъпки. През люка отгоре се надвеси грубо моряшко лице.

— Излизай!

Двамата се подчиниха мълчаливо. Поеха на ръце веригите с железните тежести и се заизкачваха по стръмната стълба. С мъка излязоха навън и задъхани се изправиха насред палубата, примигвайки от слънчевия блясък.

Корабът на Оноре Рок плаваше с пълни платна на запад. Небето искреше в синева — тъй синьо, както може да бъде само в Средиземноморието. Далеч напред по гладката повърхност на морето, тъмносиньо, натезало, се бяха разпъзели морските течения като белезникави повлякла върху полиран мрамор. А до самия кораб мраморът олекваше, изсветляваше, ставаше прозрачен като китайска коприна, под която се виждаха изоставащите назад медузи. Понякога се стрелваха тъмните гърбове на подплашени риби, малки и големи. Вълнорезът разцепваше прозрачната коприна с тих плисък и я разнищваше на бели пенести ресни.

Палубата беше приела предишния си вид. По мачти и надстройки бяха заели местата си всички махнати за примамка на еретиците икони и разпятия. Под мачтата, до дървената статуя на мадоната, беше прикрепено отново сандъчето, в което капитанът пазеше зъба от мощите на света Бригита от времето, когато още не бе преминал на служба към светата църква, а като беден пират претърсваше чуждите кораби. Отмъкнал го бе от последната търговска нава, която бе оплячкосал. Само него бе запазил за себе си. Останалата плячка бе продал и с парите бе направил седем витража на катедралата в Ним. Тъй бе откупил опрощението за седемте смъртни гряха, които бе вършил и които щеше да върши. Досега магическата мощ на благочестивия зъб беше покровителствувала и кораба, и владелеца му от всякакви беди и прекеждия. Трябваше да го покровителствува и в бъдеще.

Оноре Рок стоеше на кърмата под тента пред капитанската кабина и оглеждаше морето, без да се обърне към пленниците, на които кокът предложи ежедневия обяд: парче хляб и шепа маслини. На робите освен това даваха и по един чироз, ала двамата еретици не ядяха месо, затова им беше насипал повече маслини. Трябваше да ги откарат живи до брега, пък там бог да им е на помощ!

Към кръгозора на изток отмина тежък кораб. Двуглавият орел върху платната показваше, че е ромейски. На слънцето блестяха секирите на скандинавските наемници, с които беше натъпкан. От запад се мярна венецианска галера. С гордия си ход тя сякаш искаше да потвърди за лишен път, че морето наистина принадлежи на Венеция — от Крит до Мармара, където едва сега опитваха да се закрепят генуезците.

Двама въоръжени до зъби моряци застанаха пред пленниците.

— Ей ти, мечокът! — изръмжа единият. — Капитанът те вика.

Слав вдигна веригата и покорно се изкачи по стълбата на горната палуба. Жак Баптист го проследи с учуден поглед. Оноре Рок даде знак с очи и пазачите се отдръпнаха. Тогава се наведе над него.

— Еретико! — рече той. — Искаш ли да се спогодим? Богомилът го изгледа в недоумение.

— Какъв откуп даваш, ако те пусна?

Пиратът отново се бе събудил у него. И по пиратски преценяваше положението — щом бяха пратили цял кораб, значи тоя човек струва много. А който струва много, може и да плати много. Пленникът отвърна глухо:

— Аз нямам пари, нищо нямам... Капитанът присви очи:

— Я не го усуквай! Ами размисли! Озовеш ли се в инквизицията, губиш всичко: и живота, и имането.

Хем го убеждаваше, хем си правеше сметката. Защо пък да не пипне и откупа, и папската награда? Като си побъбреше с него, все щеше да му хрумне още нещо. Пък и да понаучи повечко за пленника — пак щеше да е от полза.

В този миг наблюдателят от мачтата се провикна:

— Сарацини!

Тъй на запад наричаха всички мохамедани. А по това време никой никога не знаеше кой с кого воюва: ту ромеите със селджуците, които пък не прекъсваха войната с измаилитите, ту генуезците с константинополските латини — всеки срещу всички.

Оноре Рок мигновено забрави пленника си. Нали му беше в ръцете? Но сарацините, виж, можеха да му създадат безброй главоболия. Никога не си сигурен какво може да им хрумне — да те отминат равнодушно или да те нападнат.

Той изскочи на мостика:

— На оръжие!

От кубрика наизлязоха въоръжените матроси, като пътем пристягаха броните и шлемовете, окачаха мечовете на поясоците, опъваха тетивите на лъковете. Други вдигнаха запасните платна.

Сарацините ги догониха леко. Къде можеше да се мери с тях тежката търговска нава? Оноре Рок крещеше, заканваше се. Напразно. Двата кораба се изравниха. От сарацинската галера излетяха въжета с куки, впиха се в борда на навата, придърпаха я. Набързо прехвърлените абордажни мостчета сцепиха двете палуби в една. Нищо не можеше да възпре устрема на нападателите. Мощен глас надвика глъчката на боя:

— В името на аллаха, всемогъщия и милостивия! Юруш!

Грозен рев: „Аллах! Аллах!“ последва думите му. После като лавина от злоба и настървение пиратите се стовариха върху франкската палуба. Сечта почна. Зачаткаха мечове и ятагани.

Застанал на капитанския мостик, Слав Граматик гледаше потресен развихрената битка. Не очакваше добро нито от едната страна, нито от другата. Оставаше му само едно — да скъса някак си веригата и да бяга. Залостил желязната топка в планшира, той се хвана с две ръце за мачтата и напрегна мускули. Първият напън не му се удаде. Повтори, потрети. Все без полза. Халките оставаха здрави, непокътнати. Само израниха глезена му до кръв. Поне топуза да махнеше. С веригата на крака все можеше да се надява за спасение с плуване. Видял една паднала брадва, Слав се затътри към нея. Вдигна я и удари синджира. Пак. И пак. Изхаби острието. Ала не се отчая. В огъня на сражението никой не го погледна. Без да усеща премалаялата си ръка, той продължи да удря — една брънка се разхлаби. Тогава запъна острието в нея, докато я отвори съвсем и веригата с дрънчене падна на палубата. Богомилът се хвърли към капитанската каюта, където беше прибрана Тайната книга. Без нея нямаше право да бяга. Тя беше по-нужна на братята, беше по-ценна от неговия живот, от неговата свобода.

Не я достигна, строполи се пред нея. Някой бе хванал остатъка от веригата му и го бе спънал.

Додето се усети, отгоре му се метнаха няколко измаилтяни. Заслабнал от пленничеството, от напрежението да скъса веригата, той не можа да им окаже съпротива.

Повлякоха го по палубата, прехвърлиха го на арабската галера и го приковаха към една гребна пейка редом с още трима нещастници на едно и също весло. Озърна се. На предната редица опъваше гръб и Жак Баптист.

Макар и омаломощен, богомилът посегна към тежката дръжка. Натисна и той в ритъма на тъпана.

Развъртял камшика, с който нанасяше удари наляво и надясно, надзорникът мина по пътеката между редиците и Слав го видя. От удивление замалко щеше да изтърве веслото. Надзорникът беше бившият капитан Оноре Рок.

Слав Граматик знаеше, пълна беше сарацинската флота с вероотстъпници-християни. Повечето от кормчиите, дърводелците, оръжейните техничари бяха все такива. Някои дори, без да променят вярата си, им служеха срещу заплаता. Едни побягнали от господарското насилие, други за лека печалба, трети — отскубнали се от правосъдието злосторници, четвърти — ей като капитана, да се отърват от робията. Ала не всекиго вземаха сарацините. Диреха вещи хора, изкусни майстори, опитни моряци. Такива трябваша на исляма. За вран и копан, за греблата — роби колкото щеш.

Кой знае колко време гребя така Слав, облян в пот под убийственото слънце. От умора пред очите му взеха да се превъртат огнени кръгове.

Няколко роби, от запасните, дето подменят умрелите гребци, разнесоха храната. И то каква храна: чироз и късче от някаква просена питка, печена преди месеци.

Слав подаде сушената риба на съседа си, червенокос и мършав като скелет, сякаш изплетен изцяло от жили.

— Вземи! — рече му. — Аз не ям месо.

Робът, поел с учудване неочакваното благодеяние, изведнъж се досети:

— Бугр ли си?

— Истински християнин — отвърна богомилът. Оня пък му предложи част от питката си:

— Не понасям милостинята. Само размяна. Пък и не се нуждая от повече, свикнах на глада.

И след като изяде набързо дела си, додаде:

— Казвах се Хейнрик, Хейнрик ван Ленеп. Преди Светата инквизиция да ме продаде в робство. Сега нямам име...

Слав го изгледа съчувствено. Робът помълча малко, сетне рече:

— Еретикът не е човек. Защо да не го продадеш, вместо да го изгориш на кладата? Защо да не вземеш пари от него? Светата църква не се гнуса от сребърниците.

— Катар ли си? — запита Слав. Оня не отговори, замълча.

Съседът му отляво, преглътнал последната хапка, простена.

— Господи! Нямах ли милост, господи? Надзирателят изсвири тревога. Гребците мигом хванаха веслата. Тъпанът задумка, учести ритъма си. Робите напрегнаха мишци, загребаха с пълен размах, без да знаят какво става на горната палуба, откъдето като от небесата идваха заповедите. Дърводелецът на кораба Али ибн Сауд, който стоеше до разговарящите роби и поклащаше замислено глава, при сигнала за тревога забърза към трюма.

А на капитанския мостик избухна неочакван спор. — Защо ме бавиш? — гневеше се Рашид бен Омар. — Волята на имама, да го дари аллах с живот хиляда години, е да стигна по-скоро в страната на френките... Реисът Сюлейман, капитанът, белобрад арабин с белег от сабя между очите, който му придаваше зло, заплашително изражение, възрази:

— Иншалах! Дали ще стигнеш, или няма — това е воля на аллаха. Аллах ми тика в ръцете тая плячка. Нямам право да я изпусна. Ако е писано, ще стигнем при френките, ако не — няма...

Той засенчи с ръка очи и се взря в далечината, където се виждаше малка ладия, която се опитваше да избяга, опънала до скъсване платната. Напрасно. Тясна и повратлива, мохамеданска галера я догони бързо. Канджите сцепиха двата борда въпреки безредно пуснатите стрели и метнатите копия от обречените. Докато пиратите се прехвърляха върху кафирската палуба, от другата ѝ страна се долепи и пленената нава на Оноре Рок с готовите за абордаж бойци.

Съпротивата на християните се оказа съвсем кратка. Многочислеността, бойният опит на нападателите взеха бързо надмощие. Сарацините изхвърлиха в морето убитите и тежко ранените, а здравите тозчас откараха на своята галера, в люка за робите.

Накрая извлякоха от капитанската каюта и Женевиер дьо Монгри, притиснала до гърдите си малкия Жан, стиснала зъби, готова да понесе и тоя удар на съдбата, на земния властелин сатаната.

Похитителите я изправиха пред първенците си с вързани ръце. Сюлейман реис поглади доволно бялата си сплъстена брада. Досещаше се, че в ръцете му е попаднала аристократка. Познаваше добре занаята си. Щеше да измъкне щедър откуп.

Той опря ятаган в гърлото на един от пленените моряци. Известно му бе, такива пленници като нея крият произхода си, за да намалят цената си.

— Коя е тази? — запита той.

Пред зверския му израз нещастникът се разтрепера. Тогава Женевиер дьо Монгри се изправи:

— Няма защо да го заплашваш. Казвам се Женевиер дьо Монгри.

Рашид бен Омар неволно възкликна:

— Дъщерята на абат Мишел дьо Монгри? Тя кимна с достойнство.

Рашид усети, че ще му прилошее от радост. Това наистина беше дело на аллаха. Да му я сложи в ръцете...

Той се обърна към реиса с положени на гърдите ръце.

— Такава е била волята на аллаха. Вече можем да се връщаме.

ЕРЕТИЧЕСКИЯТ ЕПИСКОП

Право беше казал Жак Баптист. Анцианус Филип, макар и сляп, виждаше по-добре от зрящите. Това, що не можеше да го види с очи, разгадаваше с мисълта си, с разума и богатия си опит. Когато през прозорчето на тайника, където Женевиев дьо Монгри го бе скрила, бе чул гълчавата на завърналите се жетвари и бе разбрал, че покровителката му е заловена, той бе съобразил начаса какво му предстои. Малцина от тези, които попаднеха в подземията на манастира, устояваха докрай. Светата инквизиция разполагаше със средства да разприказва и най-коравите. Та камо ли една жена, и тя новооглашена, едва преминала от слушателка във вярваща. На туй отгоре майка. Разбрал от дочутите думи, че по необясним начин бе изчезнал и малкият Жан, навярно отвлечен от предател, старият анцианус си бе дал сметка кой би сторил това и с каква цел. Знаеше, че не за пръв път инквизицията изнудва клетите жени със заплахи спрямо децата им. Тя не се гнусеше от никаква низост, щом е от полза за целите ѝ.

И когато старата Мари, бавачката на Женевиев, която единствена бе посветена в тази тайна на господарката си, бе отворила вратата, той я бе помолил да го изведе навън.

Най-първо бе потърсил кастелана Жак Баптист, та той да го отведе в друго скривалище, на по-сигурно място. За беда и него не успяха да намерят. Изчезнал бе, без някой да проумее кога и къде. Навярно и него бяха отвлекли господните псета.

Ще не ще, трябваше сам да се оправя. Не би посмял да се разкрие другиму в тоя замък, където подушваше отвратителния дъх на предателството. Налагаше се час по-скоро да го напусне. Всъщност рискът да бъде разкрит не беше голям. Откак избухнаха албигойските войни, анцианусите на отделните области престанаха да се явяват пред народа, скриха се, сякаш потънаха в земята, дори имената им повече не се споменаваха. Познаваха ги само най-доверените филиуси, големите и малките синове, както наричаха най-близките им помощници, които

получаваха направо от тях напътствия и тълкувания. А другите съвършени, дори дяконите, не можеха да кажат нищо за тях.

В настъпилата суматоха, сред глъчката на развълнуваните селяни и смутените, останали без господарка войници, той се бе вмъкнал в тълпата, предрешен като странствуващ певец с лютня. Заедно с тълпата бе напуснал замъка. Една милостива селянка го бе завела до пътя. Там, опипвайки го с тояжка, се бе присламчил към пътуваща трупа жонгльори, които бързаха към кръстоносния лагер. Предпочел ги бе за спътници ей тъй, по сърце, защото знаеше, че повечето от тях са негови съмишленици. И му се искаше, макар и незнаен, да бъде сред бугри. Повечето бедни и онеправдани хорица бяха такива или им съчувстваха. А скитниците — фокусници, акробати, поети и музиканти под една премяна, бяха най-онеправданите от всички. По туй време за убийство на крепостен селянин от господаря се търсеше някаква отговорност. Поне църквата го порицаваше. А клетите жонгльори и на църковната помощ нямаха право да разчитат. И църквата се бе отрекла от тях. Обявила бе дори убийството на жонгльор за безнаказано. Нещо повече, забранила бе да ги погребват в гробищата при честните хора. Те бяха непрокопсаници, напуснали господарите си. И деянията им бяха такива — порочни. Покваряваха простолюдието с непристойни припевки и представления. И то все особени, двусмислени представления, в които не беше трудно да се открие злбният присмех към властници и кюрета. Но нали нямаше други, та кой ли би се захванал с тоя прокълнат занаят, търсеха ги; и добрите католици, и войниците, та понякога и бароните ги канеха в замъците си за разнообразие след доскучалите им венцехваления на трубадурите. Където имаше събрани повече хора: панаир, войскароко сбороище, дори църковен празник, там се озоваваха и жонгльорите.

С тях анцианус Филип бе пристигнал в кръстоносния лагер край манастира, по неволя бе пял пасторали и стари балади, бе разказвал легенди и притчи, сметнал, че сега там, в бърлогата на звяра, е най-безопасно за него. Бе се смесил с множеството продавачи, леки жени, жонгльори, ваганти, които си изкарват хляба с песни и приказки. Бе изчезнал, разтопил се в пъстрата и шумна сбирщина, която обсажда войнишките станове. Войниците винаги са алчни за ядене и пиене, за вести от другите бойни полета, за жени и забавления.

Дръзкият му план се бе родил, когато бе подслушал двама войници, които разговаряха за предстоящото пътуване при папския легат кардинал Ромен, за да му предадат намереното лъжливо евангелие. Почуквайки с тояжката си, старият Филип се бе отправил тутакси към града, където сред градската беднота между тъкачите, преданите и бояджиите — почти всички катари, се надяваше да набере дружина от готови на саможертва братя.

За щастие още наред път, когато прекосяваше една усойна клисура, го бяха спрели стотина въоръжени горяни, преден отряд на Раймонд VII, сина на Тулузкия конт. Водачът им Роже Симон, стар опитен воин, го бе познал, макар и тъй предрешен. С благодарност към бога за щастливата случайност Филип се бе заел да приведе в изпълнение плана си. Бе изпратил стотина селяни край пътя, по който щяха да минат кръстоносците. И когато се бе задал отрядът, бугрите, уж уплашени от тях, бяха хукнали да се спасяват. Видели невъоръжени, гузни еретици, папистите не бяха устояли на изкушението да ги догонят. Тогава върху им бяха полетели лавини от камъни, сринати от надвисналите канари. После албигойската дружина бе връхлетяла отгоре им и ги бе разпръснала. Тайната книга със самоуверения надпис на Симон Еретик пак бе преминала в ръцете на притежателите си.

Ала старият анцианус не бързаше да се радва на лекия успех. Убеден беше, Симон Еретик нямаше да се примири с тая загуба, щеше да прати пълчищата си навред, из цялата околност, за да докопа отново изтърваната плячка. Затова предложи отстъпление на север, към планината, където се съсредоточаваха главните сили на Раймонд и където Тайната книга щеше да бъде в безопасност.

Възседнал един катър, той яздеше начело на колоната, която бързаше да превари преследвачите, когато плисна дъждът. И то какъв дъжд. Преди да бяха достигнали речицата, която се надяваха да прегазят в брод, тя се бе превърнала в ревяща мътна стихия. Така този ненавременен дъжд ги бе забавил с цял ден. Цял ден и цяла нощ бяха търсили плитчина или мост, незавардени от кръстоносците. А когато валежът бе спрял и водата бе почнала да спада, вече беше станало късно. Кръстоносците ги бяха настигнали. Сатанаил, владетелят на видимия свят, бе проводил срещу тях своите облаци, своя дъжд, своя

вятър и своето наводнение. Сатанаил бе довел насам и своите слуги — кръстоносците. Всичко на тоя свят беше дело на Сатанаила.

Схватката беше кратка. Пешаците бугри не бяха устояли срещу напора на обкованите в желязо конници. Бяха се пръснали безредно. Някои бяха опитали да се спасят с плуване. Подир тях бе пуснал добичето си и слепият Филип. Ала водата го бе съборила и изхвърлила на брега стотина метра по-надолу.

Там го бяха намерили кръстоносците, полуудавен, изгубил съзнание. Ведно с другите заловени еретици го бяха откарали в манастира...

И ето, кой знае от колко време той лежеше прикован с верига към стената в подземие, където преди това бе очаквала присъдата си Женевиев дьо Монгри. Смутен, неспокоен. И не за себе си се боеше старият челник. Смъртта за него би означавала избавление, защото от грешната земя, царството на Мамона, щеше да се озове направо при бога, където е мястото на всички загинали в името на истината. Жал му беше само за братството, за несвършеното дело; жал му беше за общиарията, която щеше да загуби неговите знания и трупания от десетилетия опит. Млади бяха помощниците му, млади и неопитни. Огнени и жертвоготовни, ала неопитни. Нуждаеха се все още от съвети и напътствия. По-старите, бог да ги прости, загинаха, посечени от папицащите, разкъсани, изгорени на кладите. Искаше му се да дочака и види народа отново вдигнат на бунт срещу неправдата както преди, да дочака победата на доброто тук, на земята. И тогава да склопи очи.

Той не виждаше мрака на зловонната дупка, в която то бяха заврели. Та нали целият му живот протичаше в мрак? Сърцето му се свиваше неволно от стоновете, що проникваха до слуха му през дебелите стени откъм залата за изтезания, макар че би трябвало да остане глух за тях. Болката не засяга душата, боли тленната обвивка — тялото. Боли ли ни, когато се разреде дрехата?

Той лежеше и мислеше. Премерваше всичко, целия си живот с всичките му грешки, с всичките му сполуки и неудачи. Припомняше си хората, с които съдбата го бе срещнала. От най-ранното детство до днес. Още от дете, когато като босоного сополанче подтичваше подир господарските овце. Кой би се грижил за някакво сираче, когато не може собствените си деца да отгледа? Не помнеше Филип баща и майка. Много по-късно научи как бяха загинали — в селски бунт. Ама

кога ли селенията е печелила от бунтове? Нахлули войскарите в разбуненото село и прекарали под меча всички. Случайно оцеляло сирачето, свряно в куп гюбре. Така, подритвано и нахоквано, израсна без ласка, без обич. Като гонено зверче. Източи се дълго като овчарската си гега. Веднъж заспа край гората. И вълк сдави шилетата. Скочи Филип и с тоягата преби хищника. Ама двете овце не успя да съживи. И когато кастеланът замахна да го удари с бича, не изтрая. Грабна тоягата. За такава постъпка наказваха и по-жестоко. Него само вързаха към позорния стълб и го биха до припадък със собствената му тояга. Оттогава остана схванат в кръста, та и до ден-днешен ходеше все попрегърбен. Оставиха го тъй, вързан, пребит, окървавен на стъгдата. За поука на другите. А той хленчеше и се молеше всекиму, който минеше край него, за глътка водица. То се знае, никой не му помогна. Никой не дръзна да престъпи господарската наредба. Само Пиер Левака се осмели. Озърна се и като не видя никого наблизо, притича, та му поднесе стомната си. В първия миг Филип се сепна. Всички познаваха Пиер Левака. Знаеха, че е еретик, че дружи с дявола, че е богохулец. Че ведно с другите еретици граби малки момчета, за да им източват кръвта, та да се причестяват. Затуй отказваха светото причастие в черква. Но жаждата надви страха от еретика. Тогава Филип изсмука половин стомна. Затова още същата вечер вързаха Левака на неговото място. И го биха до припадане. Отнесен настрана, през пролуките на кошмарите Филип слушаше виковете и стоновете му. След няколко дни, щом се поизправи, тозчас го потърси в колибата му. Не да му благодари. Поддаде се на някакъв неосъзнат порив. Може би сам бог го бе насочил към него. Намери го там, заровен в сламата, подпухнал от побоя. Поприказваха си малко. Но и от това, малкото, Филип като че проумя всичко, сякаш мълния освети съзнанието му. Той и преди виждаше, че светът е зле устроен. Сега му стана ясно защо е така — защото беше дело не на бога, както лъжеха кюрета и господари, а на човеческия враг, на Мамона.

Двамата заедно напуснаха имението, избягаха в Алби. Пазариха се чираци в една тъкачница. Там всички бяха катари — от последния слуга до собственика. Тъй, неусетно, в труд и мъка, и азбуката усвои, и истинската вяра. Схватлив беше момъкът, затова братята го оцениха. Изучиха го на цялото си знание. И в Париж го пратиха. Да усвои и светската, и духовната наука. Стъпка по стъпка, в труд, учение и

лишения от човешките радости навлизаше младият бугр в тежкото поприще на чистите, които сами се наричаха „бели апостоли на мира и всемирното братство“. И в борба. В борба със себе си, с опасните бесове, с които Сатанаил е наспорил човешката душа. Най-вече с беса АЗ, който пречи всекиму да се примири със себеподобните — този бяс, що създава царете и господарите; с беса МОЕ и ТВОЕ, който е най-разрушителен; с бесовете на чревоугодието, на разврата, на властолюбието. Най-щастливият му ден беше, когато получи утешението на стария анцианус Назарий, и бе приет за префект — съвършен. Когато постигна правото да се наслади на цялата мъдрост, що му предоставяше богатата катарска книжнина. После — бавно, неусетно, в проповеди, пост и молитви преминаваше от сан в сан: най-първо дякон, после филиус минор — младши син, после филиус майор — старши син, докато накрая бог го натовари с тежкото бреме на анцианус.

Тогава започна страшното, изпитанията. И по-рано църквата не прощаваше на своите противници. Ала вината за последните гонения лежеше изцяло върху Сатанаиловия наместник Инокентий, чието име като на подбив значеше „невинен“. Същият Инокентий, който после умря от чревоугодие.

Като филиус майор, пръв след анциануса Назарий, все още младият Филип ходи с него в България, в люлката на истинското християнство, където по онова време царуваше Калоян, властелин справедлив и твърд, който както сегашния Иван Асен не преследваше богомилите. Ходи и втори път, когато узурпаторът Борил подхвана гоненията срещу им. Отиде да види как устояват, как се борят с насието. Защото и в неговата страна бяха настанали тежки времена. Папа Инокентий III беше насъскал срещу непокорния Юг алчните рицари на Севера с жестокия Симон дьо Монфор, комуто бе обещал богатото Тулузко графство.

Какво ли не бе видял през живота си старият пастир? И какво ли още му предстоеше да види. С много мъка се срещна Филип през младини, с още повече, като стана духовен глава на гонените братя. С упоритостта на вярата си успя да примири катари и популани, и валденси, бедни и богати, простолудие и кавалери — всички, що се противяха срещу омразната църква и насието. Винаги беше на най-опасните места, винаги начело. И в Безие. Филип придружаваше конт

дъо Безие, който се яви пред Доменик Гусман, основателя на доминиканския орден, за да проси милост за обсадения град, а Доменик го изпъди с насмешка. После видя с очите си как същия този Доменик с кръст в ръка във вече превзетия град подканяше войниците да палят и убиват. По негово време тулузкото графство беше подарено на Симон дъо Монфор. Филип беше един от организаторите на народното въстание начело с Раймонд VII, сина на Раймонд VI, който отново успя да превземе Тулуза и Каркасон. Но когато от север нахлуха новите пълчища на Христовото войнство, Раймонд беше принуден на отстъпи. Край обсадената Тулуза пред очите му загина от камъните на една жена омразният Симон дъо Монфор. По-късно Филип видя и сина му Амори дъо Монфор, като баща си алчен и жесток, но къде-къде по-слаб и безхарактерен. Историята на цялата война беше и негова лична история, победите — негови победи и пораженията — негови поражения.

... Филип трепна. Тежки стъпки прекъснаха потока на спомените му. Вратата се отвори с остро изскърцване. И в килията влязоха двама войници. Ковачът, който ги следваше боязливо, отключи веригата от халката на стената.

— Ставай!

И той се изправи, тръгна нататък, където го водеха. Изкачи двадесетте стъпала, по които бе слязъл, направи още толкова крачки по равното, после през друга врата се озова в прихлупената от ниския таван задушна зала.

Някакъв нещастник стенеше глухо, с последни сили. Слепият, макар че не виждаше, си представяше всичко. Знаеше какво представлява залата за разпит. Досещаше се къде е вързан изтезаваният. Чуваше тракането на железните уреди за мъчения. По посоката на топлината разбираше къде е огнището, в което нагорещяваха щипците. Ето, стъпките на палача издаваха, че се връща отново към жертвата си. Клетникът отново изкрещя от допира на нажежения метал. После хъркането внезапно пресекна. Настана тишина. И някой рече:

— Не издържа кучето проклето! Анцианус Филип прошепна:

— Приеми го, боже, в своите селения!

И неволно му завидя. Не беше жал, а облажаване. Завидя му, че бе съблякъл тленната си обвивка и сега душата му летеше нагоре към

всевишния; че се бе избавил от тиранията на Мамона; че се бе отървал от всичките му коварства и неправди.

Не довърши. Рязък глас му подвикна:

— Я излез напред!

Опипом старецът пристъпи две крачки. Неволно трепна от хватката на четири яки ръце, усети доближаването на нажеженото желязо. Пригответи се за изпитанията.

Тогава чу някакъв глас. Чувал го бе и друг път.

— Оставете го! Няма нужда да го разпитваме. Това е главатарят, ереситархът Филип.

Симон Еретик бе познал някогашния си учител, макар че той бе остарял толкова много, макар че беше сляп, изтощен от мъките и бденията. И се обърна направо към него:

— Признай си! Няма смисъл да криеш повече. Ти си Филип, нали?

— А ти си отстъпника, нали? — запита дръзко слепецът.

Абат Симон го сряза невъздържано:

— Не е важно кой съм. Който и да съм, аз ще те съдя. Аз ще те питам, не ти. И сега чакам да ми кажеш доброволно кои са ти апостолите и къде мога да ги намеря. Обадиш ли ми това, ще отгървеш кожата.

— А ако не обадя?

— Ще те измъчвам, докато признаеш. Тук всички проговарят.

— Някои мълчат.

Симон се обърна към палачите:

— На колелото!

Мигновено два чифта опитни ръце го прикачиха към колелото за признания. Вързаха краката му за пода и завъртяха дръжките. Бавно тялото се изпъна, разтегли се, ставите му пропукаха, сухожилията му се изпънаха като струни. От страшната болка почувствува, че губи свят. „Толкова по-добре!“ — помисли си той. Ала в същия миг колелото спря.

— Казвай, еретико! — чу старецът гласа на мъчителя си. — Слушам те.

— Няма да чуеш нищо, продажнико! — промълви нещастникът. — Нима и това не си научил при нас? Не ме е страх от смъртта. Та аз вече виждам — ангелите чакат да отнесат душата ми при бога.

Симон отново подвижна на палачите:

— Още малко! Съвсем мъничко!

И със зловещото проскъръцване на колелото затворникът усети как пропукват прешлените му, сякаш гръбнакът му се скъса.

— Говори, еретико! — дочу той като в мъгла. И като в мъгла, като в кошмар отвърна:

— Не разбираш ли, че бързам към бога? Сляп ли си? Повече не можа. Изгуби съзнание. Та колко беше силата на немощното му тяло?

Когато се опомни, чу отново гласа на инквизитора:

— Богохулнико, няма да те разпитвам повече. Ще те оставя да премислиш. Ще ти оставя време за покаяние. Да си припомниш всички съучастници, да ги издадеш, за да смилиш от малко поне бога. Да помогнеш и на техните души. Кладата ще те пречисти. А ние ще молим бога, всеблагия и милостивия, да ви прости.

— И да ме оставиш — пресече го Филип, — нищо няма да добиеш. Няма сила, която да ме тласне към предателството. Няма от мен да чуеш дума за разкаяние. Защото се разкайват само злодеите, убийците като вас. Истинските християни, верните на Христа, се гордеят. С радост си отиват от тоя Сатанаилов свят. Боите се да го напуснете вие, които знаете, че след смъртта ще се озовете направо в геената. И аз ти го казвам: помисли за адските мъки, отстъпнико!

Симон Еретик неволно замълча, сякаш ударен с камшик. Вместо него отговори Франсоа Льокок, който едва се бе сдържал досега:

— Не се надявай да ни разгневиш, старче! Та да те убием наведнъж и да се отървеш от мъките, които още те очакват.

В туй време абат Симон бе успял да потуши гнева си.

— Слушай, безбожник! — изръмжа злобно той. — По моя заповед, а от твое име Женевиев дьо Монгри написа писмо до българите. Да дойде техният главатар, да донесе и друга Тайна книга.

Слисан от тоя нов удар на съдбата, Филип едва успя да се овладее.

— Боже, прости й греха! Симон додаде:

— Ще хвана и него, той проклет български подстрекател. После двама ви ще опека на един огън. С цялата ви глутница. Заедно да потанцувате на една жарава. Да няма повече еретици, които да оскверняват божия свят.

И даде знак. Чакали тоя знак, войниците поеха смазаното от мъченията тяло и го отнесоха в подземиеото. Захвърлиха го на пода, без да го приковат към стената. Нямахше смисъл.

Останал сам, Филип почна да размишлява трескаво, като в мъчителен кошмар. Каква беше тая орис, чия беше тая повеля? Господи, господи, как позволяваш? Няма ли да се намесиш някога, няма ли най-сетне да унищожиш злото на земята, няма ли най-сетне да лишиш от властта му сатаната?

Или пък... Или пък са прави другите, манихеите? Дали наистина злото е непобедимо, дали наистина доброто и злото са равностойни, изначални и вечни? Дали бог наистина никога не ще успее да победи сатаната?

А доброто никога няма да се възцари... тук... на земята.

БЯГСТВОТО

Тъй било писано — да не мине леко. Писано било на Рашид бен Омар да преживее и мъки, и несполуки. Имал бе много грехове за изкупуване. Още не бе заслужил благодатта на аллаха. Такава буря в Средиземно море рядко се случва. Сюлейман реис, смръщил вежди като сърдит бабуин, току притичваше насам-натам. Платната бяха отдавна свити, греблата прибрани. Галерата едва се удържаше срещу вятъра, насочвана от плаващата котва.

Отгоре небето висеше тъмносиво, почти черно, затлачено от грозни космати облаци, които се блъскаха с грохот, и мълнии като огромни кремъци. Вятърът свистеше във вантите, ревеше и дълбаеше черносинята пустош в стръмни бездни, над които вълните се надигаха като прозрачни хълмове, увенчани с кипнали пенести зъбери. Вълнорезът ту се въземаше нагоре, сякаш готов да полети към висините, ту клюмваше надолу и се зариваше в пропастта, като че ли щеше да се гмурне подобно на играещ делфин, и изхвърляше взривове от водни пръски, които се стоварваха върху палубата като кристални канари. Привързани към пейките, робите се бяха сгърчили кой както бе сварил, смазани от изтощение. И сякаш не чувствуваха пороите, които плющяха по голите им тела. Само от време на време, при по-рязко навеждане на кораба, те се сриваха по наклона дотам, докдето стигаха синджириите им, и почваха да ругаят и хората, и стихията, и бога, докато се мъчеха да изпълзят на старите си места.

Цяла нощ вилня бурята. Вилня и през деня. Едва привечер поутихна. Дъждът пооредя, продължи да ръси ситен и всепроникващ. Ала вълнението продължи. Наистина не така безредно както преди. Хаосът от разлудуваните водни маси постепенно се уталожи, разбърканите талози се подредиха като пъплещи планински вериги, които прииждаха, прииждаха отдалеч, бавно и величествено, сякаш предчувстващи трепета, що вдъхваха. Безредното люшкане престана. Корабът дочакваше вълната, изпълляше до върха ѝ, след

което все така плавно, като в люлка, се спускаше в зиналата зад нея водна долина.

Нощта неусетно смени здрача на бурния ден. Стоманеносивото море се превърна в разплискан катран. Ако не беше плаващата котва, която само по волята на аллаха още се крепеше, никой не би могъл да насочва кораба срещу вълните в черната непрогледност.

Премръзнали, робите заспаха непробудно. Прибраха се за сън и капналите от умора пирати. Останаха само постовите по мачтите и бодърствуващият на мостика капитан, който като че ли никога не спеше. Прибра се и Рашид бен Омар. Ислям значи покорство. Покорен беше на съдбата си младият фидаин. Направил бе всичко, що зависеше от него. Другото беше по волята на аллаха. Ако му беше писано да загине, щеше да загине. Джанна му беше осигурен още там, в сарая на имама, който му го бе показал, който му го бе обрекъл. Имамът беше всичко, той беше наместникът на пророка, той беше посредникът между хората и бога. Всеки човешки разум е длъжен да се подчинява на световния разум, чийто изявител е имамът. Дори ако не успееше да отведе дъщерята на тамплиера при повелителя си, дори ако потънеше целият кораб, Рашид бен Омар все пак бе заслужил небесното блаженство.

През сплъстените облаци вече почваше да се просмуква дрезгавината на изгрева, когато стана бедата. Сюлейман реис, както оглеждаше кръгозора, трепна, зърнал някакви неподвижни очертания, различни от вълните. Тозчас той се хвърли към мачтата да удари камбанката. Сетне, без да чака да излязат неразсънените моряци, рипна на долната палуба и сам заудря тъпана.

— Гребци! — изкрещя той на робите. — С пълни весла!

Напразно. Колкото и да се стараеха, колкото и усърдно да размахваха веслата, гребците не успяха да отклонят от скалите увлечената от водните течения галера.

Внезапно корабът изтрещя. Мачтата, устояла на цялата буря, сега се прекърши и смаза десетина гребци ведно с двамина пирати. Отдолу, от трюма, наизскачаха изплашени моряци. През пробойната нахлу вода. Реисът се превърна в истинска стихия. Дърводелецът Али ибн Сауд изнесе стъкмената за такива случаи дървена кръпка, обшита с кожи. Десетина роби опитаха да я пуснат отвън покрай борда. Други се заловиха да запушват пробива отвътре. Бориха се дълго с вълните.

Небето просветна съвсем. Ясно се открии скалистият остров, към който ги отнасяше течението с кърмата напред. Макар и прикрепени сръчно, кръпките не успяха да запушат дупката. Водата продължаваше да прониква на шуртящи струи. Цяла върволица гребци я изтребваха с ведра и от ръка на ръка я подаваха нагоре, за да я плиснат през борда. Галерата газеше все по-дълбоко, все повече вълните преливаха през фалшборда.

Тогава Сюлейман реис зърна стихналия залив между скалите. С умела маневра, след големи усилия на гребци и кормчии, той вмъкна кораба на завет. Скоро вълнорезът задълба в чакълестия плаж. Веднага изхвърлиха умрелите роби в морето. Трупове на двамата пирати, затиснати от мачтата, оставиха на борда. ПравOVERните трябваше да бъдат погребани на суша с глави към Мека.

После загърмяха нови заповеди. Матросите наскочиха в плитчината, привързаха котвените въжета за скалите. С чук и клещи в ръка дърводелецът тръгна по редиците да освобождава гребците. Отковаваше ги от пейките, после ги сцепваше по двама по двама в обща верига и така на двойки пиратите ги изпращаха на брега, където щяха да помагат за изтегляне на кораба на док. Ето, мина Жак Баптист с един моряк от навата на Оноре Рок, минаха и другите. Дърводелецът достигна пейката на Слав. Наведе се да отключи веригата и му пошепна:

— Оставям халката ти разтеглена. И на комшията ти. Когато решиш, извърти брънката и синджирът ще падне.

Слав го погледна слисан.

— Не питай! — пошушна Али ибн Сауд.

И прикачи веригата му към Хейнрик ван Ленеп, на когото също така остави разчекната халката. После отмина при другите.

Когато на брега се събраха всички роби и моряци, завързаха кораба с въжета. Ала силите им не достигнаха да изтеглят тежката галера на брега, макар че подлагаха под нея наредени мокри греди.

Така, в напразни напъни, изтече времето до обяд, когато поставеният наблюдател на скалата над залива съгледа навата на Оноре Рок. След няколко опасни опита и тя успя да се укрие на завет. Целият ѝ екипаж слезе на брега. И тогава всички заедно, облепили галерата като мравки, най-сетне успяха да я изтеглят на сухо. Подпряха

я с дървени клинове и тозчас се заловиха да закърпват пробойната под надзора на главния дърводелец.

Не успяха да свършат работата си до вечерта. Раната на кораба се оказа по-тежка, отколкото допускаха. Беше пострадала не само обвивката, а и три ребра. Килът също беше пукнат. И понеже тук, на тоя пуст бряг, не можеше да се мисли за подмяната му, трябваше да се направи опит и него да оправят някак си.

На свечеряване Али ибн Сауд приближи незабелязано до двамата роби-еретици.

— Опитайте да се измъкнете тая нощ! — пошепна им той. — И се молете за другия еретик, Али ибн Сауд!

— Не си ли мохамеданин? — запита Хейнрик ван Ленеп.

Дърводелецът отвърна:

— Всичкото зло идва от правоверието. И у вас, и у нас. Правоверните не позволяват да мислиш различно от тях. Ей затова има еретици — и у вас, и у нас. Несъгласни с догмата. Затова целият свят гъмжи от еретици — борци против догмата, за свободна мисъл.

— В исляма няма свободна мисъл — възрази Хейнрик ван Ленеп. — Ислям значи покорство, ислям значи предопределение, ислям значи нетърпимост към чуждото убеждение.

Али ибн Сауд поклати глава.

— Това е правоверието. Всъщност ислямът има най-много разногласия, най-много секти. А бог е един за всички: и за мюсюлмани, и за християни, и за израилтяни. Делят ни само господарите. Както у вас, тъй и у нас, еретиците са сиромасите, тези, що са недоволни от световната нагласа.

— Защо само нас отвързваш? — не сдържа въпроса си Хейнрик. — Защо не и другите?

Оня отвърна:

— Не мога всички. Надзорникът Оноре Рок ви издаде. Българинът имал важна мисия. А всички еретици са братя по душа. Братята са длъжни да си помагат.

Слав Граматик се замисли. Известно му беше и това, слушал бе, че и сред сарацините има хора, що се борят за правда тук, на земята, а не само на небето. И за тях вярващи са всички, що не вършат зло, безразлично от вероизповеданието. Слушал бе за дервиши, които

проповядвали, че аллах обича бедните, а мрази властниците, че само бедните могат да спасят душите си.

Тъй беше, целият свят е пълен с еретици. Та не бяха ли за папистите еретици и православните, които не признават непогрешимостта на папата? Не бяха ли еретици и коптите, които пък учат, че Христос притежава само божествена същност? Не беше ли еретик самият Борис-Михаил, който, едва покръстил народа си, не зачете триезичната догма и въведе в царството си славянобългарската книжнина, отрекъл се от латинския, елинския и юдейския език? Не е ли еретик всеки, който опитва да си обясни и бога, и дявола със своя си разум?

Когато настана нощта и Али ибн Сауд отказа да работи в тъмнината, Сюлейман реис и Рашид бен Омар разрешиха на хората да спят. Разрешиха им и да запалят огънове, та да се погреят. Овързана с въжета, поставиха Женевиев дьо Монгри наред стана, под окото на всички. Синът ѝ, премръзнал от вечерния хлад, се бе сгушил в скута ѝ и спеше.

Придържайки веригата, за да не се откопчи преждевременно, Слав и Хейнрик се отдръпнаха накрай лагера, наистина на студено, ала затуй пък далеч от светлината.

— Без Тайната книга не отивам никъде! — заяви богомилът.

Хейнрик кимна с глава.

— Имаш право. Истинският човек не оставя недовършено наченатото дело.

— Ще преплувам до навата и ще я взема. Сетне ще видим накъде...

Нидерландецът се замисли.

— Хрумна ми нещо. Почакай малко тук! Ако успея в това, що съм си наумил, ти ще го разбереш. То ще ти помогне. Тогава върви за книгата. Като се върнеш, ако не ме намериш тук, не ме търси. Значи съм загинал. Гледай да спасиш себе си и книгата.

И без да му обясни какво възнамерява, откачи звеното на веригата и изпълзя в мрака.

Слав Граматик остана на мястото си неспокоен. Стоя така някое време, минути ли бяха, часове ли бяха, и когато вече му се стори, че другарят му или не е успял, или се е отказал, видя как пламна

изтеглената на брега галера. Пламна едновременно от няколко места, като клада.

Пиратите наскачаха. Закресяха безразборни команди, запищяха свирки. Надзорниците отново размахаха бичовете. Подгониха робите към пожара, накараха ги да гребат вода от морето с ведра и мехове и да гасят.

Слав не се двоуми много. Разбра. Заплува към осветената от огъня нава. На кърмата ѝ се мярна някаква сянка. Навярно имаше и други стражи. Кораб не се оставя без хора.

Тихо, беззвучно, плувецът приближи целта си. По котвената верига се изкатери на борда. Подаде глава над планшира, огледа палубата. И видя заспал под мачтата пират. Незабелязано, като привидение, той хвърли главнята в сандъка с насмолените въжета. Дочака да види как отвътре трепна страховито пламъче, след което запълзя към задната палуба. Там, в капитанската стаичка, бе зърнал за последен път Тайната книга.

Между него и целта му стоеше пазачът от кърмата. Стоеше наистина гърбом, загледан към брега, разтревожен от пожара и суетнята. Но стоеше, не напускаше поста си. Слав трябваше да го изчака. И го изчака. При едно случайно обръщане пиратът съгледа пламъка на запалените въжета. Извика и изтича нататък да гаси новия пожар. Разчитал на това, богомилът се вмъкна в стаичката. Пипнешком, по памет, напипа книгата и я притисна към гърдите си, както беше в кожената торба. После се спусна по кормилното весло, заплува обратно към брега, където суетнята продължаваше. Пожарът се разгаряше. Ведрата с вода не достигаха да загасят пламъците, които обхващаха вече главния корпус.

На определеното място намери другаря си, който го очакваше нетърпеливо. Без да губят време, двамата припълзяха към вързаната на брега лодка, с която бяха слезли пиратите и робите от навата на бившия капитан Рок. Вече се отблъскваха от скалата, когато дотича Женевиер дьо Монгри.

Забравена в суматоката, тя бе накарала сина си да вземе един изтърван нож и да среже въжетата, след което се бе спуснала към лодката.

— Вземете ме със себе си! — примоли се тя, нагазила във водата и притиснала детето до гърди. — И бог ще ви възнагради.

Двамата се спогледаха бързо. А време за колебание нямаше. Всеки миг можеше да ги забележи някой.

— Добре! — махна с ръка Слав. — Качвай се!

После хвана веслата. Лодката заобиколи незабелязано закотвената нава, където двамата вече бяха успели да угасят огъня, хлъзнаха се покрай скалистия нос, който заграждаше тихия залив, и навлязоха в още неусмиреното море. Вълните ги поеха начаса и заподхвърляха върху разпенените си гребени. И сякаш не вода, а черно мастило, което се плискаше, което прииждаше откъм безкрая, грозна пустош, разлюляна в големи полегати дипли, по която кипваха със зловеща белота пенести къдри. И сред тая пустош — една черупка, която се люшкеше безпомощно.

ЗАВРЪЩАНЕТО НА ТАМПЛИЕРА

Галерата на ордена, боядисана в червено и бяло, с размахани весла и опънати триъгълни алени платна, върху които бяха извезани гербовете му, приближаваше родния бряг с развети знамена, чиито дълги краища се влачеха по водата. Край бордовете и по бойните кули, където стърчаха заплашително метателните ѝ машини, бяха наредени щитовете на пътуващите рицари-монаси, всеки със своя родов герб. Върху горната палуба над кърмата, украсена с позлатена резба, под опънатия балдахин от червено кадифе седеше на скъп трон абат Мишел дьо Монгри, един от магистрите на ордена — широкоплещест мъж с посребрена брада, загърнат в черна мантия с избродиран върху нея сърмен кръст. В нозете му лежеше, вторачил в него умните си очи Фахад, верният му ловен гепард.

Неспокоен изглеждаше старият абат. Не бяха празни приказките на заловения Саид бен Омар, който се бе хвърлил отгоре му с кинжал, когато нищо неподозиращият тамплиер слизаше от коня, за да влезе в катедралата на Тир. Глупак се оказа младият покушител, глупав и неопитен. Не знаел, а би трябвало това първом да научи, че тамплиерът никога не сваля бойните си доспехи. Обет е дал за това пред бога. Че с тях язди, с тях плува, с тях танцува, с тях под свещеническите си одежди извършва и черковното богослужение.

Това беше грешката, която му струва живота. Кинжалът, срещнал рицарската броня, отскочи от ръката му и преди младежът да го хване отново, за да го забие в своите гърди, Фахад, обучен в лов на хора, се метна отгоре му и го стисна за гърлото, та притичалите оръженосци едва го спасиха.

Отначало нападателят се опитваше да мълчи. Отгдето можеше да знае клетникът, че светата църква има способности да разприказвали най-неразговорливите. Накрай проговори и той. Призна, че бе прибързал, че от нетърпение да отмъсти за баща си не бе дочакал, както му бе наредил имамът. Разкайваше се пред аллаха, ала не за покушението. Разкайваше се само за това, че не бе изпълнил точно и безпрекословно

всичките нареждания. И повече от самохвалство, в последно удовлетворение пред смъртта, издаде някои неща от плана на Рашид.

Затова бързаше абат дьо Монгри, убеден, че думите на заловения не бяха празен брътвеж. Личният му астролог също го потвърди. Познаваше добре зловещата слава на тези безпощадни убийци. Арабите ги наричат фидаини — самопожертвуващи се. А сектата им беше известна като хашишуини, което значи „пушачи на хашиш“. Французите преиначаваха това трудно за тях име в асасини — убийци. Кръстоносците в светите места не се бояха от нищо друго повече отколкото от асасините. И не само те. Страхуваха се и селджуките и Еюбидите. Султан Ал-ад-дин Кей Кубад, най-веротърпимият сарацински управник, се чудеше как да се оварди от тях, както трепереше някога дори страшният Саладин, който бе изгонил кръстоносците от Ерусалим. Не си губеха времето асасините с простолудието. Избираха си жертви все от знатните хора, тия, що струваха нещо: и от християните, и от мохамеданите. Много шейхове и бейове бяха паднали под ножовете им, още повече европейски благородници. Прясна все още беше историята с Ричард Лъвското сърце, когото Хенрих VI, императорът на Свещената римска империя, плени и пусна само срещу откуп от сто и петдесет хиляди марки сребро. И главното обвинение срещу пленника беше, че е убил маркиз дьо Монферат. Тогава, за да се оправдае, Ричард писал на Планинския старец, който самохвално бе признал, че наистина неговите хора са погубили маркиза.

Какво им струваше да отвлекат от Франция една беззащитна жена, за да изнудят баща ѝ, който им бе сторил толкова много злини? Наистина, какво им струваше? Не беше дете абат дьо Монгри, та да не знае, че за пари много негови сънародници са готови на всякаква низост в полза на сарацините. Че страната му гъмжи от покръстени маври, за които никой не знае в кой ден могат да се отметнат от Христа, за да изпълнят повелите на родната си вяра. Не би могъл да заяви направо: „Връщам се във Франция, за да спасявам дъщеря си.“ Членовете на ордена нямат семейства, нямат близки, нямат деца. Орденът за тях е всичко — и дом, и семейство. Затова абатът бе предложил услугите си да оглави отряда тамплиери, определен в помощ на кръстоносците, които се готвеха да изкоренят албигойската ерес от Лангедок.

Слугите наредиха масите под балдахина. Кавалерите-монаси заеха места съобразно сана си, както бяха с ризниците, окичени с бисери и скъпоценни камъни, наметнати с копринени плащове, със скъпи кръстове на шии и пръстени на ръцете. В ордена членуваха само благородници, а всеки благородник-монах разполага и с дузина оръженосци, пажове и слуги. Почнаха да поднасят ястията, всекиму според вкуса и настроението. Тамплиерите се славеха с умението да си угаждат богато. Последният ден от пътуването трябваше да се ознаменува с разкошно пиршество. С гозбите, щедро посипани с подправки, знатните изтъкваха богатството си. Храната на бедните беше без чер пипер, без карамфил, без канела — ей тъй, само сварена. Добре беше, ако имаше поне сол. А големците слагаха подправки дори във виното, за да го направят още по-пивко.

Извън балдахина, до самия парапет на долната палуба седяха двама трубадури и с лютни в ръце се редуваха да възпяват подвизите на кръстоносците. Нарездаха бодри стихове за великите подвизи на Ричард Лъвското сърце, за неустрашимата му храброст — как-препускал пред редиците на готовите за бой сарацини и ги подканял към единоборство, без някой да излезе насреща му. Макар обрекли живота си богу, тамплиерите бяха хора на удоволствието. Не се знаеше кога вража стрела ще прекъсне дните им в божа угода. Затова гледаха да изживеят колкото може по-добре времето, което им оставаше. Накрай, мъртво пияни, слугите ги отнасяха по леглата. Право беше онова, що се мълвеше сред знатни и незнатни: „Пиян като тамплиер.“

Единствен абат дьо Монгри остана на палубата. Не само защото пиеше по-малко от младите монаси, а защото издържаше повече от тях. Мисълта му отново отскочи към еретиците — тези, които трябваше да бъдат смазани с негова помощ. При тая мисъл и без вино дори, кръвта му нахлуваше в главата, причерняваше му. Ако той беше на папския престол, щеше да вдигне всички християни, от целия свят, щеше да сбере всички ордени: тамплиери, йоанити, тевтонци, за да ги стовари като мощен юмрук върху омразните богохулници, да заздрави тялото на светата църква, и подир това да ги хвърли на юг, срещу осквернителите на божия гроб. Най-първо щеше да забрани на Венеция и Генуа, които имаха свои квартали и черкви в Александрия, Кайро и Дамиета, да търгуват със сарацините — срещу търсените и плащани направо със злато подправки да снабдяват Египет със желязо,

кораби и всичко друго, що му е нужно за войната с християните. Щеше да им забрани също така да продават и деца в робство, от които сарацините попълваха редиците на мамелюците — най-дивите защитници на исляма. Не би оставил да го залисват и измамните български царе, както коварният Калоян бе лъгал години наред негово светейшество Инокентий III, докато накрай плени кръстоносеца Балдуин и го умори в тъмницата на Търновград. Нямаше да се доверява и на сегашния еретически покровител Иван Асен. Не би разчитал и на маджарския крал, който вече се бе сродил с еретика; не би разчитал и на константинополските латинци, които се чудеха и маеха как да намалят броя на враговете си, а сам щеше да стъкми нов кръстоносен поход, и то срещу България, та веднъж завинаги да смаже това еретическо гнездо.

Морето, все още неутихнало, нагънато в дълги блестящи дипли, които биеха галерата в кърмата и я люлееха плавно напред-назад, поруменяваше бързо, попило пламъците на залеза. И върху тая руменина, като върху раздухана жарава, се надигаше причернелият франкски бряг.

Цяла нощ плаваха покрай сушата. И цяла нощ абатът не се прибра в каютата си. Само поиска от слугите да го завият добре със сукненото руанско наметало. Не дремна, притиснат от спомените. А имаше какво да си припомня старият кавалер. Всъщност целият му живот беше само възпоминания. Нямаше вече мечти, нямаше вече надежди. Освен една — с верска ревност да заслужи вечното блаженство. Всеки тъй, както може: отшелникът с пост и отрицание от живота, писците с житията на божите угодници, а такива като него — с меч и воинско умение да изтребват враговете на правата вяра. Спомени, и от детинство, и от младостта. И от зрелостта. Охолното детство в богатия замък, буйната младост, преминала в турнири, лов и любовни лудории, щастливата женитба и раждането на дъщеричката Женевиев. После неочаквано — смъртта на любимата жена, оставила го вдовец с петгодишно дете. А на туй отгоре и оня злополучен дуел... Мишел дьо Монгри знаеше истината, освен него я знаеше само бог. Но не повярваха на убиеца, а бог не се меси в хорските работи. Щяха да го осъдят за убийство, без да чуят клетвите му, че Франсоа дьо Трит го бе нападнал пръв, заслепен от луда ревност, усъмнил се, че младият вдовец навестява понякога замъка и прелестната му съпруга. Издебна

го на горската поляна и се хвърли отгоре му с изваден меч. Нямаше друг изход за Мишел дьо Монгри. Прие боя, без секунданти, без никакви свидетели. И в честен бой го срази. Ала не му повярваха. Франсоа дьо Трит бе племенник на Рене дьо Трит, когото навремето Балдуин Фландърски бе направил маркиз на българския Плъвдин — онзи същия Плъвдин, чиито ароматни вина възпяваше Фридрих Барбароса. Беше племенник и на тулузкия епископ. Това бе достатъчно, за да обесят победителя му, макар и кавалер. Нямаше друг избор. И Мишел дьо Монгри побягна от Франция, постъпи в ордена на тамплиерите. За да се спаси от дългата ръка на тулузкия епископ, се скри под крилото на папата. Негово светейшество опрощаваше греховете на всички благородници, които вдигнеха оръжие в защита на божия гроб, които наметнеха мантията на христовите кавалери. С жар и старание, с дързост и себеотрицание бе преминал през всички степени на ордена, за да стане пръв съветник на великия магистър, негова дясна ръка, да стане страшилище за сарацините, пример за честно и вярно служене на кръста.

Вълнуваше се старият тамплиер. Суровото му лице, изпечено от южното слънце и вкаменено от жестоките сражения, не можеше да скрие обзелата го възбуда. От толкова години не беше се връщал в родината, от толкова години, сякаш цяла вечност, не беше виждал дъщеря си. А внука си въобще не познаваше. И сега се прибираще у дома не като гузен злодей, а начело на мощен отряд от още по-мощния орден, с чиято воля се съобразяваха дори кралете и папата.

На разсъмване кормчиите обърнаха двете кормилни весла и насочиха кораба към брега. Морето зад кърмата просветна като огромно златно блюдо, оградено от синия перваз на утринната омара, над която розовееше небосводът.

Неусетно слънцето се прехвърли над кръгозора и просна огнената си пътека, която заслепяваше до болка очите. Сънливи гларуси политаха с крясък ниско над вълните, кацаха върху притихналата вода, а когато корабът ги отминеше, отново излитаха, за да го догонят.

Галерата се прилепи леко до кея, моряците пуснаха трапа. Под звуците на сребърните фанфари и звънтежа на цимбалите абат дьо Монгри слезе на пристана, където го очакваше насъбралата се набързо смълчана и враждебна тълпа от ранобудни чираци, предачи и тъкачи с

болезнено бледи лица, омацани бояджии и кожари, ковачи със зачервени от духалата очи, грънчари с напукани от глината ръце. Богатите търговци и аристократите още се излежаваха в меките си легла. Затова никой от тях, нито гражданин, нито духовник, не беше излязъл да посрещне знатните гости.

Дьо Монгри не ги изчака. Нямахше време. Без да се бави, веднага щом служещите братя изкараха от трюма конете и багажа на кавалерите, абатът възседна жребеца и пое в тръс към някогашния си замък начело на блестящата, облечена в желязо и скъпи одежди кавалкада. С един скок Фахад, гепардът, се нагласи на седлото зад него. А подир тях закрачиха простите воители, с къси сукнени палта, препасани с ремъци и увиснали на тях мечове, с кръгли шлемове на главите и с излъскани до блясък алебарди в ръце.

Веднага щом излязоха от градските врати, старият тамплиер погледна нагоре. Знаеше какво ще види. И го видя. Сърцето му се разтуптя. Иззад ожънатото поле, оброчено от тъмната зеленина на гората, се издигаше върху стръмната грамада на хълма Монгри родният му замък — дори от тая далечина внушителен и горд.

След три часа достигнаха разклона, откъдето се отделяше коларският път, що извеждаше към владенията му, преминавайки по дървен мост над тясната речича. Неподдържан отдавна, мостът бе почнал да се руши. Талпите бяха прогнили и на места зееха опасни пролуки. Минавайки, конете щяха да си натрошат краката.

Наблизо, в малка ръжена нива, жънеха тридесетина селяни. Мишел дьо Монгри изпрати оръженосци да ги докарат.

Скоро жетварите застанаха пред него със свалени шапки и забити в земята сърдита погледи.

— Грабвайте брадвите! — рече им той. — Да направите начаса моста!

Най-старият селянин вдигна очи.

— Имай милост, монсиньор! Остави ни да привършим жетвата! Досега жънахме на господаря, онзи ден му закарахме камъни за пристройката на замъка, вчера му гонихме дивеча на лова. Пък и брадви нямаме. Ей тъй ще се орони зърното. Ще гладуват и тая зима чедата ни...

— Няма! — сряза го абатът. — Бог има грижа за всички. Той не оставя и птиците небесни...

Старецът изглежда не вярваше много на баснята за небесните птици. Затова настоя:

— Остави ни, господарю! Ей там нагоре, при лъката, има брод.

Тамплиерът се сопна:

— Мен не учете, а почвайте работа! Че ей сега ще обеса някого на върбата.

— Милост, монсиньор! — примоли се селякът. — Поне ти, божи човек, имай милост! Той, синьорът ни, от милост не разбира...

Абатът изправи коня си на задните крака и нещастниците отстъпиха страхливо назад.

— Никаква милост, въшливци! Вас и бог не ви обича, щом ви е направил селяци!

Тогава ненадейно и старецът извиси глас:

— Не меси бога в земната неправда, монсиньор! Не е виновен той за кривата нагласа. Нас не бог е направил безправни, а сатаната — земният уредник.

Абат дьо Монгри го изгледа слисан. Значи тъй, още първия ден — и еретици. Познаваше той добре еретическия език. Не се лъжеше.

— Млък, мръсен бугр! — изкрещя му той. — Няма да злословиш за бога пред лицето ми. Целият свят, и видим, и невидим, е дело на бога. Управниците, владетелите, са божи избраници. Който се противи на тоя ред, значи се противи богу. Значи служи на антихриста. Той даде знак на слугите си с очи. И те мигновено хванаха нещастника, нахлузиха примката на врата му и преметнаха въжето през един върбов клон. Докато слисаните му съселяни се опомнят, старецът вече подритваше конвулсивно с крака. Тамплиерските слуги бяха все опитни палачи. В страната на сарацините бяха наловчили ръцете си, бяха вкаменили сърцата си.

— А сега на работа! — почти пошепна дьо Монгри. Но клетниците го чуха. Тозчас намериха брадвите, насякоха дървета и за по-малко от час потегнаха моста. Абат дьо Монгри стъпи на новия гредоред. Без да се обръща, им подвижна:

— И помнете! Не за проповед идват тамплиерите. А за огън и меч. Който богохулства, скъпо ще плати.

После продължи пътя си, прекоси полето и навлезе под свода на гората.

Чак привечер отново изскочиха на открито и продължиха нагоре по криволичещия път между скалите. Ето, накрая, зад последния завой, пред очите му отново израсна, тъмна и заплашителна, каменната зидария на родния замък. Вратата зееше отворена над спуснатия през рова мост. Безпокойство стисна сърцето му. Какво търсеха насам кръстоносците, какви бяха тия доминиканци, които кръстосваха двора забързани, с мушнати ръце в ръкавите на препасаните с върви раса?

Двамата стражи на входа опитаха да препречат пътя му с копията си. Побеснял от гняв, той измъкна меч.

— Я да се махате, че...

И те, макар че не го познаваха, стреснати от заплашителния му вид, отстъпиха назад, пропуснаха него и свитата му. Сред двора абатът скочи от коня си и с бързи крачки се отправи към жилищната кула.

И там, на първата площадка, напреде му излезе Франсоа Льокок.

Абат дьо Монгри се провикна отдалеч:

— Какво дирите в дома ми?

Доминиканецът успя да овладее вълнението си при вида на неочаквано завърналия се господар.

— Брате во Христe — рече той глухо, — монасите, и доминиканци, и тамплиери, нямат собственост.

Тамплиерът го прекъсна, разярен от обидното подмятане:

— Какво дирите в дома на дъщеря ми?

Със свъсени вежди Франсоа Льокок процеди през зъби:

— Претърсваме го!

Абат дьо Монгри го стрелна с мятан мълнии поглед:

— С какво право?

Доминиканецът помълча, преди да отговори:

— Дъщеря ви, ваше преосвещенство, е еретичка!

В първия миг дьо Монгри сякаш онемя. После изтегли меч и се хвърли срещу безочливеца, който го бе обидил така.

— С кръвта си ще ми платиш за това, мръсен пес господен!

Ала притичалите кръстоносци успяха да скрият зад щитовете си пребледнелия доминиканец, който иззад стоманената стена добави:

— Истината ти казвам, абат дьо Монгри. Кълна се в кръста! В Светата инквизиция пазим самопризнанията й. А Женевиев дьо Монгри успя да избяга, отскубна се от справедливото наказание. Отвлече и сина си, твоя внук. Затова замъкът Монгри, наследство на

еретичката, по волята на негово светейшество премина във владение на Светата инквизиция.

Посивял от вълнение и гняв, с треперещи устни, абат дьо Монгри изхриптя:

— Махнете се! Махайте се оттук, докато не съм заповядал да ви изколят до един! Чувате ли?

И се хвърли върху щитоносците, зад които се криеше Франсоа Льокок.

— Чуваш ли? В делата на рода дьо Монгри няма да се месиш! С главата си ще платиш за тая дързост. Замъкът е на моя внук. Кръвта на дьо Монгри е владяла тоя замък векове наред, тя ще го владее и в бъдеще!

Той внезапно отпусна меча си.

— Ако ли пък Женевиев, както казваш ти, е забравила бога, нея ще съдя аз, нейният баща. Не ти! Не инквизицията! По-жестоко ще я съдя... Ала замъка не давам! Замъкът ще остане на дьо Монгри!

В МОРЕТО

Вече втори ден лодката с четиримата бегълци плаваше на север. Имаха щастие, че бурята бе престанала. Иначе нямаше да оцелеят. Измъчени от глад, с пресъхнали от жажда устни, лежаха отпуснати, завили главите си да ги предпазят от жаркото слънце. Най-тежко понасяше мъката, то се знае, малкият Жан. Пребледнял, с хлътнали бузи, той дишаше учестено и само простенваше тихо. Никой не посягаше към морската вода. Знаеха, че от нея ще им стане по-зле. Тая заран накараха детето да оближе росата по дъските и по греблата. Ала могат ли да утолят страшната жажда няколко капки роса?

Хейнрик ван Ленеп познаваше морето. Изгубил вяра да срещнат кораб в тая синя пустош, той се реши и на това. Привърза ножа си към дръжката на веслото и задебна рибите, които от време на време се мяркаха в сянката на лодката. Замахва няколко пъти напразно. Непригодно беше оръжието му, обезсилени ръцете му. И все пак накрая успя. Успя да измъкне прободена едра риба.

Слав отказа направо:

— Не ям месо!

— Аз също! — добави Женевиев дьо Монгри. Хейнрик сви рамене.

— Не хапнете ли, лошо ще бъде. Рибата дава сок, спасява от смърт.

— Аз не ям месо! — повтори решително Слав. Женевиев също отклони предложеното ѝ парче. Ала взе определеното за сина ѝ късче. Убеждава го дълго, гали го, шепна му, докато накрая Жан се реши да опита. И му хареса. Изсмука дела си, поиска още. Освежи се, ободри се.

Нагълта набързо дела си и Хейнрик ван Ленеп.

— Не убиването на рибата е грях — рече той. — А убиването на хора.

Богомилът възрази живо:

— Еднакво са създадени хората и животните, еднакво умират. Всяко убийство е жертвоприношение на Сатанаила.

Женевиер дьо Монгри го изгледа озадачена. Макар заедно от толкова време, никой никого не бе попитал за име и произход. Ала тоя случаен разговор я накара да се замисли. Чу от чуждите уста своите разбираня, прозря своите чувства. Ала как да го запита, без да се издаде тя самата, без да възбуди подозрения.

Неволно тя се замисли, припомнила си нравствените догми за праведен живот на истинския християнин. А не бяха леки те. Всяка от тях беше равна на подвиг. Помнеше ги наизуст. Ала едно е да ги знаеш, друго — да ги приложиш на дело. Можеше да ги изброи на пръсти: на първо място, над всичко друго, просвещение, после въздържание, вегетарианство, трудолюбие, взаимопомощ, зачитане на човешката личност, равноправие между мъжа и жената. Така се постигаше пълно съвършенство, което значеше доближаване до бога.

Небето сияеше като нажежен до бяло похлупак. Блестеше до болка, до ослепяване, и морето. Наоколо — само слънце и вълни, по-право не вълни, а някакъв шемет от светлина, нещо по-плътнo от обикновената вода, нещо като разтопен брилянт.

Внезапно Женевиер трепна.

— Кораб!

Тая вест будеше и надежда, и боязън.

— Сарацински! — позна го Хейнрик.

Без да се наговарят, двамата грабнаха по едно весло и загребаха в противоположната посока. Ала ги оставиха след малко. Нямаше смисъл. Галерата не беше сарацинска, а и да искаха, не биха могли да се измъкнат. От борда ги бяха забелязали, бяха извили насам кормилните весла. Отмалели от умора, те отпуснаха ръце и зачакаха. Галерата се приближаваше бързо.

Когато тримата застанаха смутени сред наобиколилото ги множество на палубата, още не знаеха къде са попаднали. Жан се гушеше в ръцете на майка си, а богомилът стискаше торбата с Тайната книга.

Внезапно тълпата се разстъпи и пред тях застана самият Симон Еретик.

— Женевиер дьо Монгри! — процеди той злобно. — Както виждате, ръцете на Светата инквизиция са дълги.

Слав Граматик се слича от чути думи. Женевиев дъо Монгри се наричаше тая, с която трябваше да се срещне, в страната на фръзите, за да го свърже с анцианус Филип.

Той неволно понечи да се метне зад борда, да се измъкне поне той от лапите на инквизицията, в които коварният случай (а то ще рече самият Сатанаил) го бе натикал. Но се овладя. Него не го познаваха, а един опит за бягство щеше да събуди подозренията им. Длъжен беше да остане, да не се вълнува, да не се издава.

Албигойката се дръпна преbledняла, притиснала до болка детето си. Опита се да се върне към лодката, ала двама здравеняци я хванаха и завързаха.

— А тия какви са? — обърна се към двамата полуголи роби инквизиторът, като ги стрелкаше със зли очи.

Макар и овързана, Женевиев побърза да отвърне:

— Гребци от кораба на сарацините.

Той не остана много доволен от отговора й. А се изправи пред червенокосия нидерландец.

— Кой си ти?

— Хейнрик ван Ленеп. Моряк. И баща ми, и дядо ми, все са били моряци. Преди година сарацините подпалиха навата ни. Оттогава гребя на тяхната галера.

— А ти? — абатът посочи втория корабокрушенец. Слав вече беше подготвил своя отговор:

— Българин съм. Името ми е Слав.

При думата „българин“ инквизиторът настръхна. От нея водеше началото си франкската дума „бугр“, с която заклемяваха албигойците.

— Всички българи са еретици.

Слав се запъна. Съвършените нямат право да лъжат дори когато спасяват своя живот. Но сега беше друго, сега спасяваше Тайната книга. Имаше ли право, за да предпази себе си от грях, да пожертвува Тайната книга?

И той излъга, направо, с ясното съзнание за това, що върши.

— Пътувах по търговски работи. Към Рим. Продавам сушено месо и восък. Както знае ваше преосвещенство, българският восък е най-хубавият. Най-ароматните свещи стават от него.

Целта беше по-важна. Тайната книга заместваше стотици апостоли. Но оправдаваше ли средствата голямата цел? Не постъпваше ли и той като инквизицията, за която целта оправдаваше всяко средство — дори най-гнусното.

— Знам! — пресече го инквизиторът. — Какво търсиш тук сега?

— Съдба! — сви рамене Слав. — Сарацините нападнаха и моя кораб. Тъй се озовах на греблото до Хейнрик.

И допуснал, че не е достатъчно убедителен, добави:

— Търновградският примас е ръкоположен от негово светейшество папата. Носех писмо за него.

Той разпери ръце:

— Но сега го нямам. Нямам никакъв документ, никакво доказателство, с което да ви убедя.

Последните му думи като че ли поразсеяха подозренията на инквизитора.

— А как избягахте? — запита той. Отговори Хейнрик ван Ленеп:

— В бурята подводна скала проби галерата.

И дума по дума разказа как бяха успели да се измъкнат от пленничеството, като измени само думите на Али ибн Сауд. Изкара го изменник италианец, който така искал да се отплати пред бога за вероотстъпничеството си.

Абат Симон се замисли. Ако не се надяваше да залови съучастниците на пленената еретичка, които сега се намираха на острова като в капан, надали щеше да вземе това решение. Само верско усърдие не би го тласнало в боя. Но той се надяваше да ги поразпита, както си знаеше, та да се добере до някоя нишка, да разкрие колкото може повече брънки на заговора.

Постави нидерландеца на мостика до себе си, та да му помага в навигацията, и насочи кораба на юг.

Плаваха така до вечерта. Продължиха и през нощта. Облечен в стари моряшки дрехи, Слав Граматик се приготви да подремне на палубата, подложил под главата си торбата с Тайната книга. Не би могъл да заспи, ако не я чувствуваше до себе си. И мислеше, преценяваше. Какво щеше да стане, ако стигнеха до острова и намереха сарацинските роби? Щяха да ги подложат на изтезания. А Оноре Рок щеше да покаже на инквизитора бившия си пленник. Затова папистката галера не биваше да намери острова — по никакъв начин!

Имаше един изход — Хейнрик ван Ленеп да отклони кораба, да го отведе другаде. Слав трябваше да се приближи до него и да му пошушне плана си. Но как? Инквизиторът не се отделяше от него. Богомилът стоеше и дебнеше. Щом видя, че абатът влезе за малко в каютата си, Слав се изкачи на два скока и пошепна на Хейнрик:

— Объркай му курса! Не бива да намери острова?

— Отдавна се досетих — отвърна нидерландецът. Слав изтича бързо на мястото си, преди завръщането на доминиканеца. Чак тогава заспа, заспа мигновено.

Събуди го тропотът на много нозе по палубата, шумна глъчка и дрънкане на оръжия. Скочи на крака. И видя навата на Оноре Рок, сега с мюсюлманско знаме, която опитваше да се отскубне от преследвачите си. Макар че беше по-тежка и по-бавно подвижна, личеше си, че я води сигурна ръка, която умее добре да избира вятъра и да мени курса.

Мощната галера взе да настига бегълците едва след час. Сега Слав разбра замисъла на сарацините. Умишлено ги водеха към мястото на корабокрушението. Ето, минаха съвсем близо до брега.

Хейнрик ван Ленеп предупреди:

— Подводни скали!

Арабите или бяха проучили добре крайбрежието и пролуките между рифовете, или пък се бяха оставили на късмета си. Каквото е рекъл аллах! Или те, или враговете им!

И докато християните все още се колебаеха, корабът на Рашид бен Омар се скри зад първия нос на острова.

Тогава някой съгледа размаханите дрипи в ръцете на хората от брега. Пуснаха лодка и тя докара десетина изтощени роби, изоставени като безполезен товар от отплавалата нава. С втората лодка дойдоха още седем нещастници, още по-мършави от предишните. Сред тях нямаше никой от хората на Женевиев и на Оноре Рок. Види се, с тях пиратите бяха подменили най-обезсилените гребци. Последен от лодката слезе Жак Баптист. Слав не посмя да му се обади. Моряците отведоха спасените в трюма да ги нахранят.

В това време сарацинската нава беше изчезнала някъде. Ще не ще, абат Симон даде заповед за връщане.

Почувствувал се с възстановени сили, Слав стана да помогне на моряците, които миеха палубата. Преди това понечи да притули някъде

кожената си торба.

Внезапно някой му я изтръгна от ръката. Той се извърна рязко. В същия миг неколцина здравеняци го хванаха за ръцете. Отведоха го начаса пред Симон Еретик, който го посрещна със свити вежди:

— Какво криещ? — запита той сурово. Слав не отговори.

Инквизиторът отвори торбата и сам извади скритото евангелие. Позна го веднага, макар и написано на български. И преди богомилът да се мръдне, даде знак с очи. Още петима души обградиха пленника.

Симон Еретик процеди през стиснати зъби.

— Е, българино! Какво ще ме лъжеш сега?

— Нищо няма да ти кажа, ни лъжа, ни истина! Абатът промълви тъжно, с нескрита болка в гласа:

— Пред мен всички проговарят. А ме боли, когато трябва да измъчвам хора, своите ближни. Нали и те са чада божи. Боли ме като тях. Моля те, не ме мъчи! Не ме принуждавай да гледам пак изтезания. Разправя всичко сам!

— Нямам какво да разправям.

— Еретик ли си?

— Аз съм истински християнин!

Инквизиторът поднесе към устните му разпятието си. Слав неволно се отдръпна.

— Виждам, гнусиш се. А истинският християнин целува светия кръст.

Богомилът се изпъчи.

— Това не е вярно! Истинският християнин не го зачита. Защото е символ на сатаната, знак на апокалиптичния звяр. Сатаната подучи безумците да разпънат божия син на кръста. Как тогава да почитаме това дърво, на което са измъчвали бога? Какво ще сториш ти, ако те накарат да целуваш меча, с който е убит баща ти?

— Млъкни, еретико! — пресече го доминиканецът. Слав продължи с успокоен и равен глас. След като му бяха взели Тайната книга, вече нямаше какво да губи. А загубата на живота за един съвършен не е загуба, а печалба.

Симон Еретик почваше да се гневи.

— С думи се разговаря с истински християнин, не с богохулници. На зло куче — зъл прът.

Слав вдигна глава.

— Ако искаш, ела да поговорим като човек с човек. Не като зверове и убийци. Да поговорим и за причастието — може ли простият хляб и простото вино да бъдат тялото и кръвта на бога? За кръщението с вода...

— Млъквай! — изкрещя абатът. — Не на диспут съм те изкарал, а пред съд!

Пленникът пак възрази:

— Единствен бог има това право. Всеки смъртен, който се опитва да съди брат си, е самозванец и насилник.

— Тебе ще те съди светата църква.

— Вашата света църква е бърлога на сатаната. Най-първо сатаната обитаваше соломоновия храм в Ерусалим. Когато го разрушиха, се пренесе в константинополската „Света София“. И в римската „Свети Петър“. Редува се — един ден там, един ден тук...

Симон Еретик изкрещя към войниците:

— Запушете муцуната на тоя антихрист!

Петима се втурнаха отгоре му да го вържат, да прекарат през устата му въжето като конски гем.

Навярно друг път Слав не би дръзнал да помисли за това, което направи сега. На няколко хвърлея от галерата, сред вълните се полюшваше обърната лодка, облепена с водорасли, останка от някаква морска трагедия, довлечена дотук от теченията. А на хоризонта се виждаха платната на два кораба. Навярно бяха сарацински, защото се разнесоха резки команди, затрополиха по палубата заемащите местата си бойци. После веслата се размахаха в усиливащ се ритъм.

— Не съм антихрист — извика Слав. — А божи любимец, каквито са всички, що се съпротивляват на безправието.

Дръпна се рязко с цялата си мечешка сила, отхвърли от себе си нападателите. Нямахше друг изход — скочи направо в морето.

Потъгна, изплува, пое си дъх. После загреба с всички сили към обърнатата лодка.

От борда полетяха копия, стрели се посипаха като градушка край него.

За щастие, не го улучиха. Пък и той не се остави на слепия случай, а току се гмурваше и изплуваше там, където най-малко го очакваха.

А галерата се отдалечаваше бързо, зарязала останалия сред вълните еретик. Вече го бяха сметнали за обречен. И види се, нещо много важно бе заставило капитана да промени курса.

Слав се видя сам, съвсем сам сред морето, проснат на изкорубеното дъно на лодката, все едно разпънат.

СПАСЕНИЕТО

Слав Граматик се свестяваше бавно. Съзнаваше, че е жив, но не можеше да владее тялото си. Лежеше, доволен от това съзнание. С някаква почти сладостна умора в мускулите.

Той отвори очи. Видя се проснат на дъното на рибарска лодка. Зад платното, до него, седяха четирима изпечени от слънцето рибари. Готвеха се за обед. Най-старият от тях, беззъб съсухрен старик, положи ръце на гърдите си и прочете „Патер ностер“. После разчупи хляба и предложи на всеки по една четвъртинка.

Така, в полусън, Слав се досети — албигойци. Иначе биха се прекръстили след молитвата, иначе биха яли и нещо друго освен хляб и вода — я сушена риба, я сланина. Единствени истинските християни постеха така, три пъти седмично.

— Ние сме само на хляб — му рече старият. — Ама за тебе все ще се намери нещо друго: я чироз, я сиренце. Кажи какво искаш!

— Дайте ми само глътка вода! Рибарите се спогледаха.

— Кой си ти? — запита тогава старецът.

— Казвам се Слав. Българин.

Нямаше нужда да им обяснява повече. Тъй знаеха всички — учението на катарите — чистите, произхождаше от България. Приеха го веднага за свой, без да го разпитват повече.

— Брате — рече пак старецът, — не е наша работа как си попаднал при нас. Кажи ни само къде да те отведем.

И когато той им обясни за къде се е упътил, макар че тяхното село се намираше наблизко, те продължиха на запад само заради него. Цяла нощ прекараха будни, в разговори. Много неща искаха да научат рибарите — и за далечната страна, от която учението бе тръгнало по света, и за хората, които я обитаваха, и за истината, в която вярваха.

— Чували сме — започна беззъбият старец, — че у вас е имало жестоки гонения. И огън. И желязо. А сега властвувал богоугоден цар. Вярно ли е, брате?

Слав замълча. Че как да им отговори ясно и разбрано колко сложно е устроен светът? Как да им обясни, че богомилите, които по начало отричаха властта и насилието, бяха в същото време привърженици на Иван Асеня?

Той отвърна:

— Нашият цар не забравя какво ни дължи.

— Ей такъв управник чакаме и пие. Да остави всекиго да вярва, в каквото си ще. Да ни отърве от кладите на инквизицията и от лакомите контове на Севера. Да се бори срещу противниците си не с меч, а с думи. Да не ни забранява ние сами да четем евангелието.

— А вашият крал? Старецът поклати глава.

— Филип Август насъсква бароните един срещу друг, та да се отслабват взаимно, ама не за друго, не за народа — само за своя изгода.

Младият рибар, види се, буден момък, запита:

— Не ми е ясно, брате. Може ли кралете, та и Иван Асен, що само с насилие се крепят на власт, да бъдат угодни богу?

Слав неволно стисна устни. Та нали и той самият се потеше над той проклет въпрос и все не можеше да намери ответа. Затова и тоя път отвърна, както бе отвръщал и на себе си:

— Най-опасни са болярите. Те изсмукват потта и кръвта на народа. А болярите се борят срещу царя, не щат да му се подчиняват.

Той си припомни повечето български властелини, за които бе слушал: и Стрез Просекски, и Слав Цепински, и Хриз Струмнишки, Драгота Мелнишки — все своеволни, размирни честолюбци.

— Щом царят е враг на болярите, значи е закрилник на людете.

— А когато укрепим краля — повече на себе си рече момъкът, — кой ще ни уварди сетне от него?

Богомилът отвърна решително:

— С един цар можем да се преборим по-лесно, отколкото с хиляди боляри.

Рибарите бяха съгласни с него.

— С цар — кимна младежът. — Ала не с Филип Август.

Едва на заранта, след цяла нощ плаване покрай брега, достигнаха рибарското селище в близост до замъка Монгри. Още по здрач похлопаха на вратата на най-близката до морето колиба.

Отвори им ранобуден рибар. След като му обясниха всичко, оставиха българина при него и се сбогуваха. Стопанинът повика селския старейшина.

До вечерта двамата със Слав разговаряха скрито, а надвечер старейшината го изведе вън от селото. Прекара го през най-затъntenите пътечки, през най-усойните рътлини, далеч от градища и друмове.

И на другата заран стигнаха до стана на горяните, които ги отведоха веднага при водача си Роже Симон. Когато българинът му разказа всичко, що бе изтеглил, она го запитва:

— А сега какво искаш от нас?

— Да вземем Тайната книга!

— Това е лесно за казване — пресече го Роже Симон. — Ама мъчно за вършене.

Според плана на богомила галерата на инквизитора трябваше да пристигне днес утре, най-късно в други ден. Допускаха, че там, сред града, божем най-сигурно, охраната на Тайната книга щеше да бъде отслабена. Сетне, по пътищата, виж, щеше да бъде подсилена. Изводът се налагаше сам — нападението да бъде извършено на самото пристанище. Един конник — Слав предложи себе си, тъй като той беше виновникът за всичко — щеше да профучи през множеството, да я грабне от ръцете на абат Симон или на другия, който я носи, и докато стражата се опомни, да излети навън през градската порта.

Спаха през целия ден. И вечерта, когато слънцето се потули зад хълма, петима конници, облечени като въглищари, поеха по тайните пътеки към градските стени. В прикачените за седлата кошове, под насипаните дървени въглища, беше скрито всичко, що им беше необходимо за предстоящото дело.

И когато след утринната камбана крепостният мост легна върху рова, петимата преминаха по него кротко и се запътиха към пазарния площад пред катедралата. Преди да стигнат дотам, свърнаха в първата странична улица и потропаха на една врата. Чернобрад мъж с оцапани ръце, видимо бояджийски чирак, им отвори бързо и хлопна зад тях вратата. Първият въпрос на Слав беше:

— Пристигна ли Симон Еретик?

— Не знам — почеса се бояджията по главата. — Не съм чувал.

— Щом не си чул, значи сме дошли навреме. Такава новина не се пропуска.

Изпратиха един горянин да дебне на кея, а другите легнаха да си доспят. За това, което им предстоеше, се нуждаеха от много сили.

Не бяха спали и два часа, когато съгледвачът ги разбуди, задъхан от вълнение:

— Пристига!

Разсънени начаса, заговорниците награвиха това, що им беше отредено, и само за няколко минути, преобразени до неузнаваемост, един по един се измъкнаха навън.

Слав зае мястото си до пристана. Свали кошовете от коня и хвана поводите. Всеки познавач би открил под съдрания чул отличния бегач.

Галерата приближаваше със свити платна, само на гребла. На разкошната кърма под червен балдахин се беше изправил абат Симон дьо Клерк. До планшира на горната палуба се бяха изпъчили свирачите и надуваха тържествено фанфарите. По палубата стърчаха неподвижни, като изваяни, бойците, чиито оръжия блестяха на слънцето с ослепителни искри. Зад кърмата се влачеше по водата знамето на сарацинската галера, а от борда надничаха освободените роби, които инквизиторът беше намерил на острова.

Народът прииждаше на тълпи: селяни, оставили стоките си на пазара, излезли от работилниците занаятчии, чираци, избягали от духалата, станове, бояджийските казани, къщовници, зарязали гозбите на огъня и децата в люлките, свободни от наряд войскари, сакати просяци с паничките си. Толкова са малко развлеченията в града — кой ще пропусне такова зрелище? Рояци дечурлига се провираха под краката на възрастните, катереха се по зидовете и дърветата, мушкаха се навред.

Корабът зави плавно, левите му весла се изтеглиха навътре и той се прилепи леко към кея. И докато няколко войници разблъскваха тълпата с алебарди, за да разчистят пътя, от борда спуснаха трапа, по който най-първо слязоха освободените роби. После един конник препусна през изходната порта към Стария манастир с някаква заръка до отседналите там кръстоносци.

На пристана вече се бяха събрали градските първенци начело с мера и духовенството с черковните хоругви. И когато те направиха полукръг пред галерата, по проснатата по мостчето червена пътека

бавно и тържествено слезе абат Симон дьо Клерк. Сам, без Тайната книга, без пленницата си. Съпроводен от телохранителите. И никой друг.

Застанал настрани, доста далеч, Слав Граматик дочу откъслечни думи от краткото му приветствие. Те бяха достатъчни да разбере, че инквизиторът няма да остане в града, а ще продължи по море към Марсилия. С Тайната книга и с Женевиев. Да ги предаде лично на кардинал Ромен дьо Сен Анж, папския легат.

В първия миг дъхът му пресекна. Това объркваше целия му план. Ала само за миг. Прецени начаса. Начаса намери другото решение.

— Тръгвай! — пошепна той твърдо на Роже Симон. Горянинът възрази смутен:

— Но... нали...

— Изпълнявай плана!

Роже се подчини на властния му глас. Забрави, че беше предводител на толкова бойци, че не беше длъжен да се подчинява. Отнесе приготвената тава с разжарени дървени въглища наскреж посрещаните, постави я на земята и метна в нея шепа плаунови спори, които пламнаха мигновено. Огромен огнен взрив като безшумна мълния блесна в очите на множеството.

Това кратко ослепяване беше достатъчно за Слав Граматик. Когато хората отново прогледнаха, богомилът препускаше в кариер към градската порта, метнал на седлото пред себе си обезумелия от уплаха инквизитор. Слисаните граждани се пръсваха като врабчета по пътя му.

Тези секунди се оказаха спасителни за нападателя. Ето, той наближи портата. Но стражите съобразиха бързо. Единият насочи към него копие то си. Другият се хвърли към макарата, за да спусне желязната решетка.

И тогава седналите наблизо горяни, преоблечени като рибари, които уж кърпеха мрежите си, с обигран замах ги хвърлиха върху вратарите, омотаха ги в тях, обезвредиха ги. После се метнаха на своите коне и препуснаха подир предводителя си и богомила. Дружината прелетя с тропот по спуснатия над рова мост, сподирена от рояк стрели.

Тогава и Симон Еретик се опомни от първата изненада. Без да издаде някакво намерение за съпротива, с неуловимо движение той

измъкна кинжала, който бе окачен под духовническото му расо. И изведнъж, с неподозирана ловкост, се опита да го забие в корема на похитителя си.

Слав излезе по-бърз от него. Изви светкавично ръката му и го принуди да изтърве оръжието си. После продължи нататък, притиснал с железни пръсти врата на инквизитора.

Скоро приближиха моста, прехвърлен върху стръмните брегове на реката. Оставеният там горянин вече довършваше работата си. Когато конниците преминаха на другия бряг, той срязва последната греда и мостът се сгромоляса с трясък в урвата тъкмо пред конете на преследвачите. И докато враговете диреха брод далече нагоре по течението, бугрите навлязоха в гората. Поспряха само да вържат добре пленника, след което продължиха по руслото на един планински поток да заличат във водата следите си, ако папистите пуснат подире им кучета.

Стигнаха бивака към полунощ и веднага почнаха разпита. Сред кръга от суровите въстаници изправиха вързан омразния на всички инквизитор-рenegат. Слав пристъпи към него.

— Симон дьо Клерк! — рече му той със заплашителен глас. — Известно ли ти е наказанието за вероотстъпниците?

Инквизиторът го знаеше. Осъденият биваше завързван към някое дърво в гората и оставян да умре от глад и жажда или да бъде разкъсан от зверовете. Защото и бугрите като богомилите не проливаха кръв. Защото и при бугрите както при богомилите нямаше по-отвратително престъпление от предателството.

— Известно ми е! — изръмжа абат Симон, след като се овладя. — Известно ми е и друго. В мои ръце се намира епископ Филип. И Женевиев дьо Монгри.

Досетил се бе защо не го бяха убили още там, на пристана, а бяха поели риска да го отвлекат. Затова правеше намек за цената си, макар че потръпваше, като погледнеше съдника си, когото вече бе познал.

Слав пристъпи веднага към дело.

— Точно това очаквам от теб. Писмо до твоите хора. Да ни предадат Тайната книга и двамата пленници, жената и нидерландеца. Иначе ти ще загинеш. Съмняваш ли се в това?

— Не се съмнявам! — отвърна той с пресъхнали устни, загледан в сурово присвитите очи на похитителя си.

— Тогава пиши! — отсече богомилът и бутна пред него мастилницата с паче перо и парче пергамент.

Ще не ще, пленникът надраска с разтреперана ръка писмото, тъй както му го продиктува Слав. Подпечата го с пръстена си и му го подаде.

След като го пое, българинът добави:

— Освен това ще ни се закълнеш да пуснеш на свобода анцианус Филип.

Нещастникът бе готов да се закълне десет пъти, само и само да се отърве от тия намръщени еретици и от техните изгарящи от омраза погледи. Закле се, като целуна кръста, който висеше на шията му. А в същото време, докато произнасяше клетвените слова, си мислеше друго — това, което ги учеха кардинали и папски легати: „Дадена пред еретик дума не се спазва.“

Двама горяни тръгнаха на път с писмото.

Върнаха се след няколко часа. Бяха хванали един минаващ доминиканец и му бяха заръчали да отнесе писмото до капитана на галерата. Заплашили го бяха, че от бързината му зависи животът на абат Симон.

Слав дръпна водача на горяните настрана.

— Предполагам какво ще стане. Ония не са глупаци. Ще се опитат да ти устроят клопка. Ние им определихме Вълчото сборище за място, където да стане размяната. Очаквам, че ще изпратят пленниците с малка охрана, а главната си сила ще съсредоточат на север от Вълчето сборище. Та след като вземем зложниците си и тръгнем назад, да се натъкнем на тяхната засада.

— Тогава? — запита Роже Симон.

— Искане ми се да ги посрещнем колкото може по-близо до града, не на определеното място.

Така и сториха. Тръгнаха веднага през най-преките горски пътеки. На другата заран се озоваха на пътя, по който трябваше да дойдат зложниците. Намъкнаха се в шубраците и задебнаха.

Полегнал върху ухаещата на билки морава, загледан в смълчания богомил, Роже Симон се унесе в своите спомени. Нямаше защо да се съмнява в него. Знаеше, българите заслужават доверие. Не само заради българското учение. Главно заради тях самите — щом като бяха могли да създадат такова чисто учение. Познаваше ги оттам, от родината им,

от времето, когато и той беше кръстоносец, когато и той беше напуснал бедняшката си хижа да търси щастие в Леванта, с христовото войнство тръгнал да освобождава гроба господен начело с конт Тибо дьо Шампан. А по чудо се озова в Константинопол да се бие с други християни, да коли и граби други християни. Тъй им казаха тогава — трябвало най-напред да оправят голямата неправда, да върнат на ромейския престол законния му владетел Алекси Комнин. Ала хората разправяха друго. Венецианският дож Енрико Дандоло, който им бе услужил с флотата си, ги бил склонил на това. Да отмъсти на ромеите, че някога те го бяха ослепили с вдлъбнато огледало. А други шушукаха, че освен това сарацините му обещаха да отстъпят на Венеция пристанище в Александрия, ако отклони кръстоносците. Кое беше вярно, кое не — ала падна Константинопол в ръцете на христовото войнство. С голяма плячка: и за знатни, и за незнатни. Много вино се изпи, много ядене се изяде, много злато се натрупа в сандъци и торби. И може би дълго щяха да охолствуват така, ако не беше Калоян, царят на българите и власите. Еретически главатар го наричаха бароните. И поведоха войските си срещу него вместо срещу сарацините. Конник беше тогава Роже Симон в дружината на конт Луи дьо Блуа. С него стигна до Адрианопол. Видя българската сила. И видя как загина конт Луи, видя как плениха императора, как избиха останалите барони. Сам Роже Симон едва се спаси. Същата вечер заедно с конт Жофроа дьо Вилардуен язди в тилната охрана на отстъпващите латинци, водени от слепия Енрико Дандоло към Родосто. После остана в Сер при конт Юг дьо Колини. А Калоян обсади Сер. С най-мощните обсадни машини, които познаваше светът. По-добри от венецианските. Тогава падна убит Юг дьо Колини. Останалите се уплашиха. Предадоха се. А българският цар заповяда да отрежат главите на благородниците и военачалниците, а бедните, незначителните хорица взе в плен. Тъй Роже Симон опозна българите, за които бароните бяха разправяли, че са варвари. Тогава опозна и богомилите. Където спреше пленническата колона, навред ги посрещаха старци и старици с вода и храна. И с кротки думи. Разбрали бяха отнякъде, че са бедни хора, от тяхната черга, затова се спогаждаха и без думи. Пък и пленниците отдавна кръстосваха тия земи, понаучили бяха някоя и друга дума на български. От дума на дума стигаха все до теглото, до мъката, до доброто и злото, до бог и

Сатанаил, до лошата нагласа на света, до надеждата да се оправи някога. А кръстоносците вече му бяха видели и доброто, и злото, жилото и меда. Видели бяха как бароните, силните, бяха заграбили всички земи, а за дребните хорица не бяха оставили нищо. Благодатна почва бяха латинските пленници. Хвърленото от богомилите семе беше покълнало в много души. И когато накрай, на маджарската граница, ги пуснаха да си ходят, мнозина вече бяха прегърнали българската вяра. Мнозина я отнесоха в земите си. Отнесе я и Роже Симон. И тъй като вече за друго не го биваше, стана войник на конт Раймонд. С воинското си умение да помогне за победата на доброто над злото. Оттогава...

Пътят се оживи. Взеха да се мяркат подранили селяни, поели към града. Премина в същата посока отряд кръстоносци. Къде ли отиваха, кой ли ги беше повикал?

Чакаха дълго. Слънцето се вдигна високо, взе да прежуря. Шлемовете и броните на горяните се нажежиха, замъчиха ги, сякаш бяха попаднали в лапите на инквизицията. Цикадите жужаха в короните на дърветата до премаляване. В далечината, в ръжените ниви, пееха жетварки.

Заложниците все не идваха. Най-смутен от всички, то се знае, беше Слав Българина. И когато накрая дори той се поколеба и вече замисли за връщане, та да не пропуснат уговорената среща, от юг се зададе малка конна дружина. Сърцата им забиха учестено. Бугрите едва изчакаха кръстоносците да се изравнят с тях.

И тогава, по даден знак от Слав Граматик, бунтовниците наскачаха и в миг обградиха враговете си.

Българинът излезе пред всички с вдигната ръка.

— Приберете оръжията! Не за бой сме дошли, а за размяната. Виждате, ние ви превъзхождаме. Дайте ни пленниците с добро, за да ви върнем абата.

Франсоа Льокок, който водеше отряда, прецени бързо.

— Добре! — вдигна и той ръка. — Първо освободете него!

Горяните избутаха заложника напред. Франсоа Льокок запита:

— Невредим ли сте, ваше преосвещенство? Абатът усети в гласа му насмешка. Но не издаде раздражението си. Разтърка схванатите си китки.

— Предайте им двамата пленници и книгата! Хейнрик ван Ленеп и Женевиер дьо Монгри с детето слязоха от конете. Отец Франсоа извади от торбата на седлото си увитото в кожа евангелие. Подаде го на Слав, който го пое и като се увери, че е невредимо, опря устни до подвързията и го прибра отново.

— Свободни сте! — рече им той тогава. — Вървете си с мир!

А когато Симон Еретик яхна коня, се обърна към него:

— Не забравяй клетвата!

Без да отговори, абатът препусна към града.

— Ще ни излъже! — подметна Роже Симон. Богомилът наведе глава.

— Способен е и на това. Ала ние все пак постигнахме нещо. Ще постигнем и другото, ще освободим анциануса.

И дръпна повода.

— А сега назад! Бързо! Всички поеха след него.

И когато бяха вече навлезли дълбоко в планината, горянският предводител доближи коня си до неговия.

— Българино, роден си за военачалник, не за духовник.

Стреснат от тия думи, Слав се извърна рязко.

— Не кощунствай със сана ми, брате!

Но тия неволно изтървани думи, това нескрито възхищение от предвидливостта и изобретателността му го смутиха дълбоко.

„Господи, дали не бе сгрешил пак нещо — той, съвършеният? Нима вместо за мир и благословия Сатанаил го бе надарил с воинска дързост? С бойна вещина...“

А всъщност нали и тая вещина беше в полза на правдата? В полза на истината, на бога... Тогава защо го смятаха за недостатък, за грях... Прави ли бяха да го смятат за грях?...

МОНАСИТЕ-БАНКЕРИ

Абат Мишел дьо Монгри не отиде при кардинал Ромеи, макар че знаеше каква власт има папският легат над инквизитора Симон Еретик. Стара вражда ги разделяше. Нямаше да му прости кардиналът, че тогава, преди две години, отказа да дава част от доходите на тамплиерския орден за издръжка на Латеранския двор. Не понасяше Ромен дьо Сент Анж своеволията на отделните ордени. Убеден беше, че само сляпото подчинение на папата, който беше по средата между хората и бога, можеше да спаси светата църква от хилядите злини, що я дебнеха отвред. А великият магистър на храмовниците държеше на своята независимост. Подкрепяше го фанатично верният му абат дьо Монгри. Уверени бяха двамата, че никой по-добре от тях не служи на бога там, пред лицето на неверниците. В Европа, в Латеранския дворец, зад яките зидове на замъците, всеки може да се моли богу и с молитви Христовите врагове да сразява. Ала нека дойде там, в сарацинската бърлога, да видим колко му е вярата и дързостта. Срещу сарацинските пълчища, които извираат отвред в боя, срещу коварните убийци фидаините, които дебнат да те промушат, когато най-малко очакваш. Тамплиерите не бяха обикновени монаси, простодушни лентяи, скрили зад манастирските стени мързела и чревоугодieto си. Тамплиерите бяха войници на Христа. И богатствата им бяха само в негова угода. С тия богатства и силата им растеше. С тия богатства, ако не утре, то в други ден или догодина, щяха да въоръжат ново Христово войнство, нов победоносен поход щяха да поведат, не като досегашните набези, начевани от наивни папи и кардинали, които дори представа са нямали за сарацините и тяхната мощ. Какъвто беше първият кръстоносен поход, такива бяха и следващите. Стигаше ти да знаеш името на водача му — Валтер Голтака. С коза и гъсок, подкарани пред отряда, смятал да смаже Христовите врагове. Такива бяха и детските походи. Все от голтаци, обеднели благородници и алчни селяци, жадни за плячка, а не за воинска слава. Новият кръстоносен поход, тоя на тамплиерите, щеше да бъде друг —

многоброен, отлично въоръжен, умно ръководен. С изпитани бойци и още по-изпитани, влюбени във вярата заповедници. А за такъв поход бяха нужни пари. Много пари. Ей за тази цел някога щяха да послужат богатствата на ордена. Затова те трябваше да се множат, да нарастват. Безразлично с какви средства. Честни и нечестни. С лихварство или с нескрит грабеж. Щом е за вярата, всичко е почитено. И играта на зарове е нечестно дело. Ала свети Гилен, макар и светец, беше играл на зарове с дявола само за да спаси душата на една блудница.

Затова абат Мишел потърси Амори дьо Монфор. Познаваше го. Знаеше добре, че не прилича на баща си, на Железния конт. Наистина и тоя изглеждаше не по-малко алчен от баща си, не по-малко жесток и коварен. Само че му липсваше нещо много по-важно. Липсваше му огънят на стария конт дьо Монфор, стръвта му за победа, умът и военната му дарба. Безхарактерен беше Амори дьо Монфор. И нерешителен. Боязлив и колеблив. Жесток без нужда и мекушав, когато се налагаше да прояви твърдост. Упорит в дреболиите, а пък отстъпчив, когато трябва да се устои докрай. И най-лошото — прахосник. Всичко, което баща му беше придобил, честно и нечестно, цялото Тулузко контство с всичките му богатства пропиля през редките си пръсти. Задлъжня до гуша.

Тамплиерският орден беше главният му кредитор. Та кому ли не даваше заеми този орден? Че нали и самият френски крал му беше задлъжнял? Ала не пръскаха така на вяра парите си божите рицари. Изобретили бяха нещо ново, непознато до днес. Измислили бяха полицата. Срецу подпис и голяма лихва бяха подчинили кардинали и архиепископи, контове и маркизи. С полица държаха в ръцете си и безволевия Амори. Поискал бе отсрочка злополучният длъжник. Ала орденът още не му беше отговорил. Щеше да го поизмъчи повечко, да го направи по-отстъпчив. На тази отстъпчивост разчиташе абат Мишел дьо Монгри, когато влизаше в замъка му, решен да получи от него писмо за освобождаването на дъщеря си. Влизаше самоуверено, хванал нашийника на гепарда, при чийто вид настръхваха облечените в желязо рицари, застанали в шпалир по широката стълба към приемната зала.

След него, наредени по сан и произход, се изкачваха останалите тамплиери, натруфени с най-разкошните си одежди, украсени със златообшити кръстове.

Червена тежка пътека застилаше стълбата. Скъпи източни килими висяха по дебелите, лъхащи хлад и посред лято, каменни зидове. През слюдените плочки на прозорците се процеждаше бледа уморена светлина. В огромната зала седеше в позлатен трон под ален балдахин млад чернобрад мъж с подпухнало лице и старешки уморена снага в кадифени дрехи, извезани със сърма. В краката му се хилеше гърбав шут със звънчета по качулката и обувките, а отстрани седяха облечени в присъщите на професиите им одежди придворният астролог и алхимикът. До тях, подредени по чин и власт, се бяха строили васалите и военачалниците му.

Хванал здраво гепарда, който се озърташе любопитно в множеството, свикнал на трепета, що вдъхваше навред появяването му, абат дьо Монгри се изправи пред конта, който неволно се сви в трона си.

— Мир теб, сине мой! Да те споходи благоволението на светата дева!

Контът се надигна и целуна протегнатата десница на абата.

— На какво дължа честта, свети отче? Тамплиерът се поклони.

— Великият магистър на ордена ме изпрати с отряд войнстващи братя да се поставим под твоето знаме, за да очистим с общи усилия родния Лангедок от плесента на албигойската ерес.

— Бог ще зачете и това богоугодно дело — рече контът. — С ваша помощ ще изметем страшната напаст.

След представянето на рицарите-монаси всички насядаха покрай дългата маса, отрупана с ястия и кани вино. Абат дьо Монгри беше поставен на почетното място. Под масата в краката му се сви Фахад. Насреща, между астролога и алхимика, седна самият домакин, умислен, недоумяващ, напразно опитващ се да изглежда любезен. Слугите разнесоха яденето, наляха напитките. Амори дьо Монфор сякаш искаше да оправдае славата си на разсипник. Или пък се надяваше да блесне пред кредитора с благосъстоянието си, та да откопчи нов заем. А знаеше, че тамплиерите не дават пари на голтаци, не ги хвърлят на вятъра. Колкото по-богат е домакинът, толкова повече подправки насилваше в ястията и напитките: чер пипер, карамфил, индийско орехче и какво ли още не, все дреболии с цената на злато. Сякаш ги гощаваше с чисто злато. Гърлата на пируващите пламнаха от

лютивината и за да загасят жарта, наливаха цели чаши вино в устата си.

Само абат дьо Монгри ядеше малко, пиеше още по-малко, макар че му се бе усладил печеният рис, лакомство за благородниците, до което простолюдието не можеше да се докосне и което в Тир трудно можеше да се намери. Не беше забравил целта, заради която беше дошъл. Едва слушаше шута, който изреждаше всички пируващи да им шушука дързостите си, едва даваше ухо на астролога, който предсказваше на господаря си скорошна победа над враговете, и на твърденията на алхимика, че най-много след три месеца ще има формулата на философския камък. И тогава за него ще бъде играчка да превръща простите метали в злато и най-големите грешници — в праведници.

Абат дьо Монгри неволно се усмихна. Ето защо конт дьо Монфор държи придворен алхимик — да се избави от властта на тамплиерите, да си произвежда сам нужното злато. Горкият! Имаше да почака. Тамплиерите бяха открили по-рано тази формула — само лихварството имаше силата да умножава златото, да прави злато не от олово, а от нищо. Алхимиците все още не се отказваха от мечтата си. От векове наред. А и господарите им не ги оставяха да се откажат. Дори държаха някои в тъмница, за да не би да издадат другиму откритието си. Затова и смъртността сред тях беше толкова висока — господарите им не можеха повече да чакат.

От дъното на залата се носеше песента на трубадурите, придворните поети, които възпяваха подвизите на господаря си. Танцърки и фокусници играеха между масите. А рицарите-монаси продължаваха да се наливат с искрящото вино, от което лицата им се зачервяваха, очите им блясваха, а езиците им се развързваха.

— Ваше преосвещенство! — обърна се Амори дьо Монфор към госта си. — Монасите от абатството Сен Дени искат да ми продадат за осем хиляди унции злато трънения венец на Христа. Наскоро пък търговец от Венеция ми предложи друг трънен венец. Как да разбере кой е истинският, та да купя него? Осем хиляди унции злато, не е шега то!

Абат дьо Монгри не отговори, сякаш не чу въпроса, убеден, че контът само искаше да се покаже, да блесне с богатството си. Навред бяха плъзнали продавачи на реликви. Едни предлагаха трески от

Христовия кръст, други гвоздеите му, копието, с което е бил прободен Спасителят, чука, сеното от яслата във Витлеем, та дори стъкленици с кръвта на бога, с въздишката му пред смъртта, с млякото на Богородица. Защо да не изнесат за продан и трънения венец?

Тамплиерът се приведе ниско над домакина и запита почти шепнешком:

— Конт дьо Монфор, мога ли да разчитам на вас за една лична услуга?

Лицето на запитания светна. Виж, това беше добър знак. Услуга, направена на кредитор, винаги е от полза.

— Кажете, отче, с какво мога да ви бъда полезен? Абат дьо Монгри преглътна.

— Симон дьо Клерк търси дъщеря ми. Като еретичка.

— Чух за това — рече домакинът.

— Моля ви, конт дьо Монфор, за едно! Дайте ми писмо до абат Симон! Да не я преследва, да я пусне на свобода.

Абат дьо Монгри не би простил на дъщеря си, ако наистина се окажеше еретичка. Не би допуснал такъв позор за рода на дьо Монгри, който е бил винаги верен на Христа и на светия отец.

Ако това беше истина, той сам, със собствените си ръце щеше да я накаже, да измие срама. Ала имота, ала замъка с всичките му владения нямаше да остави на инквизицията. Векове наред е бил притежание на дьо Монгри. Завинаги щеше да остане на дьо Монгри. Монасите губеха собствеността си. Нямаше лична собственост и Мишел дьо Монгри. Замъкът вече беше на Женевиев. Ако я осъдеше инквизицията, щеше да конфискува цялото ѝ имущество. Именно срещу това се бореше абат Мишел. Женевиев не биваше да бъде осъдена. За да остане замъка на внука му, на малкия Жан, на наследника на дьо Монгри...

Амори дьо Монфор се забави. Може би с надежда да вдигне цената си. И измънка:

— Симон дьо Клерк е подвластен на кардинал Ромеи дьо Сент Анж. Нямам власт над него.

Абатът поклати глава.

— Това ми е известно. Ала знам и друго. Без кръстоносците абат Симон е напълно безпомощен. Иска, не иска, ще ви слуша.

Контът продължи да хитрува:

— Зле съм притиснат, отче. Губя сраженията, губя земите, губя парите си. Нямам вече средства да плащам на наемниците. А без тях къде ми е мощта?

Абат дьо Монгри го знаеше. Че кой не го знаеше? Синът на страшния Симон дьо Монфор затъваше все по-дълбоко в тресавището на войната, губеше сражения и власт. Но толкова власт, колкото да освободи една затворничка, все още притежаваше. И той отговори на намека му:

— Упълномощен съм от великия магистър да ви съобщя, че съветът е взел решение да отсрочи с още две години вашия дълг. Заради усърдието в голямото дело, с което сте се нагърбили. Заради богоугодното начинание.

— Слава богу! — отвърна контът. — Моля да уверите великия магистър, че бог ще зачете доброто му дело. С това разумно решение той ми позволява да продължа борбата, та да си отвоювам отново загубеното.

Всъщност орденът на тамплиерите нямаше какво повече да губи. Ако поискаше вземането си, нямаше да получи в замяна нищо. Амори дьо Монфор бе изпуснал всичките си владения. Синът на Раймонд VI му ги бе отнел. А виж, ако изчакаха, все имаше някаква надежда да си ги възвърне и да се разплати. Дотогава я Филип Август щеше да се намеси по-дейно, я папата щеше да прати нови кръстоносци.

След кратко размисляне дьо Монфор добави:

— Ако великият магистър намери за добре да ми отпусне нов кредит, битката ще свърши по-рано. Ще си оправя всички сметки по-рано. Войната — това са пари. Филип Македонски го е казал преди мен: „Магаре, натоварено с пари, може да прескочи всяка крепост.“

Знаеше той, желязото се кове, докато е горещо. Трябваше да осигури нови средства, докато съветникът на великия магистър се намираще в такава нужда. После, когато се разминеше с бедата, абат дьо Монгри щеше да стане предишният бездушен лихварин.

Абатът наистина беше готов на всякакви отстъпки, когато ставаше дума за рода дьо Монгри. Важното беше да се получи писмото. Затова не се колеба много, преди да обещае:

— Аз съм убеден, че той заем ще бъде отпуснат. Войната в името на Христа го изисква. За Христа събира парите си нашият орден, за Христа ги харчи.

Тъй, в такива дружелюбни разговори завърши пиршеството. И когато накрая се прощаваха, и двамата бяха доволни. Единият носеше свития пергамент с нареждане до Симон Еретик за освобождаване на Женевиев дьо Монгри, а другият бе получил думата на най-влиятелния човек в ордена за нов заем.

Тамплиерите, преяли и препили, едва се покатериха на конете си, придържани от многочислените си слуги. Абат дьо Монгри виждаше, че не са годни за път. Гледаше ги с погнуса. Ала не му се искаше да пилее повече време. Всеки загубен час можеше да се окаже фатален. Инквизицията не се бавеше много. Когато решише, действуваше бързо.

Пияната кавалкада най-сетне се източи от замъка, спусна се по криволичещия път надолу и навлезе в разположеното под хълма село. Там цареше празнично оживление. Целият площад пред църквата гъмжеше от народ: търговци, циркаджии, селяни, пременени с най-новите си дрехи. Свиреха музики, играеха народни танци. Полето ехтеше от веселата глъчка.

Конниците се врязаха дълбоко в тълпата. И без да слушат подканите на абата, се разположиха покрай изнесените от кръчмата маси, след като слугите им разгониха от там насядалите селяни. Заръчаха вино, надигнаха чашите си. Само по глътка — му бяха обещали те. А всъщност кой ще седне да брой колко глътки изпива един тамплиер? Абат дьо Монгри седеше настрана-от тях, сам и чакаше нетърпеливо, загледан в множеството, което след първата уплаха от неканените гости отново се бе отдало на веселбата. Седеше, поставил ръка върху главата на гепарда, угрижен, смазан от тежестта на решението, което му предстоеше да вземе.

Женевиев еретичка! Любимата му дъщеря подмамена от сатаната, преминала в лоното на антихриста! И никакво спасение за нея! Тръгнал бе да я измъкне от асасините, а трябваше да я отървава от справедливия гняв на истинската и непогрешима църква. И то защо — за да я накаже после той самият още по-сурово, още по-безмилостно.

Светотатствени мисли се прокрадваха и в неговата глава. Августин Блажени беше изрекъл чудни слова: „Светът е прекрасен, защото го е сътворил бог. Бог е източникът на всяка красота и той самият е най-възвишената красота.“ Наистина ли той свят беше тъй прекрасен? Ако беше така, защо имаше войни и мор, защо трябваше да

раждаш деца, за да ги загубваш? Защо и той трябваше да загуби дъщеря си?

Абат дьо Монгри трепна. Нима и той вече като еретиците, господи?

В образувания кръг сред навалищата дързък жонгльор показваше две дресирани маймунки, облечени като рицари, които се сражаваха, възседнали две кучета, като на рицарски турнир. Те се нападаха с копийцата си, сваляха се от седлата, търкаляха се по земята, вадеха дървени мечове, удряха ги. А народът се превиваше от смях. Толкова рядко обикновеният човек има случай да се присмее на насилниците.

Абат Мишел едва изтрая да не наложи с опакото на меча си нахалника. Та и да го заколи. Нали убийството на човек от тая измет е безнаказано? Права е църквата, като не позволява дори да ги погребват на свято място, в гробищата, при истинските християни. Ала онова, що чу след това, надмина с безочливостта си всичко друго. Млад вагант — странствуващ ученик, от тия, що обикалят света от учител при учител и се изхранват с това, че разнасят новини от място на място, беше събрал друга групичка да й разправя приказки.

Абатът се заслуша неволно. И чу такива думи, че позеленя от гняв. Тъй разправяше вагантът:

— Слушайте, селяни! Ето какво станало в ада. Адът е нещо като тоя свят, само че с ред и правда. Там не попадат праведници както в инквизицията. Има ли по-големи грешници от вагаитите? И ето, озовал се веднъж един грешен вагант в ада. Ако питате падрето, ще ви каже: „Само там му е мястото!“ А какво мислите станало с него? Къде са го сложили дяволите?

Той посочи една стара селянка. И тя отвърна простодушно:

— В катрана.

Разказвачът се обърна към съседа й:

— А ти как мислиш!

— На колелото за разпит. Вагантът се разсмя.

— Не познахте. Дяволите му наредили да подклажда огъня под казана, в който се варели кардиналите, абатите и монасите.

Тълпата се разсмя неудържимо.

Абат дьо Монгри се надигна, готов да даде хубав урок на безочливеца — и нему, и на тия, що го слушаха. Ала други събития го превариха. В близката къща изпищя жена. Пиян тамплиер бе закачил

жена в дома ѝ. И мъжът, и другарите му се бяха хвърлили върху нападателя. Другите монаси изтичаха в негова помощ. Ала нали едва се държаха на крака — селяните се струпаха отгоре им, заудряха наред, един след друг ги просваха на земята.

Единственият по-трезвен, абатът, връхлетя срещу селяните с изваден меч. Просна неколцина на земята. Ала не устоя на множеството. Няколко тежки сопи издрънчаха по шлема му. Зашеметиха го. Той усети, че изпуска щита си. А загубата на щита е позор за кавалера. Ето и мечът се изплъзна от изтръпналите му пръсти.

Това може би щеше да бъде безславният край на прославения абат Мишел дьо Монгри, ако Фахад не се бе втурнал на помощ. Връхлетял бе срещу победителите, бе ги нахапал жестоко и прогонил от тялото на господаря си.

Така го намериха войниците от замъка, които бяха дотичали, повикани на помощ от един побягнал тамплиер-послушник. Едва успяха да укротят разяреното животно, за да приберат ранения и да го отнесат в крепостта. Съсипаха от бой уловените в селото мъже, без да търсят виновни и невинни, ала не им се удаде да хванат побойниците, офейкали навреме към планината.

Придворният бръснар, който беше в същото време и хирург на конта, не се осмели да лекува един абат. Остави тази задача на дворцовия капелан, който цяла нощ чете молитви до леглото на пострадалия, измолвайки от всевишния оздравяването му.

ПРЕДАТЕЛСТВОТО

След като измъкнаха от ръцете на враговете Женевиев дьо Монгри и Хейнрик ван Ленеп, след като Тайната книга попадна в ръцете им, горяните изчакаха определения срок за освобождаването на анцианус Филип. И когато се убедиха, че Симон Еретик няма намерение да изпълни обещанието си, ведно с присъединилите се по пътя им селяни-бугри поеха към Стария манастир. Ако разполагаха с достатъчно време, щяха да съберат много повече хора, с които да се надяват на някакъв успех.

Ала инквизиторът ги превари. Докато бунтовниците още чакаха да пусне доброволно анциануса, той бе повикал на помощ съседния отряд кръстоносци и с удвоени сили излезе сам да ги пресрещне и разгроми, преди да са се опомнили.

Попречи им и изникналото разногласие между Роже Симон и Слав Българина. Богомилът продължаваше да настоява за безкръвна борба. Молеше ги да не бързат с проливането на кръв, преди да са опитали всичко друго. За довод им сочеше успеха си на пристанището. Горянският водач пък настояваше, че Старият манастир не може да се сравнява с никакво пристанище. Старият манастир се охраняваше строго от многочислен отряд.

Волю-неволю бугрите трябваше да отстъпят пред превъзходящия ги противник. И благодарение на местните водачи, които познаваха отлично околността, успяха да се измъкнат от обкръжението по най-затънтените пътеки, като се катереха по непристъпните урви и газеха с часове в ледените горски потоци. Принудени бяха да се приберат в замъка Монгри и там да се приготвят за отбрана. Нямаха друг избор.

В замъка завариха кастелана Жак Баптист. След завръщането му Симон Еретик го бе пуснал на свобода. Защитниците побързаха да вдигнат моста пред крепостната порта. За вода нямаха грижа. Най-често от липса на вода падаха обкръжените крепости. Насред двора беше издълбан кладенец, който не пресъхваше. В избите се пазеше

достатъчно жито и осолено месо. Можеха да изтраят на дълга обсада. А стените и кулите бяха непристъпни, издигнати върху отвесна скала, висока повече от петдесет стъпки. Само един тесен провлак, пресечен от дълбок ров, върху който лягаше подвижният мост, я свързваше със света. Войниците на Женевиер дьо Монгри и горяните заеха веднага местата си. Главните сили се съсредоточиха в двете четириъгълни кули над входа. Зад всеки зъбер на бойниците, по парапетите, зад амбразуриите задебнаха обковани в желязо воители, насочили лъкове и арбалети. Натрупаха дърва до казаните със смола, натъкмиха негасената вар, от която щяха да приготвят варно мляко за ослепяване на нападателите.

Достигнали на хвърлей стрела от рова, първите разузнавачи се прикриха зад дърветата. Постепенно се придвижваха напред и главните сили, заемаха позиции, готови да пресекат всеки опит за излаз на обсадените. Настъпващите подире им се разполагаха на стан зад тях. Някои слизаха долу, под канарите, и обгръщаха замъка отвред в безпощаден обръч. С няколко коли докараха три тарана за разбиване на вратите. Доведените насила селяни започнаха да секат сухи дърва и да ги влачат към рова. Натрупаха насечени клони и долу, под скалите, извозиха няколко коли слама от полето, нахвърлиха я върху кладите, изсипаха отгоре им торби със сярата. Смятаха с огън и дим да задушат защитниците, които явно не биха могли да сломят с редовна обсада.

Затова Роже Симон, опознал отдавна нрава на кръстоносците, заповяда да приготвят кърпи, които всички трябваше да намокрят и да слагат пред устата си при пожара. В отряда винаги имаше по няколко пощенски гълъба за връзка с главните сили на Раймонд. Пазеха ги много скъпернически, само за крайна нужда. И ето дойде и техният ред.

Ала Симон Еретик беше по-предвидлив. Изглежда, очаквал бе и това. Още щом излетяха двете птици, подире им се стрелнаха няколко ловни сокола, настигнаха ги и ги отнесоха на соколарите. Свършиха хубава работа. Не напразно един ловен сокол струваше колкото пет хубави коня. И тази надежда на обсадените пропадна. Остана им само една — да се осланят на своите сили, докато някой доброволен вестител съобщеше на Раймонд за бедствието, в което бяха изпаднали.

Цялата нощ премина в трепетно очакване. Цяла нощ стражите се виждаха в осветената от луната околност, цяла нощ свободните от

наряд защитници не свалиха броните и шлемовете си, готови да скочат мигновено при тревога. Не мигнаха и жените, шепнейки молитви до бога да помогне на верните си чада.

А когато разсъмна добре, бугрите видяха напред пътя пред главната порта вързан за един кол своя анцианус. Облечен в дрипи, измъчен, със засъхнала по тялото кръв от преживените мъчения в инквизицията, Филип се опитваше да се държи прав с устремени към съмишлениците си невиждащи очи.

Слав Българина и Роже Симон, застанали на главната кула, се спогледаха, смазани от безпомощна ярост, безсилни да направят каквото и да е опит за спасението му. Виждаха, кръстоносците ги предизвикваха нарочно към някоя отчаяна постъпка, чакаха да отворят вратите в рискован опит да преодолеят тия стотина крачки, що ги деляха от нещастника, за да го изтръгнат от мъченията. И двамата бяха убедени, че всеки подобен опит е обречен на провал. Макар и добре прикрити, враговете им се виждаха от високите бойници, залегнали зад дебелия дънери и зад купищата насечени клони.

След няколко часа мъчително очакване обсадените забелязаха раздвижване сред нападателите. По пътя се зададе на кон абат Симон. Пред него яздеше войник с бяло знаме. Ясно, предлагаше преговори. Ала както изглежда, и той самият не се доверяваше твърде много на парламентърския знак, затова спря на разстояние, по-голямо от хвърлей стрела. Вдигна ръка и когато струпаното по стените множество стихна, заговори гръмогласно:

— Бугри! Аз имам сила и власт да ви унищожа. Но ще бъда снизходителен, ако ми предадете без бой Българина. Ще ви върна епископ Филип. И ще снема обсадата. Не склоните ли, ще набия Филип на кол пред очите ви. После ще превзема замъка и всички ще прекарам под меча. Бог да ви е на помощ!

И преди още обсадените да се опомнят от неочакваността на това предложение, анцианус Филип се изпъна на въжетата ѝ с неподозирани сили извика:

— Братя! Не се хващайте на уловката му! Не предавайте Българина!

Един войник запуши с ръка устата му, а друг след това я върза с кърпа. Симон Еретик додаде:

— Аз казах! Помислете си! Изберете между великодушието и жестокостта ми. Ще чакам до обяд. Не получа ли отговор, ще убия анциануса ви, ще срина бърлогата ви!

И обърна коня си.

В приемната зала се събраха Роже Симон, Хейнрик ван Ленеп и Слав Граматик. Дойде и владетелката на замъка.

С решителен вид, с огън в очите, богомилът заговори:

— Братя, трябва да ви напусна. Длъжен съм! Най-нетърпелива от всички Женевиев дъо Монгри го прекъсна:

— Аз познавам Симон Еретика. Всяка негова дума е коварство. Не му вярвам. Не му вярвайте и вие!

Слав възрази:

— Откажа ли, ще изпълни заканата си. Все едно, аз ще бъда виновен за смъртта на анциануса. И за вашата...

Роже Симон подкрепи Женевиев:

— Първо иска с хитрост да се отърве от теб. Почувствувал е твоята сила. Сетне ще се разправи и с нас.

Богомилът поклати упорито глава:

— Всеки, който е приел истинската вяра, се е обрекъл предварително на погибел. Така и самият поп Богомил доброволно надяна ризата на смъртно осъдените, когато тръгна да проповядва истината.

— Ти си ни нужен — обади се нидерландецът.

— Най-важното е Тайната книга! Нея трябва да запазим, каквото и да се случи!

Тогава Женевиев дъо Монгри отмести плоча в стената. И зад нея се появи тайник.

Положиха вътре скъпоценната книга и отново наместиха плочата. Никой, който не беше посветен, не би се досетил.

Слав отново заяви:

— Нямам право да остана! И заради мен да се пролива кръв, да гинат хора. Заради такива като мен и него, свършените, да пращаме на голгота обикновените вярващи! Защо ще ни спасявате? И от какво ще ни спасявате? От кладата, с която душата ни ще се освободи от тленния си ковчег, за да се възвиси към бога — за това ли?

— Не за това! — скочи Хейнрик ван Ленеп. — Не само заради Филип. Повече заради тях самите, заради онеправданите. Защо

смяташ, че ще ги пратим на голгота? Ние ще ги поведем към победа, както ги води Раймонд. С кротост и всеопрощение ли ще постигнем рая на земята? Ще паднат ли насилниците от силата на кротостта? Трябва да се изправим срещу земните тирани. Да сразим всяко насилие: и на земята, и на небето.

Слав Граматик го изслуша търпеливо, без да трепне лицето му. И когато той спря, задъхан от вълнение, добави:

— Не ми пречете! Съвършеният не принадлежи на себе си. Той е пожертвувал живота си от часа, когато е приел „утешението“, когато се е посветил на саможертвата. Аз бях длъжен да донеса Тайната книга. И ето, донесох я. Сега се яви нова цел — с моята смърт да спася вас. Защо ме разубеждавате?

Женевиев дьо Монгри се изправи.

— Защото си ни нужен. Разчитаме на твоя ум и твърдост. И защото не вярваме на Еретика. Защото го смятаме годен на всякаква подлост. Защото сме убедени, че няма да устои на обещанието си.

Слав положи ръка на гърдите си.

— Но съгласете се! Нямам право — аз да стоя зад стените и да гледам как гинат хора! И да знам, че ако не бях тук, те щяха да останат живи. Дори да ме излъже. По-добре да загина редом с Филип, отколкото цял живот да ме мъчи угризението...

И се изправи решително.

— Всъщност със себе си само аз разполагам!

Женевиев дьо Монгри го изгледа дълго. Разбра. Непреклонен беше. И даде знак на другарите си. Те я последваха съучастнически. Излязоха от залата. Тогава внезапно тя затръшна вратата зад себе си, превъртя ключа, после го закачи на колана си.

Слав се метна към вратата, разбрал твърде късно какво е станало. Блъсна с рамо. Напразно. Здрава беше тя, изкована от яки дъбови талпи. Обърна се към двата тесни прозореца. Отказа се от пръв поглед да опитва здравината им. Дори със своята изключителна сила не би могъл да изкърти железата, с които бяха зарешетени. Дълго удря богомилът по вратата, дълго моли да му отворят, та да изпълни онова, що изискваше съвестта му. И когато, вече изгубил надежда, се отпусна безпомощно в креслото, чу щракването на ключалката. Той се хвърли към отворената врата. И за своя изненада видя Жак Баптист.

— Тихо! — сложи пръст пред устните си кастеланът. — Аз ще те изведа през тайния вход.

Българинът го изгледа слисан. А Жак Баптист добави:

— Аз те разбирам. Ти си прав. И аз бих постъпил така, ако бях на твое място... За да спася невинните...

Слав го изгледа благодарен и тръгна след него. Дебнешком двамата се измъкнаха от залата и слязоха по една вита стълба в подземията на замъка. След дълго лутане от помещение в помещение с борина в ръка, най-сетне се изправиха пред тежка желязна врата. Кастеланът я отвори с ключ и поведе Българина по зиналата пред нозете им стръмна стълба. Слизаха дълго, докато най-сетне тунелът свърши, задънен от каменна стена.

Двамата натиснаха с рамо скалата. Тя се отмести, откри им изхода навън. Те се вмъкнаха в ниска пещера, скрита от външните погледи под завеса от пълзящи растения.

Водачът посочи напред.

— Сега ще се оправяш сам! Станът на кръстоносците е отсреща, зад гората.

Слав Граматик продължи надолу, навлезе между дърветата. И видя насреща си двама от стражите, които пазеха откъм тая страна. Не опита да се противи. Нали беше дошъл доброволно тъкмо за това? Стражите го хванаха начаса и го омотаха с въжета. Отведоха го в главния лагер пред палатката на абат Симон, където стоеше вързан за кола на стъкмената клада анцианус Филип и по обичая на бугрите пееше псалми преди смъртта си. В захвърлените в краката му чували мяукаха жално котки. Черните котки бяха нечестиви животни, преобразени магьосници, затова светата църква се грижеше да ги отпрати при злите сили, от които бяха изпратени на земята.

Новият пленник не чака дълго. Скоро слугите изнесоха пред разкошната палатка скъп трон. Духовници със сребърни кръстове на шиите и бойци в пълно бойно снаряжение застанаха зад него. Тежковъоръжени стражи с алебарди в ръце и мечове на пояс образуваха пръстен, зад който се струпаха свободните от наряд войскари и слуги. Изнесоха кръстове и хоругви, пред които застана престарял доминиканец със свещ в ръка, запалена от кандилото, що мъждукаше пред образа на богородица в палатката на абата. От тая

свещ палачът после щеше да възпламени факлата, преди да я тикне в сламата на кладата.

Най-сетне пред множеството излезе Симон Еретик. С кръстен знак той благослови и се отпусна тежко в трона си.

Слав все още не допускаше докъде може да стигне лукавството на инквизицията. Все още се надяваше, че абатът ще заповяда да пуснат на свобода стария човек. Затова мълчеше.

И ето абат Симон заговори:

— Българино, отговори сега, е чисто сърце, пред бога и пред светата църква! Кой те прати в нашата земя?

— Бог! — отвърна Слав. — Ала позволи ми и аз да те запитам.

Инквизиторът го пресече рязко:

— Не да ме разпитваш съм те изправил тук... Без да повишава глас, богомилът добави:

— Аз ти се предадох, за да пуснеш анцианус Филип, за да вдигнеш обсадата на Монгри. Позовах се на твоето обещание.

Абат Симон замълча пред това дръзко обвинение, ала срещнал насмешливо-изпитателния поглед на Франсоа Льокок, изръмжа гневно:

— Дадено обещание пред еретик — все едно пред куче.

Това бяха думите на самия папски легат.

Слав Граматик прехапа устни. Значи, прави бяха и Женевиер, и Роже. Значи, наистина се бе поддад на една коварна уловка. И още неопомнил се от смайването си, дочу жлъчния глас на инквизитора:

— Кажи ми, българино, защо дойде ти, а не триж проклетият ти ересиарх Петър? Слав отвърна:

— Защото ме е намерил за достоен.

— А с каква цел?

— Да помогна на истинските християни в борбата срещу Мамоновите слуги, срещу наместника на сатаната в Рим и блюдолизците му.

— Окаянико, чуваш ли се какво бръщолевиш?

— Искам всички да го чуят.

— Ала лъжливи излязоха сметките ти! — изрече инквизиторът. — Не ще те оставя да сееш бесовете си сред вярното Христово паство. Ще те изгоря, ще изгоря и вашето бесовско евангелие, ще унищожа Монгри с всички в него: мъже, жени, деца... Всички!...

— Само това няма да сториш! — провикна се Слав. — Там не всички са бугри. Има и католици!...

— По-добре сто невинни на кладата, отколкото само един богохулник на свобода.

После добави сякаш на самия себе си:

— Прав е негово светейшество. Тоя еретически народ, българският, трябва да бъде затрит от лицето на земята. Тогава нашенските бугри сами ще повехнат като плевели без корен.

— Папата може да ни унищожи, всичко може да стори, ала трябва да знае това — престолът му вече се клати... Ще се срине...

Абат Симон едва се овладя. Доволен беше само от това, че разговорът се водеше на латински. А войниците, все неuki хора, не разбираха тоя език. Само някои от духовниците. Ала те пред никого нямаше да изпуснат ни думичка. Избирал ги бе по вярност, по умение да пазят тайна.

Неусетно небето се бе покрило с тежка облачна завеса. Задуха вятър и вдигна прахоляците по друмищата, усука ги. Заглуши псалмите на превързания към кола мъченик.

Тогава, неуспял повече да се овладее, Франсоа Льокок се провикна:

— Слушай, еретико! Не на дискусия сме те извикали тук, а на съд. Не чу ли?

— Правата вяра не се доказва със съд и клади, а със слово. Словото е божията сила.

Инквизиторът понечи да го прекъсне:

— Законът повелява...

— Законът — обади се от кладата и Филип. — Сатанаилова уловка. Още първият закон, юдейският, е даден на Мойсея не от бога, а от Сатанаила, със Сатанаилов огън, на Сатанаиловите скрижали издълбан.

Вятърът се усилваше. Войниците се загръщаха в наметалата си, търкаха напрашените си очи.

— Всички вие се смятате божи, угодници — каза инквизиторът. — Истински християни, небесни жители. И ти също. Е, добре. На божи съд ще те изправя сега, не на човешки. Нека бог покаже праведен ли си. На кладата ще ви поставя двамата с Филип. Ако сте угодни богу,

ще оцелеете. Бог ще ви запази. Както запази от огъня Пиетро Алдобрандини.

Слав отвърна решително:

— Със смърт няма да ни уплашиш, отстъпнико. Както не се уплаши поп Богомил, както не се уплаши от кладата и Василий Врача, както не се уплаши и приматът Петър и умря пребит от камъни. Има само един божи съд. Той е на небето. И огънят е Сатанаилов, и съдиите са Сатанаилови слуги...

Без да го изслуша докрай, абат Симон вдигна ръка.

— Вържете и този богомразец на кола!

Стражите хванаха осъдения за ръцете и го повлякоха към кладата.

Трябваше да унищожи двамата богохулници, за да смаже духа на еретиците, за да повдигне духа на своите бойци. Предстоеше му тежка битка. Монгри имаше славата на яка крепост, костелив орех. Трудно щеше да падне пред едно разколебано войнство.

Франсоа Льокок го побутна по лакътя:

— Радостна вест, монсеньор!

Абатът се обърна. И видя Жак Баптист.

— Аз ще ви приведа през тайния ходник на замъка — рече кастеланът.

— Бог да те възнагради, чадо, за доброто дело — благослови го абат Симон.

Бурята се усилваше. Вятърът разлюля дървесата, размята опънатите палатки, които се разхвърчаха във въздуха, повлекли въжетата и коловете, нахвърлиха се като живи чудовища върху уплашените хора.

Тъкмо тогава, в тая суматоха, някой изкрещя:

— Бугри! Зад нас!

Наистина от гората полетяха стрели, просвистяха над множеството. Това беше малък преден отряд на конт Раймонд, по-право малка част съгледвачи. Ала кръстоносците не знаеха това.

Обезумели от страх, те отстъпиха нагоре, пръснаха се безредно, без да слушат заповедите, и заканите на абат Симон дьо Клерк:

— Стойте, страхливци! — крещеше прегракнал той. Ала напразно.

Побеснял от гняв инквизиторът сам мушна факлата в кладата. Натрупаната суха слама лумна изведнъж, запращяха наредените връз нея борови съчки.

Но той не можа да изчака гибелта на жертвите си. Когато на поляната изскочиха първите горяни и започнаха да го замерват със стрели и копия, Симон Еретик запретна расо и хукна да догони войскарите.

Спасителите срязаха въжетата на осъдените, измъкнаха ги от разгарящия се огън още незадушени, само с опърлени дрехи и коси.

— Сега накъде? — запита водачът на отряда.

— Към замъка! — отвърна начаса Слав. — В помощ на обсадените.

Отгде можеше да допусне, че Жак Баптист вече бе издал тайния проход?

Хванал за ръка изнемощелия катарски първосвещеник, той поведе войниците нагоре.

РАЗДВОЕНИЕТО НА ЖЕНЕВИЕВ

Това беше най-голямата ѝ грижа. Какво друго можеше да стори? Женевиев дьо Монгри отиде при бавачката си, старата Мари, и седна до нея на леглото.

— Ще ми направиш ли една услуга? — запита я тя. — Една голяма добрина.

Мари отвърна:

— Че ако не го направя за теб, за кого другиго? Само кажи какво искаш!

Женевиев се приведе към нея и почти пошепна:

— Ако се случи нещо с мен, ако замъкът падне в ръцете на кръстоносците, опази детето ми! Предай го на леля Луиз!

Мари скръсти ръце на гърдите си.

— В името на бога!

След това, донейде поуспокоена, Женевиев се изкачи наврѣх наблюдателната кула, за да огледа отвисоко околността, да проследи движението на враговете, да разгадае, ако ѝ се удаде, замислите им.

Беше уверена в здравината и непристъпността на своята твърдина. Не на една обсада бе издържала тя през вековете. Можеше да устои и на тази, да изчака помощ от конт Раймонд, ако той пожелаеше или имаше сила да стори това. Не беше уверена най-вече в себе си. Правилно ли бе постъпила тя, що носеше вината за всичко? Ако се бе оказала по-твърда там, в подземията на инквизицията, анцианус Филип нямаше да попадне в лапите на жестокия Симон дьо Клерк, Слав Българина нямаше да преплава морето, та да донесе Тайната книга и да се окаже затворен в една обсадена крепост, нямаше всички други страдания да се стоварят върху главите на клетите хорица. Ех, наистина, тя опита и в падението си да постъпи така, както повеляваше сърцето ѝ. Премълча за скривалището на анциануса. Издаде само книгата. Тѣй беше сметнала тогава, тѣй смяташе и сега. Най-важното е човекът. Човекът струва повече от всяка книга, повече дори от Тайната книга. Защото всичко на тоя свят, защото и Тайната

книга беше създадена заради човека. Не човекът заради книгата. Болеше, много я болеше. Мечтала бе да даде нещичко и тя, както хилядите мъченици, които са гинали по арените и на кръстовете в името на Христа. Мечтала бе, а когато бе дошъл часът, не бе устояла, прекършила се бе. И все пак, би ли могла да не се прекърши? Коя майка на нейно място щеше да издържи? И би ли била тогава истинска майка? Дали не беше вече много късно да се включва в борбата? Майката, всяка майка, контеса или селянка, поставя рожбата си над всичко — над имот, над чест, над другите хора. Дори — прости й, боже, — дори над бога. За този грях, а всяка слабост, когато се отнася за вярата, е смъртен грях — тя беше длъжна да понесе изкуплението. Беше длъжна. И ето, настанал бе денят да пожертвува всичко това — и име, и владения, а може би и живота си. И болката, оная скрита, потискана дълбоко в гърдите болка, отново стисна сърцето й, спря дъха й. Своя живот — добре, но Жан, невръстният, безпомощният Жан — какво беше виновен пък той? Как щеше да го остави?

А нейде в ниското се бе разгърнал станът на кръстоносците. И там на кладата щяха да изгорят анцианус Филип.

Очите й се напълниха със сълзи. Клетият старец! Ако беше при нея, той щеше да й каже, че не бива да жали, защото от огъня ще се представи веднага на бога. И все пак...

Бурята се усилваше. Горе, на високото, воините се омотаваха в плащовете си и се потуляваха зад някой зид или бойница. Долу, под краката й, люлееше клони гората, в която се криеха обсадителите.

Внезапно тя трепна, чула името си. Извърна се и-видя Роже Симон, който се изкачваше задъхан от бързана по каменната стълба.

— Българина! — извика той отдалеч. — Избягал! Тя неволно притисна с ръка сърцето си.

— Някой му е отворил. Женевиев се досети изведнъж:

— Жак Баптист! Да го намерим веднага! У него е вторият ключ.

Ала колкото и да го дириха, колкото и да го викаха, не успяха да го открият. Сякаш бе потънал вдън земя.

Женевиев се спусна към подземиято, запъти се към желязната врата на тайния вход. И я намери отворена. Отдавна никой не бе ходил там, не бе ставало нужда, затова подът бе застлан с дебел слой прах. И върху праха личаха ясно стъпките на двама мъже, които съвсем наскоро бяха минали оттук, без да се върнат назад.

Значи тъй, успял бе да избяга, успял бе да изпълни това, що бе намислил? И то с помощта на кастелана й. А защо ли му беше помогнал Жак Баптист? И той ли бе решил да се пожертвува?

Преди нея реши Хейнрик ван Ленеп:

— Да ги нападнем! Преди да е станало късно.

— Да ги изненадаме! — подкрепи го тозчас Женевиев. — Ще ги ударим в гръб през тайния изход.

Само Роже Симон се поколеба.

— Българина го каза, това са негови думи. Нямаме право заради един човек да жертвуваме народа. Слав отиде сам, доброволно...

— За да спаси нас — прекъсна го Женевиев. Хейнрик я подкрепи разпалено.

— А защо говорехте друго — прекъсна го Роже, — когато ставаше дума за анциануса? Нима ще оставим без защита и Тайната книга?

Съжали начаса, когато видя как пребледня лицето на владетелката на замъка, как занемя в гняв нидерландецът.

Женевиев дьо Монгри едва се овладя да не заплаче пред всички. Наистина, би ли се решила на това, би ли приела риска заради някого другиго — да речем заради Филип, заради Роже Симон? И то заради човек, поначало обречен на смърт, заради един свършен, когото няма право дори да погледне като мъж? И този ли грях, господи? И пред това ли изкушение я изправи сатаната?

Трябваше да се пребори със сатаната в себе си. Трябваше. А нямаше сила. Не можеше да остане така безчувствена, бездейна, когато Слав навярно умираше, задушен от жарта и дима. Не можеше.

Тя направи последен опит:

— Сега има надежда. А преди това нямаше. Сега, в бурята...

Роже Симон също като тях не можеше да стои бездеен, като вълк в ловна яма, докато другарите му може би загиваха. Женевиев, макар жена, беше по-права. Дори не само за ония двамата нещастници, а и за себе си, за обсадените. Ако не успееха да се спасят с изненадващ удар оттам, откъдето не ги очакваха, и то сега, надали това щеше да се удаде по-късно, когато край замъка щяха да се струпат нови кръстоносни пълчища като чакали, жадни за кръв и плячка.

Взеха решението начаса. Отбраха най-здравите и най-сигурните бойци и ги поведоха през прохода.

Планът им беше много прост. Разчитаха единствено на изненадата. И на дързостта си. По примера на Славовото нападение на пристанището. Щяха да прекосят горичката, която отделяше пещерата от лагера на кръстоносците, щяха да нахлуят в него внезапно, да всеят смут, да грабнат осъдените и да се изтеглят по същия път. Не смятаха да срещнат някого в гората, защото и обсадителите би трябвало да не очакват опасност от тая страна.

Бугрите навлязоха между дърветата, брулени от вятъра, сепвани от трясъка на откършваните клони.

И преди още последните бойци да се източат от пещерата, внезапно се озоваха пред бързащите насам паписти с абат Симон начело.

Видял ги, той вдигна високо кръста си и изтича пред всички, като викаше прегракнал:

— Христови воини! Удряйте, бийте еретическите кучета!

Кръстоносците нямаха друг избор. Зад гърбовете си чуваха виковете на преследващите ги горяни. Развъртяха мечове.

Битката се разгоря мигновено.

Но не за дълго. Притиснати от по-многочисления противник, бугрите взеха да отстъпват. Роже Симон се биеше като истински рицар, Хейнрик ван Ленеп размахваше меч побеснял, изгубил шлема и щита си в боя. Не им отстъпваха по мъжество и останалите, ала врагът ги превъзхождаше.

Накрай еретиците се юрнаха безредно назад, преследвани по петите от настървените победители. Сблъскаха се пред пещерата. Тъкмо тук някой трябваше да се пожертвува, за да задържи нападателите, докато другарите му се приберат зад каменния блок. Хейнрик ван Ленеп доброволно пое тази задача. Изскочи напред и развъртя още по-яростно оръжието си, разколеба с безразсъдната си смелост враговете.

Случайно, в шемета на битката, той съгледа на двайсетина крачки от себе си инквизитора. И изведнъж разбра, че има защо да умре. Смъртта му добиваше смисъл. Нидерландецът отскочи встрани, намери пролука между нападателите, премина на два скока между тях и вече замахваше с меча си към уплашения инквизитор, който вдигна кръста да се защити с него, когато запратена изневиделица стрела се впи във врата му.

Уви! Саможертвата му се оказа безполезна. Отстъпващите не свариха да се скрият в прохода. Група кръстоносци избиколиха нидерландеца и се хвърлиха върху неколцината бугри, които се опитваха да прикрият отстъплението на събратята си. Посякоха ги и нахлуха в подземиято, попречиха каменният блок да се върне на мястото си.

СЛАБОСТТА НА СЪВЪРШЕНИЯ

Бурята затихна. Смълча се и гората, натежала, както се смълчава след дъжд. Оцеждащите се дъждовни капки прошумоляваха изрядко по листата. Почваха да се обаждат уплашени птици.

Начело на отряда на горяните Слав Граматик бързаше нагоре към подземието, откъдето бе излязъл. Чувство, макар и неосъзнато докрай, по-силно от разума, по-непреодолимо и от жаждата за живот, го теглеше натам, към братята, към Хейнрик, към Роже... Към Женевиев.

Когато пристигнаха до тайния вход, сражението беше свършило. Част от папистите бяха нахлули вътре, останалите още се тълпяха отвън в очакване на реда си да се вмъкнат те.

Видели неприятелите си, горяните връхлетяха насреща им. Отново зачатка стомана в стомана, отново забръмчаха като разлютени оси тежките стрели, отново застанаха ранени.

Тогава, в разгара на боя, съвсем случайно Слав се спъна в някакъв труп. Не би се спрял, ако не бе зърнал лицето му.

Това беше той, Хейнрик ван Ленеп!

Приклезна до него, положи главата му на коляното си.

— Хейнрик! Хейнрик!

Умирацията не го чуваше. Само стенеше и от време на време профъфляше някоя едва разбираема дума: Слепецът приближи опипом.

— Кой е този?

Богомилът отвърна, преглъщайки мъчително:

— Хейнрик ван Ленеп. Не е бугр, чужд е... Но... Филип вдигна към небето безжизнените си очи:

— Който е против насилниците, е с бога... Каквото и да мисли, както и да го назовава... Не е чужд.

Главата на ранения клюмна, а изпънатото в последно усилие тяло омекна. Дъхът му спря.

Отишъл си бе Хейнрик.

Нямаха време дори да го погребат. Само го затрупаха с клони, докато се върнат пак.

А горяните налитаха с диви крясъци и размахваха оръжия срещу желязната стена на кръстоносците, които отбраняваха входа. Звънтяха срещналите се мечове, копия и щитове, брони и шлемове. Падаха ранени и посечени — от едната страна и от другата.

Най-сетне хората на Раймонд успяха да се вмъкнат вътре.

Окрилени от успеха, бунтовниците овладяха пещерата, започнаха да овладяват и подземния вход.

Стъпало след стъпало!

Най-сетне, изтласкали и последния кръстоносец, прекрачвайки трупове, стигнаха до изхода.

Напреде им грейна светлият отвор.

Слав се закова като вцепенен на място.

Това, що виждаха очите му, беше чудовищно. Не човеци, а ще речеш побеснели демони, облечени в желязо, тичаха напред-назад и сечаха с мечовете си щураците се обезумели хора, които се опитваха да се укрият някъде.

В туй време по крепостните стени се водеха откъслечни битки. Непристъпни бяха те, но само от външната страна, не бяха строени за отбрана срещу нападатели отвътре. По каменните стълби се изкачваха кръстоносци, които се вкопчваха с мечове и алебарди в оределите защитници. Профучаваха копия и все по-редки стрели. От бойниците политаха в пропастта убити и ранени. За да не паднат в ръцете на врага, някои бугри сами скачаха подире им от зидовете.

Папистите бяха овладели някои от бойниците. В средната кула, успели овреме да залостят желязната й порта, се бяха укрепили неколцина от обсадените и с решимостта на обречени продължаваха боя. И не хабяха боеприпасите си. Всяка отправена стрела улучваше някой противник, всеки хвърлен камък смазваше нечия глава, всеки излят котел със смола обгаряше неколцина. Защитниците бяха опитни стрелци, отчаяни бойци, които щяха да продадат скъпо и прескъпо живота си. Повечето от тях бяха минали през инквизицията, мнозина бяха загубили близките си в инквизицията. Затова бяха решени да не попадат повторно в нейните нокти.

Горяните не изчакаха заповедта на предводителя си, не погледнаха слепия анцианус, който мълвеше молитви. С изтеглени мечове, гневни, те се нахвърлиха върху вилнеещите кръстоносци,

принудиха ги да изоставят безпомощните си жертви и да се обърнат срещу тях.

Тогава Слав чу издрънчаването на веригите и скрибуцането на макарата. Мостът на главната порта се спусна над рова и отвътре се юрна навън тълпа от разплакани хора: старци, жени и деца, които носеха черковни хоругви, кръстеха се и викаха:

— Милост! Не сме еретици! А верни чада на папата?

Притиснати от нахлулите през тайния вход кръстоносци, част от обсадените, наистина католици, бяха отворили тежката порта, за да подирят поне те спасение.

При вида на иконите и кръстовете войскарите пред портата се смутиха, засуетиха се, отпуснаха оръжията. Тълпата се опита да се възползува от това, та да се пръсне из гората.

Тъкмо в тая суетня изскочи Франсоа Льокок с разрошени коси, раздрано расо и блеснали в жестоко опиянение очи:

— Какво се отпуснахте като баби? Защо не колите? Един рицар, попаднал пред него, отвърна объркан:

— Не знаем, отче.

— Какво не знаете?

— Как да отличаваме нашите от еретиците. Франсоа Льокок изкрещя като безумен:

— Убивайте всички наред! После бог ще разпознае своите!

Слав чу тези безчовечни думи и неволно потрепери. Преподобният Арнолд Алмарик ги бе изрекъл пръв при клането в Безие. Убийците ги бяха запомнили и ги повтаряха упорито след него, та да оправдаят пред другите и главно пред себе си своята кръвожадност.

Кръстоносците се нахвърлиха върху множеството. Развъртяха още по-настървено оръжията си, може би да оправдаят с ново усърдие краткотрайната си слабост. Жените се развикаха, запищяха децата.

„Господи! — неволно си помисли Слав. — Как допускаш всичко това? Докога ще властвува над света Сатанаил? И дали някога ще дойде краят на неговото царство? Дали не са по-прави драговитите, които смятат, че на земята винаги ще побеждава злото?“

Сякаш прочел мислите му, анцианус Филип, успял да го последва дотук, го хвана за ръката:

— Не ги жали, брате! Защото мъртвите са по-блажени от нас! Защото душите им, освободени от тленната обвивка, вече летят към престола на бога. Защото са се отървали от гнета на Мамона, от всички земни, властелини, от всички земни злини. Защото живите са тези, които са за окайване.

— А кога ще дойде Божието царство тук, на земята? Кога? Нали към него се стремим ние? Иначе, ако е за небесното, то тогава защо се борим? По-добре да се пръснем из монашеските обители...

Земите, и българската, и франкската, и ромейската, бяха пълни с отшелници, които в усамотение и богосъзерцание опитваха да спасят собствените си души. Слав знаеше за следовниците на Ивана Рилски, на Прохор Пчински, Гавраил Лесновски, Йоаким Осоговски и стотици, и хиляди други.

— Ние сме длъжни да живеем, за да спасяваме душите на ближните! — отсече решително Филип.

Слав усещаше как се задъхва от бездействие пред кървавата касапница, която вилнееше пред очите му.

— Не мога да стоя така, отче, със скръстени ръце пред насилието. Надига се бесът на злобата в гърдите ми, едва сдържам пестниците си.

Анцианус Филип разбираше какво става в душата му. Нали някога и той беше млад и зрящ, нали и него тогава сатаната бе изкушавал така? Бе го тласкал към кръвопролитие и убийство, подмамвайки го с надеждата, че тъй ще помогне в борбата срещу неправдата.

— Не забравяй, сине — рече той, — ти си съвършен, небесен жител, сол на земята. Слушателите, дори обикновените вярващи, са свободни да грабнат оръжие в защита на справедливостта. Съвършеният — не. Неговото оръжие е оръжието на бога — словото. Словото е по-могъщо от всеки меч.

Защо ли му говореше? Та Българина го знаеше отлично. Съвършеният се отказва от всичко земно: от жена, от деца, от всякакви блага и наслади в живота. Защото е обречен богу, мъртвец приживе. Истинският християнин отрича убийството въобще, дори на животното. Нали затова съвършеният няма право да яде месо? Какво остава за погубване на човек? Затуй съвършеният не притежава и оръжие. За разлика от католическите монаси от военните ордени, които воюват и

убиват като всички други войскари, за разлика от обикновените духовници, които не носят меч и копие, но затова пък имат право на самозащита с тояга и боздуган.

Тогава Слав съзря Женевиев, която носеше наръч стрели на защитниците.

Един кръстоносец се хвърли отгоре ѝ. Вдигна меча, ала тя увисна на китката му. Войникът я отблъсна от себе си и замахна повторно.

Не успя. Като ранен звяр Слав се изтръгна от ръката на слепеца, който се опитваше да го възпре, и на два скока се изкачи върху тясната площадка сред оплисканите с кръв мъже. Без да съзнава какво прави, той се наведе, грабна едно изтървано копие и го запокити е цялата сила, на която бяха способни мишците му. Острието прониза гърдите на войника. Без вик, без стон оня се строполи на земята пред слисаната си жертва.

— Женевиев! — извика богомилът. — Насам, насам! А тя стоеше и го гледаше отдалеч.

Без да размисля, подтикнат от някакъв първичен нагон, от някакъв порив, Слав грабна първия меч, който видя пред нозете си.

Кръстоносците не устояха пред яростния му устрем. От нападение преминаха в отбрана, протегнали напред щитовете.

На запад облачната завеса се бе разкъсала и през пролуките ѝ надзърташе ниското слънце. По излъсканите брони, по мечовете и щитовете проблясваше отражението му. Заслепяваше очите. Ударите ставаха неточни.

— Българино! — провикна се отдолу Филип. — Не забравяй, че си съвършен! Ти идваш от България пример да дадеш...

Сякаш не чул думите му, богомилът продължи да вика:

— Женевиев, към мен!

Насреща му се втурнаха няколко души с протегнати напред копия. Слав отметна с меча си няколко остриета, та си направи пролука, развъртя се с цялата си сила, олицетворил в своя порив като че ли самият бог на войната.

Враговете му се слисаха пред тая безумна смелост. За тях и това беше чудо — сам човек, при това без ризница, без щит, да остане неуязвим сред толкова оръжия. Не можеха да си обяснят това с неговата мощ и пъргавина, със своята неповратливост в тежките метални доспехи. Те се смутиха, запристъпиха назад.

Видял позорното им отстъпление, Франсоа Льокок не можеше да допусне такъв срам за Христовото войнство, на което бе възложено да изкорени плевелите на еретизма. Забравил сана си, той грабна един лък и пусна стрелата, която избръмча и се впи в незащитеното рамо на Българина.

Слав изтърва оръжието си, от болка коленете му се подкосиха, той се свлече на земята, ала не изгуби съзнание. Бойците на Раймонд го прикриха веднага и продължиха да настъпват. Кръстоносците обаче наобиколиха Женевиер с насочени копия.

Тогава над множеството се разнесе гласът на абат Симон.

— Не я убивайте! — провикна се той. — Искам я жива!

Неколцина души се метнаха отгоре ѝ, хванаха я и я помъкнаха. Папистите бързаха да се измъкнат от крепостта, да се отдалечат час по-скоро, защото не допускаха колко малко горяни бяха проникнали вътре.

В премала Слав се опита да се надигне отново, отново да хване меч. Ала не успя. Ръката му, обезсилена, изпусна оръжието.

Посегна с лявата. Напразно. Не бе я упражнявал, не можеше като тамплиерите да си служи еднакво добре и с двете ръце. Изтръгна стрелата от раната и я захвърли настрана. Кръвта рукна още по-обилно.

Надигна се отново и залитайки, тръгна към анциануса, който се бе прислонил в една ниша на крепостната стена и напрегнат се вслушваше в шума на заглъхващата битка. Когато долови стъпки, старецът обърна глава по посока на идващия и зачака. Слав Граматик му се обади отдалеч.

Когато стигна до него, анцианус Филип го хвана за дрехата.

— Ранен ли си?

После опипа раната, извади от торбичката, що висеше винаги на врата му, щипка сухи дроги, сдъвка ги и ги сложи върху рамото на богомила. Кръвоизливът постепенно престана.

Слав приведе глава:

— Недостоен съм, отче! Недостоен да се грижиш за мене!

Анцианус Филип разпери ръце:

— Не стига само да се разкаеш, сине. Той, папата, опрощава така — след изповед, с индулгенция. Та от това по-лесно няма — разкайваш се и продължаваш да грешиш.

Богомилът почти простена. Тежка беше борбата в душата му.

— Затуй не искам опрощение. Знам, бог ще ме съди за слабостта. Не устоях пред изкушението на Лукавия. Нямах сили да овладеея гнева си, възмуцението си от неправдата, от човешката жестокост... Слаб съм, отче...

А усещаше, че в тялото му все още намира силата.

— Бог ще ме съди... Нека...

Не можеше да се задържи в замъка, когато знаеше, че Женевиев, тая, заради която бе извършил най-големия грях в живота си, отново бе попаднала в ноктите на инквизицията. Сърцето му, огненото човешко сърце, не можеше да стои покорно, биеше, задушаваше го, тласкаше го не към смирение, а към дела, насочваше десницата му към меча.

Накрая, сякаш без да мисли, поддал се единствено на порива си, Слав се реши и с отчаянието на клетвопрестъпник се изправи пред струпаните бугри и извика:

— Кой от вас ще тръгне с мен да спасим от кладата сестра Женевиев?

След настъпилото мълчание се чуха няколко гласа:

— Аз!

— Аз!

— Аз!

БУНТЪТ НА ИНКВИЗИТОРА

Когато папистите успяха да се съберат край Стария манастир, завариха там подкрепленията, изпратени от конт Амори дьо Монфор, който правеше последни усилия да спечели някакво надмощие в безнадеждно проточилата се война.

Навред, не само сред миряните, още повече сред войскарите, кардинал Ромен дьо Сент Анж беше пуснал своите шпиони. От един капелан в дошлата част отец Франсоа Льокок научи вестта, че тамплиерът Мишел дьо Монгри е получил писмо за освобождаването на дъщеря си. А това, то се знае, объркваше сметките му. Монгри беше богато владение. Инквизицията не биваше да го изпусне. Затова Женевиев дьо Монгри трябваше да бъде изгорена като еретичка. И то колкото е възможно по-скоро. Амори дьо Монфор губеше не само сраженията, губеше и богатствата си.

Шушукаше се, че неудачният конт се кани да отстъпи правата си на краля и да зареже борбата. И светият отец, волю-неволю все по-често обръщаше поглед към бунтовника Раймонд VII. Предпочиташе на това място един конт пред един крал. Ако шпионинът на инквизицията не знаеше това, тогава какво знаеше? Папата беше поставил на Раймонд едно-единствено условие — да се отрече от еретиците, за да получи благословията му и ведно с нея — цялата власт над Лангедок. А това в по-далечните планове значеше — още един съперник на френския крал. Въпросът беше в това: ще зареже ли Раймонд своите досегашни поддръжници, ще ги продаде ли в изгодната сделка?

За светата църква, за нейното най-мощно оръжие — инквизицията, отец Франсоа беше готов да стори всичко. С целия фанатизъм, на който бе способен. Защото и тя му беше дала всичко. Простия слуга бе превърнала в човек. Защото човек без власт не е никакъв човек, а говедо, овца, все едно нищо. Дала му беше власт не само над простите селяци и чираци от работилниците, дала му беше власт над кавалери, над виконти. Една изтървана дума пред него

можеше да отпрати виновника с всичкия му блясък, богатства и титли на кладата. Властта е единственото благо, заради което си заслужава да живее човек. Тя е наслада, с която не може да се сравни никоя друга, защото самата тя е източник на всички наслади: на женски ласки, на разкош, на пиршества и пиянства. И на това, що е над всичко — съзнанието, че си по-силен, че другите зависят от теб, че свеждат гузно очи пред твоя поглед, че треперят. Да се страхуват от тебе — и то тия, които преди години не са те смятали за човек... Ония, аристократите, родените с власт, не могат да разберат това чувство. Защото не са изпитали другото, което той е изпитал — унижението... За унижения властта е като кристален извор след мъчителна жажда...

Абат Симон се бе затворил в килията си. Забранил бе да го безпокоят за каквото и да било. Но Франсоа Льокок нямаше време за чакане. Всеки миг можеше да пристигне тамплиерът и да изтръгне от ръцете им ценната плячка. Затова почука решително и влезе в килията.

От погледа му не можа да убегне сянката, която се мярна в очите на страшния инквизитор. Не само сянка на досада, повече на страх. И сърцето на шпионина отново потръпна от доволство.

— Ваше преосвещенство! — рече той почтително. — Какво ще наредите за еретичната?

Ала под тая привидна почтителност абатът прочете скритото тържество. И се опита да защити достойнството си.

— Сега не е време да се занимаваме с някаква жена. Имаме големи грижи.

Отец Франсоа помълча малко, предчувстващ насладата от следващия си удар. Накрай, привел ниско глава, добави:

— Абат дьо Монгри идва насам със заповед от конт дьо Монфор. За освобождаване на дъщеря си.

— Е? — сопна му се инквизиторът.

Шпионинът едва удържа самодоволната си усмивка. Сякаш четеше в душата на инквизитора. Виждаше всичко, най-съкровените му вълнения. Ликуваше, като гледаше напразните опити на Симон Еретик да изглежда равнодушен. Играеше си с него, както си играе с уловената мишка преситена домашна невестулка.

— Ако е така — рече той, — трябва да я пуснем. Симон Еретик вдигна рамене.

— Ако трябва, ще я пуснем. Франсоа Льокок прие най-невинен вид.

— Тогава негово блаженство кардинал Ромен дьо Сент Анж ще запита защо не е била извършена навреме екзекуцията. И по чия заслуга Светата инквизиция се е лишила от имението Монгри. Може да допусне всичко: и неугаснали симпатии към еретиците, и минали чувства... Много размисли могат да минат през главата на един досетлив човек.

Абат Симон стисна челюсти тъй, че зъбите му изскърцаха. С усилие се сдържа да не скочи отгоре му и да го удуши със собствените си ръце. Да прекърши тънкото му вратле. И да сложи край веднъж завинаги на всичко...

А отец Франсоа, сякаш не забелязал нищо, добави с най-покорната си усмивка:

— Аз само за ваше добро, монсиньор. И за светата църква, чиито верни слуги сме ние двамата.

Симон дьо Клерк процеди през стиснати устни:

— Светата църква ще получи своето!

В днешния лош ден беше намразил целия свят — с еретиците му, с христовите му воини. Без да се бави повече, той нареди:

— Водете я на кладата!

Длъжен беше да сложи край на всичко! Нямахше защо да отлага. Ако я премахнеше, може би най-сетне щеше да се отърве от всички мъки, от всички колебания. Щеше да намери и той своя покой...

И когато след малко Франсоа Льокок го уведоми с раболепен поклон, че всичко е готово, той коленичи пред иконата на богородица, прекръсти се трикратно след пошепнатата молитва и излезе навън, приел отново обичайния си суров и безчувствен израз, от който трепереха враговете. Зениците му гледаха зло и студено.

Начело на мълчаливата свита от смръщени доминиканци с отметнати назад качулки, които бяха открили лъсналите им тонзури, абатът премина през шпалира от благородници и военачалници, посред струпаното войнишко множество. Все тъй мълчаливо зае мястото си на покрития с червен балдахин трон под гора от хоругви и кръстове, носени от неподстригани послушници.

На два кола висяха привързани две чучела с надписи на гърдите: „Филип“ на единия и „Българина“ на другия. Неупели да изгорят

самите обвиняеми, инквизиторите бяха решили да сторят това задочно, за назидание и заплаха. За тях и това на пръв поглед безсмислено аутодафе имаше смисъл. Еретиците, дори останали живи, всъщност бяха мъртви, осъдени на вечни мъки в ада и поставени извън законите на земята.

Абат Симон даде знак. И хорът на монасите запя в настъпилата тишина. Отначало тихо, приглушено, като шепот на листа, кога полъхне вечерникът. Неусетно песента се усилваше, политаше над множеството, заехтяваше звучно и тържествено.

И ето, тълпата се раздвои, отстъпи, направи път на стражите, които водеха отдавна осъдената грешница. По риза, с разплетена коса, пребледняла, тя пристъпваше като замаяна с широко отворени, ала невиждащи очи, с безизразно вкаменено лице, оглушала в страданието.

Пред кладата я спряха, обърнаха я към инквизитора, който продължаваше да гледа пред себе си нейде далеч, отвъд струпаното множество, отвъд планините, които обграждаха долината, с такъв безучастен вид, сякаш не я забелязваше.

Франсоа Льокок произнесе на висок глас присъдата, с която трибуналът на Светата инквизиция изпращаше на изгаряне тленното тяло на грешницата, за да спаси душата ѝ, пречистена от огъня, през които щеше да премине.

После протегна дървеното разпятие към устните ѝ.

— Дъще! — рече той. — Смири душата си! В сетния час измоли опрощение от бога за тежките си прегрешения. Разкай се, дъще, за да получиш изкуплението и вечното блаженство!

Женевиев дьо Монгри трепна, сякаш се събуди от сън. Извърна глава с погнуса. После промълви тихо, но ясно, тъй, че всички чуха думите ѝ:

— Махнете се, слепи фарисеи! Не аз ще се разкайвам за делата си, а вие. Вас, тираните, слугите на Мамона, бог ще съди.

Свикнал с упоритостта на еретиците, Франсоа Льокок добави търпеливо:

— Имаш малко време, дъще. После ще бъде късно. Пред вярната неотменима смърт Женевиев отново бе придобила дързостта на дьо Монгри. Знаеше, че и с разкаяние, и без него, нямаше да получи пощада.

— Умирам — рече тя твърдо, — в името на единствената истина. В смъртта си ще се слея с белите апостоли на мира и световното братство, които очертават пътя на жертвата.

Внезапно Симон Еретик се надигна:

— Стига, грешнице! Престани с вашите кабалистични заклинания!

Множеството трепна. Никога не бяха виждали така разстроен своя безчувствен инквизитор. Какво ли ставаше сега с него?

— Водете я! — извика абат Симон и се тръшна в креслото си.

И палачите със спуснати качулки, през чиито прорези святкаха безизразните им очи, я поведоха по дървената стълба, вързаха я за третия свободен кол между двете чучела и слязоха обратно на земята.

Отец Франсоа поднесе свещта, запалена от кандилото в олтарата на манастирската черква. Палачът допря до нея факлата си, после докосна четирите ъгъла на кладата. Подложената слама пламна мигновено, запраща натрупаната борина. Пламъците лумнаха изведнъж, извисиха се.

Тогава Женевиер дьо Монгри, както постъпваха повечето бугри, запя предсмъртния си псалом.

Смятал бе, надявал се бе Симон дьо Клерк, че е надживял слабостта си. Че е станал неуязвим за простите човешки чувства. А то...

Като затихнал вулкан изведнъж в него изригна сподавяната с толкова усилия страст.

Вече не беше инквизитор, вече не беше Симон Еретика, беше станал отново човек, най-обикновен човек, с всички човешки пороци и несъвършенства.

Той скочи от стола си:

— Не мога, господи! Не мога!

После извика с глас, който не търпеше възражения:

— Махнете я! Разпръснете кладата!

Хвърли се нататък, разбута слисаните войници и притича до горящата кллада. Нямаше никакво време. Женевиер бе изгубила съзнание, клюмнала, отпусната върху въжетата. Пламъците я обгръщаха, косите и ризата ѝ горяха.

Симон Еретик срязва с ножа си въжетата, грабна я на ръце и отскочи назад.

Франсоа Льокок се изпречи пред него.

— Абат Симон — пресрещна го той със суров глас, който изведнъж бе загубил всякаква почитателност, станал властен и заповеднически. — Съзнаваш ли какво вършиш?

Като обезумял абатът изръмжа:

— Махни се, куче, от пътя ми!

И го блъсна. Шпионинът се зари в прахта.

Тогава Симон Еретик прекоси площада с бързи крачки, постави безжизненото тяло върху седлото на един кон и седна зад него.

Ала преди да пришпори коня, Франсоа Льокок се хвърли към него, като крещеше:

— На оръжие, Христови воини! Дръжте отстъпника! Някои от кръстоносците не искаха да се месят в разправиите на големците и се отдръпнаха, ала други, най-усърдните католици и главно кавалерите, послушаха зова му. Кавалерите никога не обичаха предводители духовници. Грабнали оръжията си, те се спуснаха след беглеца, водени от фанатизирания шпионин, който не спираше да ги подканя:

— Еретика отново се отметна! Дръжте Еретика!

Настигна го и понеже беше безоръжен, увисна на стремето му.

В съзнанието на абат Симон не бе останало никакво друго чувство, никаква друга мисъл. Само един порив, див, неосъзнат — да спаси Женевиев! Без да размисля, в отчаяна решителност, той измъкна кинжала си и го заби между плешките, на папския шпионин, който се свлече в нозете на коня.

Отмъстил бе, разплатил се бе най-сетне за дългите години унижения и низости, за страха пред опасния доносник, когото трябваше да търпи, пред когото трябваше да угодничи, макар че се гнусеше от него като от противно влечуго. Смазал бе най-сетне отровната усойница...

Той пришпори коня си към отворената задна порта на манастира и полетя към планината. Враговете му се втурнаха към своите коне и докато ги яхнат, беглецът взе преднина. Превали един рид, спусна се направо през котловината, премина плиткия поток и отново пое нагоре по следващото възвишение.

Тогава разбра, че преследвачите му ще го достигнат. Неговият кон носеше двама, нямаше сили да издържи неравното надпрепускване.

Ето, приближиха го на хвърлей стрела.

Пътят се измъкна от гората и се мушна между две надвиснали канари. Върху едната стърчеше, като че ли нарочно поставен, каменен блок, който можеше да се срине надолу и да заприщи пътя. Това беше първата мисъл, която му хрумна, щом го видя.

Симон Еретика скочи от коня — нямаше време за колебания — и притича нагоре по скалата. Натисна камъка с рамо. С всички сили.

В този миг една профучала напосоки стрела се заби в гърба му. С вик от болка той се свлече на земята.

Когато преследвачите се изкачиха горе, те намериха страшния инквизитор мъртъв, с широко отворени очи и странна усмивка на доволство върху присинелите устни. Като че ли им се надсмиваше в смъртта си, освободен от подлостта и страха.

Бяха изпълнили задачата си. Затова мълчаливо поеха обратно, повели със себе си коня на абата с отпуснатата като вързоп върху седлото пленница.

БАЩАТА СЪДНИК

Абат Мишел дьо Монгри не остана ни час повече в постелята. От неговата бързина зависеше бъдещето на рода дьо Монгри, зависеше съдбата на владенията дьо Монгри. За дъщеря си вече не мислеше, беше я обрекъл. Всъщност, обрекла се бе на смърт тя самата, щом като бе затънала в блатото на еретизма. Той беше й дал живот, той имаше право да й го отнеме. По-важно беше другото — да не бъде осъдена като еретичка, за да не премине имението в алчните лапи на инквизицията.

Главата го болеше ужасно, като че ли стягаха черепа му в железен обръч. Виеше му се свят. Когато се изправи, му се стори, че полетя над облаците, запокитен от някаква мощна балиста.

И все пак накрая коравият му дух излезе победител. Прежълтял като восък, облян в пот, със сковани движения, абатът излезе на двора. Тамплиерите го посрещнаха мълчаливо, гузни, че заради техните лудории бе пострадал невинно той.

Жребецът му, оседлан с цялото си великолепие, го посрещна с дружелюбно изцвилване. Фахад — гепардът, с един скок се настани зад гърба му. После цялата кавалкада се източи от крепостта навън, към полето. Селото беше безлюдно. Пред идващата омразна дружина всички: мъже, жени, деца и старци, бързаха да се изпокрият кой къде свари. А беше усилено време — гладният харман, както го викат. Запасите от жито и просо се бяха привършили отдавна. Напоследък месеха хляб от плява и пепел, забъркани с киселец и лобода. Сърбаха лободена чорба. Едно време селяните нямаха право да бият дивеч. За един заек браконьерът можеше да увисне на бесилката. Сега, в настъпилото безредие, всеки можеше да ловува каквото иска — и зайци, и елени, и глигани. Ала вече не бе останал никакъв дивеч, изтребен от воюващите. А добитъкът през пролетта и лятото не се колеше. Кой иначе ще оре земята, кой ще дава мляко. Колеше се само в късна есен, когато вече нямаше паша, а месото се осоляваше за зимата. По това време, в най-усилната работа, селенията се заваляше от глад.

Едва дочакваше новото зърно. По гумната жените вършееха разстланите снопи с бухалки, отвяваха на вятъра зърното от плявата и бързаха да го смелят в хромелите, за да опекаат първите питки. Наплашени от тамплиерите, те бяха изоставили бухалки и хромели, зарязали димящите пещи, прежалили толкова чаканите питки.

В най-бърз ход конниците отминаха селото, без да спрат, прекосиха полето и навлязоха в гората.

Чак на третия ден взеха да срещат побягнали пред кръстоносците селяни, от които научаваха разни тревожни вести — за обсадата на замъка Монгри, за битки, за клади. Ала никой не може да им каже нещо повече за Женевиев, освен че е отведена под стража в Стария манастир. Затова, макар и накрай силите си, абат дьо Монгри даде заповед да ускорят още повече хода.

И когато след изнурителния преход за тежко въоръжените, затиснати от доспехите си, от щитовете и мечовете рицари, той съзря в далечината своя замък, кацнал навръх гористия хълм, към него препусна един от движещите се в авангарда монах-послушник.

Изравни коня си и с поклон доложи:

— Сарацини, ваше преосвещенство! Тамплиерът го изгледа учуден:

— Тук?

Оня отново се поклони:

— Отвъд гората, ваше.

Не му остана време да довърши.

Абат дьо Монгри повика с ръка помощниците си. Почти шепнешком даде нарежданията си — в близост с противника се пази тишина, ако искаш да го изненадаш. Защото изненадата е наполовина спечелено сражение.

Малобройният му отряд се преустрои бързо. Пък и ония, неприятелите, навярно не бяха повече. Изоставиха коловоза и поеха направо през ливадите, за да не се чува тропотът на копитата.

И ето, след първия завой абат дьо Монгри ги видя. Сарацините, и те в пълно мълчание, вече навлязоха в тесния коларски път, що водеше към основата на скалистия връх.

Абатът стисна зъби — тоя път водеше и към тайния изход!

Случайно ли беше това?

Как да не се усъмни, след като помнеше самохвалството на Саид бен Омар, неудачния покушител, че брат му ще отвлече дъщерята на неверника. Че ще отмъсти и за него.

Мигновено изтегли меча и даде заповед за атака, полетя пред всички.

Не очаквали опасност тъкмо от тази посока, разтегнаха строя си, сарацините в първия миг се объркаха. Засуетиха се. Напред или назад?

Рашид бен Омар пръв се опомни. И изкрещя:

— Мишел дьо Монгри!

Види се, сам аллах му го бе изпратил. Да отмъсти. Какво ще се залисва да отвлеча дъщерята, когато може веднъж завинаги да разчисти сметките си с бащата, с убиеца на своя баща?

Не се замисли прав ли беше аллах, като го срещна толкова рано с душманина. Нямаше право да обсъжда делата на бога. Аллах винаги е прав. И простосмъртните никога няма да проумеят неговия замисъл.

— Дръжте оня, главатаря! — прогърмя гласът му. — Жив да го одера!

Сарацините пресрещнаха галопиращите тамплиери. Кръстосаха се ятагани и мечове, зазвънтяха щитовете и брони, заблъскаха се и конете — гърди в гърди. И те като ездачите си се вчепкаха в боя, зацвилиха, запряхтяха, ухапах се със зъби.

Един подир друг започнаха да се свличат от седлата убитите и тежко ранените. Размесиха се, объркаха реда и животните с опразнени седла.

Тамплиерите бързо взеха надмощие. По-добре въоръжени бяха. И по-обучени в боя.

Рашид бен Омар все не успяваше да се примъкне до тогава, когато диреше. Все някой се изпречваше помежду им.

Внезапно очите му светнаха.

Един ранен арабин с последни сили замахна с ятагана към жребеца на абата, срязва сухожилията на задните му нозе. Клетото животно приклегна, задницата му се свлече. И Мишел дьо Монгри се просна възник на земята.

Рашид възви коня към него, наведе се, замахна да го съсече. Но Фахад, който в битката следваше неотстъпно господаря си, се метна отгоре му.

Асасинът не можа да го пресрещне с ятагана. Затова с лявата ръка измъкна кинжала от пояса си, изви се с последни сили и го заби в пъстрото тяло. После се изхлузи от седлото.

Тогава видя стария тамплиер, врага си, който се бе изправил пъргаво на крака и замахваше върху му с меча си.

Федаинът опита да отклони удара.

Не успя.

В следния миг мечът на абата се стовари отгоре му.

Пред очите му припадна някаква мъгла, размазаха се очертанятия на целия свят. Все едно не лежеше върху твърдата чужда земя, а летеше над облаците към седмото небе, към подножието на божия престол, към безсмъртието и вечното блаженство, що се полагат всекиму, изпълнил дълга си в джихада — свещената война, всекиму, загинал за имама.

Сражението не трая дълго. Сарацините, по-малобройни, по-леко въоръжени, предпочетоха смъртта, отколкото да станат роби.

Когато битката свърши и тамплиерите се заловиха да погребват своите убити и да превързват ранените, абат дьо Монгри пристъпи към трупа на гепарда. Коленичил, той сложи длан върху главата му, като на човек притвори клепачите му. После се изправи. Очите му, стоманените очи на суровия боец бяха пълни със сълзи.

Той даде заповед за тръгване. Рицарите-монаси се подредиха — най-напред магистърът им тръгна на друг кон, след него здравите воини и накрая ранените, безпомощно отпуснати върху седлата.

Поеха към Стария манастир.

Когато най-сетне го достигнаха след дълги криволици по пътя из гората, защитниците му, разбрали кой е, отвориха яката порта, пропуснаха и него, и отряда му вътре.

Абат Морис, заместникът на убития Симон Еретик, сам излезе да го приеме.

— Къде е дъщеря ми? — постави резкия си въпрос тамплиерът, преди да отвърне на духовническия му поздрав.

— Очаква изпълнението на присъдата, ваше преосвещенство — отвърна инквизиторът с мрачен израз. — Трябва да ви е известно, че трибуналът я осъди заради нечестивата ѝ ерес.

Мишел дьо Монгри огледа двора. И видя, не можеше да не го види, позорния стълб и натрупаната около него клада.

Навреме бе дошъл. Доминиканците бързаха, не им се искаше да изтърват имението му. Алчни чакали!

Той измъкна писмото на конт дьо Монфор.

Абатът го прочете. Прочете го и втори път. Лицето му някак просветна.

— Ще изпълня молбата на конта. Всъщност, повече от уважение към вас, заради вашата преданост към светата църква. С надежда, че ще изтръгнете от греха тая заблудена душа.

Предпочиташе да не се меси в разприте на големците, предпочиташе да бъде в добри отношения с богатия и влиятелен тамплиерски орден.

Обърна се да даде нарежданията си.

След малко стражите доведоха Женевиев, с раздърпани дрехи, изтощена и с обгорели коси.

Това ли беше неговата Женевиев? Неговата любима дъщеря?

Даде знак да я поставят на друг кон, редом с неговия, и без да промълви ни дума повече, обърна назад, към изхода.

Пое към замъка си. Не я погледна повече. За него тя не съществуваше. Мъртва в сърцето му, обречена на смърт. След нея, след Фахад му оставаше само едно живо същество на тоя свят, оставаше внукът му, когото дори не беше виждал. И нищо друго. По-право, оставаше му още вярата, заради която жертвуваше всичко. Дори дъщеря си.

От един срещнат селянин узнаха, че бунтовниците бяха напуснали крепостта. Въпреки тая вест абатът се приготви за бой. Това можеше да се окаже военна хитрост.

Когато наближи съвсем, пръсна бойците във верига.

Навред се търкаляха мъртъвци. Дори пътят пред главната порта не бе разчистен от трупове.

Мостът над рова беше вдигнат.

Изад бойницата на стражевата кула надзърна боязливо побелял воин.

— Спуснете моста! — заповяда абат дьо Монгри. Стражът отвърна дръзко:

— Че кой си ти, дете ще ми нареждаш?

— Мишел дьо Монгри.

Боецът заслони очи с ръка, взря се. И позна стария господар. Можеше ли да не го познае. После хукна по стълбата да предаде повелята му. Макарите заскрибуцаха и тежкият мост бавно легна върху рова, желязната решетка се вдигна в каменния си жлеб. Конницата изтопурка по изтритите плочи и влезе в двора.

Стражът се спусна да целуне ръка на абата. Тогава забеляза дъщеря му. Поклони се и ней.

— Господарю! — заговори той. — Останали сме само верните на светия престол. Бугрите последваха Българина. Щели да освобождават младата господарка. А тя, както виждам... Слава богу...

Мълчалив и суров, абат дьо Монгри слезе от коня.

После се обърна към отряда:

— Тоя дом е ваш.

Преди да влезе в някогашната си стая, с поглед накара дъщеря си да го последва. И там, с последни сили, смазан от умора, се отпусна на един стол. Женевиев остана права пред него, с наведена глава, прежълтяла от вълнение.

Това потискащо мълчание продължи дълго. Най-сетне тамплиерът вдигна глава.

— Истина ли е? — почти простена той. Дъщеря му го погледна твърдо:

— Истина е. Той сви юмруци.

— Женевиев дьо Монгри еретичка! Такъв позор!

— Не е ли по-позорно да довлечеш мародерите от цяла Франция, за да колиш и избиваш, за да заграбваш именията на хората?

— Не на хората, а на еретиците, на безбожниците.

— Да убиваш хора само защото мислят различно от тебе. В името на всемилостивия да сриваш градове, да изгаряш на кладите. И да твърдиш, че този порочен свят е създаден от бога, от безпогрешния.

— Че какво искате вие?

— Да няма слуги и господари, богати и бедни... Абатът не отговори. Беше дошъл да я съди, не да спори с нея и с нечестивото й учение. Хубаво би било да няма слуги и господари, бедни и богати. Ала това никога нямаше да стане. Ако нямаше слуги, кой тогава щеше да работи, да оре, да копае? Човечеството щеше да измре от глад. Тия нещастници се стремяха към живота такъв, какъвто е бил преди хиляди години. А животът беше по-силен от тях. И от него.

— Това никога няма да стане! — повтори гласно той мисълта си. — С хубави думи ви мамят, с хубави думи и теб са подвели. Никога няма да стане, защото сте се събрали в едно дело такива, каквито по начало бог е разделил: благородници и селяни. Затуй. Кой селянин ще обикне господаря си, кой господар ще слуша селяка?

— Това ще сторим ние — отвърна смело Женевиев. — Ще раздадем имотите си на бедните. Ще станем като тях. И заедно, като братя ще живеем.

Той почервения от гняв.

— Именно това няма да допусна! Няма да дам владенията на дьо Монгри в ничии ръце: нито на селяните, нито на инквизицията.

— Само тъй хората могат да заживеят като истински братя.

Тамплиерът въздъхна тежко:

— Една благородничка, сестра на възшлите орачи и копачи!

Тя не се уплаши.

— Пред бога всички са равни: контове и ратаи, папи и перачки. Затова ще лишим от власт всички насилници. За да ги направим хора. Посташи ли дори неподкупния апостол Петър върху трона на сегашните му заместници, с цялата им светска и духовна власт, и той ще стане чудовище като всеки папа...

Абат дьо Монгри замахна да ѝ удари плесница.

— Нещастнице! Чуваш ли се какво говориш! И пред кого говориш?

После се върна назад, отпусна се в креслото. Лицето му отново прие каменното си изражение, затвори се в бронята на мълчанието. Стоя така дълго. Най-сетне вдигна глава. Гласът му прозвуча отново, само че тоя път спокойно, почти ласкаво:

— Женевиев, ти извърши голям грях: Пред баща си, пред бога. Ала преди да те съди бог, ще те осъди баща ти. Защото е длъжен да го стори. Защото той не би имал право да се разпорежда със съдбите на другите, преди да осъди дъщеря си, чийто позор е и негов позор.

Тя го гледаше с тревожни, недоумяващи очи:

— Аз съм обещал, дал съм кавалерската си дума, а един дьо Монгри не пристъпва дадената дума. Обещал съм да те осъдя сурово, за да не те съди инквизицията.

Старият тамплиер пое дъх и добави:

— Оставя ли те жива, инквизицията ще те изгори на кладата и ще вземе владенията на рода ни. Загинеш ли, осъдена от мен, Монгри ще остане за твоя син, за моя внук, ще остане на рода дьо Монгри.

После я изгледа непоколебимо.

— Сещаш ли се какво се иска от теб?

— Да! — прошепна Женевиев.

Претръпнала беше от преживените ужаси, свикнала с мисълта за смъртта.

— Една истинска християнка е винаги готова Да се раздели с грешната си плът.

Той се надигна. През тоя кратък разговор сякаш изведнъж беше остарял. По челото му беше избила едра пот.

Абат дьо Монгри измъкна меча си. Женевиев стисна челюсти, вирна глава, изпъна цялото си тяло. Устните ѝ неволно пошепнаха:

— Заслужих го, господи! Заради слабостта си, заради издайничеството, заради Слав — заради всичко...

Но в следния миг мечът издрънча на плочите.

— Не мога, господи! — изхлипа клетият баща. — Прости ми!

А пред него Женевиев продължаваше да стои неподвижна, вцепенена.

Тамплиерът полека-лека се съвземаше.

— Нека бог ме съди! Влез в скрина! — заповяда ѝ той. — И не се показвай, каквото и да стане, докато не отворя аз!

Излезе, заключил след себе си вратата. Намери бавачката.

— Отведи детето при сестра ми Луиз! — нареди ѝ той. — Ще ви съпроводят десет войници от крепостта.

Погали с ръка главата на малкия, който го гледаше уплашено учуден, и слезе при слугите.

— Пригответе един ковчег!

Когато набързо скованият ковчег беше готов, абатът заповяда да го поставят пред стаята му. Вътре го вмъкна сам. И там го напълни с дрехи, в които уви няколко каменни плочи, приготвени преди това. Чак след като закова капака, повика слугите и им нареди да го отнесат в семейната гробница под крепостния параклис. Сбра на кратко опело всички, тамплиери и прислужници. Сам отслужи заупокойна молитва. И през цялото време в главата му властвуваше една настойчива мисъл, трескава молба: „Прости ми, боже! Тя все едно ще бъде мъртва! И ще

има време да се разкае!“ Слугите хлъзнаха ковчега в каменната ниша, а каменоделецът я зазида с мраморна плоча, върху която бе издълбал набързо името ѝ. За целия свят и най-вече за Светата инквизиция Женевиер дьо Монгри вече беше мъртва. Именията ѝ оставаха завинаги на рода дьо Монгри.

Когато богомолците се разотидоха недоумяващи, потресени от тайнствената смърт и прибързаното погребение на младата владетелка, абатът се прибра в стаята си. Нощта беше настъпила, затова той запали борината.

И когато накрай, след толкова преживявания, обитателите на замъка заспаха, той отвори скрина.

— Следвай ме!

И я поведе, послушна и безводна, смазана от мъки и угризения. Без да ги види никой, се промъкнаха в тайния ходник. След като бутнаха каменния блок на предишното му място, прекосиха гората и навлязоха в пътя, където ги чакаше най-верният оръженосец на абата е три оседлани коня. Безмълвно тримата ги възседнаха в препуснаха.

На разсъмване достигнаха манастира „Свети кръст“. По това време, когато повечето обители бяха превърнати в свърталища на разврата и охолния живот, когато девическите и мъжките метоси се строяха, един до друг, а понякога и под един покрив, когато много женски манастири имаха славата на публични домове, а някои кардинали и епископи си бяха обзавели цели хареми от монахини, „Свети кръст“ беше известен със строгостта на нравите, стигащи до жестокост. Някои от монахините бяха натирени тук след семейни ежби за имот и власт или изгонени от мъжете си, които тъй добиваха право да се оженят повторно, а други бяха еретички, изпратени от инквизицията да изкарат дните, които им оставаха, тук, между каменните стени, в пост и разкаяние.

Игуменката ги посрещна почитателно. Абатът знаеше, че преди това е била надзирателка на затворничките в инквизицията. Той не говори много. Каза ѝ само:

— Сестро, предавам ти блудната си дъщеря. Да я направиш достойна за Христа. За мен тя е мъртва. Желая никой да не научи, че Женевиер дьо Монгри е жива.

Игуменката се поклони сдържано.

— От днес тя е само сестра Мадлен.

Напуснал манастира, старият тамплиер чу как изтрака зад гърба му желязната решетка. Наистина това място заслужаваше доверие. Беше по-сигурно от затвор. А суровата игуменка щеше да запази тайната. Обителта „Свети кръст“ също така беше длъжник на тамплиерската каса.

Вечерта, завърнал се в замък, абатът нареди на хората си да тръгнат към закотвения кораб. Когато гребците натиснаха веслата, а вятърът наду платната, той се прибра в каютата си. И там, в усамотение, скрит от чужди погледи, се захлупи по очи върху леглото си. Суровият воин-монах хлипаше като дете.

ПРИСЪДАТА НА БУГРИТЕ

Хората на Слав Граматик и Роже Симон научиха за всичко, станало в Стария манастир, когато техни случайни съгледвачи заловиха един вестносец. От разказа му бяха узнали за лудостта на инквизитора и за неговата гибел, за идването на абат Мишел дьо Монгри, който бе успял да освободи дъщеря си.

Тази новина ги поуспокои. Макар и тамплиер, един от най-върлите им врагове, абатът все пак беше неин баща.

Тръгнаха обратно. Но скоро разбраха, че в тъмнината ще се объркат и затова най-сетне си позволиха почивка.

Спаха като пребити два-три часа, Слав не ги остави повече, не му беше ни до сън, ни до отдых сега. Събуди ги и отново ги поведе. И тъй, по стъпките на тамплиерите, на заранта се изправиха пред стените на Монгри.

Стражникът, щом ги позна, тозчас спусна моста. Бугрите влязоха в крепостта като у дома си. А Слав спря първия слуга, който му се изпречи:

— Къде е Женевиев дьо Монгри? Запитаният понечи да отmine, без да отвърне.

— Какво е станало? — хвана го богомилът за ръката.

Оня го изгледа смутен.

— Ела!

И го отведе в семейния параклис. Там му посочи новата надгробна плоча. Слав прочете името. Гледаше втренчено, а сякаш не проумяваше написаното. Сърцето му блъскаше в гърдите, в гърлото, в очите му; въздухът не му достигаше да засити сгърчените в болезнен спазъм дробове; струваше му се, че всеки миг краката му ще се подкосят и той ще се строполи като пън на пода. Но не. Не се строполи, остана прав, дори имаше глас да запита:

— Как? Кога?

— Никой не знае — отвърна слугата. — Само господарят.

Неусетно зад тях бе застанал слепият Филип. Стиснал пестници, Слав прошепна:

— Женевиев! Женевиев! Животът се жертвува лесно. Заради теб аз пожертвувах душата си, заради теб станах и убиец...

Потресен от станалото, развълнуван от тия думи, Филип положи ръка върху рамото му. На всеки обикновен човек би простил и слабост, и прегрешение. Човешко е да се греши. Но на един съвършен — не. Съвършеният няма право да греши. Той е неподатлив на злото. Чрез неговата уста говори не той самият, а светият дух.

— Господи! — прошепна старецът беззвучно. — Прости му това, което аз не мога!

Слав не го слушаше, не виждаше, не усещаше. Целият живот, целият видим свят беше изгубил за него стойност. Нелепи мисли прелитаха през съзнанието му тихо, безшумно, като прилепи в мрака. Тя вече беше при бога, във вечното блаженство. А защо не при него, тук, защо не изпита блаженството още тук, на земята? Смазан от скръб, от умора, от всичко, преживяно, той се свлече върху каменната плоча, захлупи се по очи върху ѝ. Не отвърна на думите, които му отправи Филип.

— Брате, истинският християнин не се отдава на горестта си. Ти го знаеш, и тя е дело на сатаната. Недей скърби за живота, който е негово творение. Смъртта не е смърт, а начало на истинския живот. Към старото не притуряй нови прегрешения!

Младият богомил продължаваше да стои безмълвен, неподвижен. И като в просъница до него достигна гласът на анциануса, който говореше пред отрупаното множество:

— Много са заслугите на Българина. И бог ще му ги зачете. Ала и грехът му е голям. Съвършен — пък вдигна оръжие, изби толкова хора.

Народът зашумя недоволно, ала слепият бугр извиси глас, надвика ги:

— Едни са законите за обикновените вярващи, други — за префектите. Обикновените вярващи нямат право да опростят греха на съвършения. Само префекти са властни да съдят Българина. И това ви известявам днес. Утре при изгрев слънце съдът на съвършените ще разследва делата на Българина.

Слав чу тези думи, но все едно, че не се отнасяха за него, все едно че говореха за някой съвсем чужд и далечен човек. Той знаеше добре богомилските закони, ясно му беше всичко от самото начало. Не се счете с тях и тогава, когато сърцето му излезе по-силно. Не го засягаха и сега, когато същото това сърце, буйното му и непокорно сърце, бе застинало обезверено и безучастно към всичко.

Така, в мъчителна безнадеждност, прекара остатъка от нощта. Можеха да правят с него каквото поискат, всичко му беше безразлично. Бе понесъл вече най-тежкото наказание, по-тежко от него не можеше да си представи. За такъв грях като неговия богомилите наказваха със смърт. Навярно и катарите съдеха така. Само една тежка, непоносима мъка глождеше сърцето му, до задушаване, до загуба на свят. Бе готов да понесе всяка участ, колкото и жестока да бъде тя, само ако с това можеше да върне Женевиев.

Когато през стъклописа на прозореца се процедиха първите лъчи на изгрева, двама префекти влязоха при осъдения.

— Стани! — рече единият. — И ни следвай!

Той се надигна бавно. Навън, в тясното дворче, се бяха сблъскали плътно един до друг множество хора. На стълбите се бе изправил със застинало вкаменено лице слепият епископ, а зад него стояха с наведени глави още двама свършени. Много бяха вярващите бугри, още повече слушателите, ала свършените бяха малцина. И тия петима префекти сега щяха да решат съдбата на шестия си брат, дошъл от далечна България, за да донесе словото... И в същото време извършил най-непростимия грях.

Тълпата им стори път мълчаливо. И Слав се изправи пред съдниците си.

Единият префект, най-старият, с бяла като сняг коса, вдигна в ръка Тайната книга, която Роже Симон беше извадил от скривалището ѝ в стаята на Женевиев дьо Монгри, и рече:

— Пред нея ще те питаме, пред нея ще отговаряш. Кажи, съзнаващ ли прегрешението си?

Слав се изправи.

— Какво имам да крия? Всичко, което съм вършил и което върша, е явно. Скрито нямам. Преди да ме съдите вие, аз сам съм се осъдил. Заявявам, че не съм достоен за свършен. Смятах се за силен човек, надрасъл жалост и съчувствие. И досега мисля така — защо да

съжалявам страданията на тленното тяло? А излезе, че съм много слаб. Излезе, че не мога да бъда бездеен, когато хората се измъчват. Не съм надрасъл и беса на гнева си. Не успях да сдържа ръката си, когато видях неправдата. Слаб съм, повтарям. Накажете ме! Не мога да гледам насилието с безразличие. Слабият човек в мен се нахвърли срещу насилниците.

Старият префект го прекъсна:

— Искрен ли си в разкаянието си, брате?

Слав се сепна. Изведнъж прозря, че така говореше разумът му, паметта му, заучените догми, докато сърцето мислеше различно. А съвършеният трябва да говори така, че сърцето и разумът му да са съгласни, да не се препират. И отвърна:

— Не знам, брате! И аз сам се питам. Ако можете, отговорете ми вие. Защо едни имат право да се борят, а други не?

Старецът проговори тихо:

— В душата ти спорят ангелът и сатаната. Сатаната те оплита в коварствата си.

— Може да си прав — извиси глас Слав. — Ала сега и аз мисля така. Лесно е да пожертвуваш тялото си заради ближния. За ближния аз пожертвувах душата си. И нека бог ме съди!

Четиримата префекти протегнаха напред ръце.

— Не богохулствуй! Все още си стройник, не осквернявай сана си!

Тогава неочаквано напред пристъпи слепият Филип с вдигнати към небето безизразни очи. И когато множеството стихна смутено, заговори:

— Братя християни, чуйте и мен! Аз го изправих пред вас, дойде ми редът да кажа и аз своите думи.

Слънцето вече беше изскочило над кръгозора и алените му сияния обогряха с розовина връхните бойници на кулите. В настъпилата тишина долетя чирикането на горските птички.

— Чуйте, братя! Тая нощ, докато вие спяхте, аз бях насаме с Исуса. Видях го тъй, както вие виждате мене.

Говореше им това, което говореха и други като него. А се двоумеше. Наистина, наяве ли го бе видял или насън, в някакъв смътен кошмар след жестоките преживявания и умората?

— И аз го запитах: „Господи, на кръстопът съм. Упъти ме господи!“ А Исус рече: „Филипе, смири гордостта си! Само аз имам право да съдя! Помни! Който е против насилието, е с мен.“ И изчезна, стопи се в светлината на звездите.

Белокосият катар го изгледа слисан.

— Брате Филипе, що думаш ти? Да го опростим ли? Имаме ли това право?

— Ние сме длъжни да прощаваме. А бог ще съди. Всеки съд на земята е дело на Мамона, всеки закон на земята е дело на Мамона. Има един съд, небесният, когато праведните ще отидат при бога, а несправедните при сатаната.

Народът зашумя облекчено. А един от четиримата префекти запита:

— Учителю, а какво ще стане тогава, когато и най-достоините се отдадат на насилието?

Филип мълчеше. Личеше си, че бе говорил така след дълга борба със себе си, с всичко, в което бе вярвал досега, че бе изживял с кървава болка новата мъдрост, що изповядваше. Много бе размислял. Беше плакал, удрял челото си в плочите. Накрая се бе убедил. Неговият разум не стигаше да прецени прав ли беше или не беше. Не знаеше вече дали в тоя свят, създаден от Лукавия, насилието ще бъде премахнато само със слово. Дали насилието можеше да бъде унищожено от друго освен пак от насилуе. Ако беше някой друг, когото не беше ни чувал, ни виждал, навярно би решил друго. Ала сега ставаше дума за Българина. А той вече го бе опознал. Със сърцето, не с очите си. Сърцето вижда повече от очите и от ума. Чрез сърцето говори бог.

Той прошепна тихо:

— При срещата с бога слепецът често проглежда по-добре от зрящите. И аз ви казвам с думите на бога, когато спаси блудницата: „Който е безгрешен, да хвърли пръв камъка!“

Тълпата притихна съвсем. Отдръпнаха се смутени и четиримата съвършени. А старият анцианус продължи:

— Братя, и аз като Българина признавам, че съм слаб. Друг трябва да изберете на мое място, нямам сила да присъдя. Нека реши народът. Защото чрез него говори сам бог.

Пръв се провикна Роже Симон:

— Искаме Българина! Да ни води! И множеството пое неговия вик:

— Българина! Искаме Българина!

Тогава Филип се обърна към слисания богомил:

— Ти сам виждаш що дума народът. Аз нямам какво да притурия. Върви по своя път, който ти сочи сърцето!

Слав Граматик стоеше и гледаше пред себе си хората.

— Братя! — рече той. — Тайната книга е у нас. Словото ще ни води в боя за правдата. С него ще воюваме за нашата цел, за рая на земята, което значи човечество без господари и роби, за всечеловеческо общиарство, в което ще царуват братството и равенството.

Той се умълча. Какво приказваше всъщност? Рай на земята, а без нея? Господи, твоето наказание беше по-сурово от всяка човешка присъда!

Но стисна пестници и отново заговори:

— Разбрах това тук, сред вас, сред мъката и насилието. Делото иска не само книга, не само слово. Иска и меч. И аз ви обещавам. Моят меч ще се стовари върху тираните. Затова оставам тук, при вас, да продължим заедно борбата. Няма да се връщам в България. Сега тук има повече нужда от мен, отколкото там.

А погледът му все не можеше да се отдели от малкия параклис, където лежеше Женевиев.

ИЗКУПЛЕНИЕТО

Женевиев дьо Монгри, сега сестра Мадлен, отказваше упорито да се приобщи към реда на манастира. Работеше послушно с другите монахини в градините и шиеше дрехи за бедните, ала не стъпваше в черквата, не посягаше да пипне игла и конец, за да избродира някоя хоругва, покривало за маса в олтара, свещеническа одежда, да натопи пачето перо в мастилницата, за да препише някое евангелие — всичко това, с което се улисваха останалите сестри.

Игуменката научаваше всичко за твърдоглавата монахиня, ала търпеше. Не за пръв път се срещаше с такива, не за пръв път укротяваше луди глави. Умееше да чака. В светата обител времето нямаше цена. Цялата вечност стоеше пред тези, които са пристъпили прага ѝ. И тук, на земята, и отвъд, на небето, закъдето се тъкмяха всички. А имаше още нещо. Женевиев дьо Монгри не беше коя да е, не беше някоя безродна селянка с напукани пети. Зад нея, макар и невидим, стоеше един от първенците на тамплиерския орден, от когото зависеше благоденствието на „Свети кръст“. За това тя само я поучаваше кротко вечер, тъй както Спасителя бе поучавал юдеите; не я заплашваше, не я принуждаваше. Оставяше я да се вразуми, да осъзнае прегрешенията си, да пристъпи доброволно в лоното на църквата. И я следеше. Обкръжила я бе с най-доверените си послушници, които дебнеха всяка нейна стъпка. Отначало, понеже познаваше нрава на баща ѝ и еретическото твърдоглавие, игуменката се тревожеше повече. Постепенно се поуспокои. Макар че рязко отказваше да приеме католическите обреди, новата монахиня не даваше никакъв признак, че възнамерява да се противопостави на бащиното си решение.

Ако подозираше каква буря бушува в гърдите на възпитаницата ѝ, старата игуменка навярно би я заключила в килията и никога не би я пустила да се мерне навън, за да спази дадената пред баща ѝ дума. Тоя път тя се излъга, не прецени с какъв нрав се бе сблъскала.

Успяла да приспи бдителността ѝ, след като се бе прибрала както обикновено в килията си, една вечер Женевиев излезе обратно в

коридора и дебнешком стигна до стаичката на клисарката. Знаеше, старата жена отдавна не чуваше. Затова спокойно отвори вратата, пипнешком намери окачения на стената ключ и се измъкна. Все така дебнешком, прекоси двора, докато се изправи пред камбанарията, която опираше в крепостния зид. След като отключи предпазливо, тя се заизкачва по проскързващата дървена стълба. Достигнала най-сетне камбаната, непокорницата се опита да откачи въжето ѝ.

Възелът бе омотан здраво. Ала нейните пръсти бяха сръчни, волята ѝ — непоклатима.

Колко ли се бе борила с него — а то наистина приличаше на борба — минути ли, часове ли?

Най-сетне успя. Развърза го. Извади въжето навън. Върза го за една напречна греда, която влизаше в крепостния зид. И се спусна надолу, като се опираше с крака в неравната каменна зидария.

Ръцете ѝ вече почваха да треперят от преумора, а тя не се отказваше. Слизаше, слизаше...

Докога ли?

И усети — въжето се бе свършило. А до земята оставаха още десетина стъпки.

Не смееше да се пусне, защото от тая височина можеше да се пребие. А нямаше сили да се върне обратно. Пък и не искаше.

Ръцете ѝ не издържаха. Краят на въжето се изхлузи и тя се сгромоляса долу, върху камънака.

Успя да се овладее, да не изкрещи от болка. Остана да лежи, просната на земята, сгърчена, като пребитата.

Най-сетне опита да се надигне.

Първия път не сполучи. Пареща болка и слабост, които идеха откъм десния крак, изпълниха цялото ѝ тяло.

Не биваше да стои така бездейна!

Нейде изкукуригаха пред изгрев петли. Разсъмнеше ли се добре, сестрите щяха да я видят, да я приберат, да я затворят отново.

Женевиев започна да се примъква напред, като сдържаше стоновете си през стиснати зъби.

Бавно-бавно...

Пролази до гората, навря се в шубрака. Отпусна се.

Е, а сетне?

Трябваше да се движи, да се махне оттука, да стигне до някоя колиба. Там щяха да ѝ помогнат.

Болката не отслабваше, кракът се поду.

Изтокът взе да просветва.

В дрезгавината Женевиев зърна някаква хижа. Продължи да се влачи към нея.

Забрави да се пази.

Тъкмо тогава насреща ѝ изскочи на кон капеланът на манастира.

Тя понечи да се прикрие встрани, в храстите, ала не свари.

Оня я позна. Че как да не я познае в монахинското расо?

— Що дириш тук, дъще? — запита строго отец Жозеф.

И тъй като тя не отговори, рече заповеднически:

— Хайде с мен!

От жал я нагласи на коня, а той тръгна пеш.

Така я върна в светата обител, в затвора ѝ.

Довлякла се с последни сили до нара, Женевиев се разрида. Волята ѝ, твърдостта ѝ бяха стигнали дотук. Изгубила бе всичко: и детето, и вярата си, и Слав. Всичко. Останала бе само мъката. Само съжалението. Угризенията. Бог не ѝ бе простил. Нищичко. Нито издайничеството, а тя умееше да назовава нещата с истинските им имена, нито запретената любов. Види се, прекалено тежки са били греховете ѝ, та трябваше да ги изкупува толкова жестоко. Види се, бог бе оглушал за нейните молби.

Или пък... Женевиев избърса сълзите си. Или пък това беше изкуплението за греха ѝ. А после, пречистена от изпитанието, щеше да заслужи прошка, щеше да заслужи щастието си. Додето беше жива, все имаше надежда. Зидарията щеше да изрови с нокти, с глава щеше да изкърти вратата, но щеше да излезе. Колкото повече бяха страданията ѝ, толкова по-сладко щеше да бъде щастието след това.

Така, в мъка и надежди, в полусън и жестоки кошмари прекара деня, прекара и нощта. Чак на разсъмване, когато я поотпусна болката, дрямката я обори. Едва бе затворила очи, обгърнатата от радостни видения, и се събуди.

През зарешетеното прозорче долитахше хорска гълчава, звън на оръжие и конско цвилене. Тя се примъкна към светлия отвор и там, заловена с две ръце за стоманените пръчки, се надигна. Гледката, която се откри, спря дъха ѝ. От радост, от щастие, от надежда. Край

монастирските стени се източваше въстаническата войска. А отстрани, спрял край пътя, възседнал черен жребец, стоеше Слав Българина в пълно бойно снаряжение, наметнат с черна мантия, с изпито, обгоряло лице и сурова гънка край устните. Оглеждаше изпитателно преминаващите покрай него бойци.

От дясната му страна седеше на своя кон с обърнати към небето невиждащи очи анцианус Филип, а от лявата — досегашният предводител Роже Симон, отстъпил доброволно водачеството на по-смелия от него богомил, когото легендата бе обкръжила с ореола на непобедимостта.

Тръпнеща в щастливо предчувствие, Женевиев дьо Монгри протегна ръце през желязната решетка.

— Слав! — извика тя. — Аз съм тук, Слав!

Уви, глъчката беше толкова голяма, че никой не чу ликуващия ѝ зов.

Българина преценяваше годността на войската си, без да вдигне поглед нагоре към тясното прозорче.

Женевиев знаеше — бугрите уважават убежденията на другите. Нямаше да влязат в католическия манастир.

Нямаше...

Затова, смазана от отчаяние, тя продължи да хлипа с пресъхнали устни:

— Слав! Слав! Слав!

Издание:

Петър Бобев. Тайната книга

Издателство на Отечествения фронт, 1984

Рецензенти: ст.н.с. Константин Мечев, Чавдар Гешев

Редактор: Нина Цанева

Художник: Руси Русев

Художествен редактор: Петър Добрев

Технически редактор: Станка Милчева

Коректор: Виолета Славчева

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.